

**BANKALARDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ:
TİCARİ ve KATILIM BANKALARI ÜZERİNE
BİR UYGULAMA**

Kadir OKŞAŞ

**Yüksek Lisans Tezi
İşletme Anabilim Dalı
Prof. Dr. Bekir ELMAS
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Kadir OKŞAŞ

**BANKALARDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ: TİCARİ VE KATILIM
BANKALARI ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Bekir ELMAS**

ERZURUM-2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

13/09/2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “**BANKALARDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ: TİCARİ VE KATILIM BANKALARI ÜZERİNE BİR UYGULAMA**” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

13/09/2019

Kadir OKŞAŞ
Kadir

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Bekir ELMAS danışmanlığında, Kadir OKŞAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 13/09/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından İşletme Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bekir ELMAS

İmza: .....

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN

İmza: .....

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ersin KURNAZ

İmza: .....

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	X
GRAFİKLER DİZİNİ	XI
TABLolar DİZİNİ	XIII
ÖNSÖZ	XVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**BANKANIN TANIMI, GÖREVLERİ, BANKACILIĞIN TARİHÇESİ ve
BANKACILIK TÜRLERİ**

1.1. BANKANIN TANIMI	2
1.2. BANKALARIN GÖREVLERİ	2
1.2.1. Fon Transferi Sağlamak	3
1.2.2. Kaydi Para Oluşturmak	3
1.2.3. Para Politikası Etkinliğini Sağlamak	3
1.2.4. Dış Ticarete Katkı Sağlamak	3
1.2.5. Asimetrik Bilgi Problemini Çözmek	3
1.2.6. Sermaye Piyasalarının Gelişimine Katkı Sağlamak	4
1.2.7. Ekonomide Gelir ve Servet Dağılımına Katkı Sağlamak	4
1.3. BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.3.1. Dünyada Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	4
1.3.2. Türkiye’de Bankacılığın Tarihi Gelişimi	6
1.3.2.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Türk Bankacılığı	6
1.3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı	6
1.4. TİCARİ BANKACILIK	8
1.4.1. Ticari Bankalarda Bankacılık İşlemleri	9
1.4.1.1. Mevduat Toplama	9
1.4.1.2. Kredi Kullandırma	9
1.4.1.3. Bankacılık Hizmetleri	9

1.4.1.4. Kaydi Para Oluşturma.....	10
1.4.2. Ticari Bankaların Organizasyon Yapıları.....	10
1.4.2.1. Üst Yönetim Organları.....	10
1.4.2.2. Genel Müdürlük Organizasyonu.....	12
1.4.2.3. Şube Organizasyonu	12
1.4.3. Ticari Bankaların Amaçları	13
1.4.4. Ticari Bankaların Önemi	13
1.5. KATILIM BANKACILIĞI.....	13
1.5.1. Katılım Bankalarında Bankacılık İşlemleri	14
1.5.1.1. Katılım Bankalarının Kaynak Toplama Yöntemleri.....	14
1.5.1.2. Katılım Bankalarının Kaynak Kullandırma Yöntemleri.....	15
1.5.1.3. Diğer Bankacılık Hizmetleri.....	16
1.5.2. Katılım Bankalarında Kullanılan Diğer Finansal Araçlar	17
1.5.2.1. Selem	17
1.5.2.2. İstisna	17
1.5.2.3. Sukuk	17
1.5.2.4. Tavarruk.....	18
1.5.2.5. Komodite	18
1.5.2.6. Karz-ı Hasen	18
1.5.3. Katılım Bankalarının Organizasyon Yapıları.....	19
1.5.3.1. Genel Kurul.....	19
1.5.3.2. Yönetim Kurulu	19
1.5.3.3. Denetim Kurulu	19
1.5.3.4. Genel Sekreterlik	20
1.5.4. Katılım Bankalarının Amaçları	20
1.5.5. Katılım Bankalarının Önemi	20
1.6. TİCARİ BANKALARLA KATILIM BANKALARI ARASINDAKİ FARKLAR	21

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA AKTİF PASİF
YÖNETİMİ

2.1. AKTİF PASİF YÖNETİMİ TANIMI	22
2.2. AKTİF PASİF YÖNETİMİNİN TARİHÇESİ	22
2.2.1. Dünyada Aktif Pasif Yönetimi	22
2.2.2. Türkiye’de Aktif Pasif Yönetimi.....	23
2.3. AKTİF PASİF YÖNETİM SÜRECİ	23
2.4. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN RİSKLER	24
2.4.1. Kur Riski	24
2.4.2. Kredi Riski	25
2.4.3. Likidite Riski	26
2.4.4. Faiz Oranı Riski.....	27
2.4.5. Sermaye Yeterlilik Riski	28
2.5. TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA FİNANSAL DURUM TABLOSU YAPISI	29
2.5.1. Aktif Hesap Kalemleri.....	29
2.5.1.1. Nakit Değerler ve Merkez Bankası.....	30
2.5.1.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâra Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar (Net).....	30
2.5.1.3. Bankalar	30
2.5.1.4. Para Piyasalarından Alacaklar	30
2.5.1.5. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar.....	30
2.5.1.6. Krediler ve Alacaklar	31
2.5.1.7. Faktoring Alacaklar	31
2.5.1.8. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	31
2.5.1.9. İştirakler	31
2.5.1.10. Bağlı Ortaklıklar	31
2.5.1.11. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar.....	32
2.5.1.12. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	32
2.5.1.13. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	32
2.5.1.14. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar.....	32

2.5.1.15. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	33
2.5.1.16. Vergi Varlığı	33
2.5.1.17. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar	33
2.5.2. Pasif Hesap Kalemleri	33
2.5.2.1. Mevduatlar	33
2.5.2.2. Alım ve Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	34
2.5.2.3. Alınan Krediler	34
2.5.2.4. Para Piyasalarına Borçlar	34
2.5.2.5. İhraç Edilen Menkul Kıymetler	34
2.5.2.6. Muhtelif Borçlar	34
2.5.2.7. Faktoring Borçları	34
2.5.2.8. Kiralama İşlemlerinden Borçlar	35
2.5.2.9. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar	35
2.5.2.10. Karşılıklar	35
2.5.2.11. Vergi Borcu	35
2.5.2.12. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları	35
2.5.2.13. Sermaye Benzeri Krediler	35
2.5.2.14. Öz Kaynaklar	36
2.6. TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU YAPISI	36
2.6.1. Faiz Gelirleri	37
2.6.2. Faiz Giderleri	37
2.6.3. Net Faiz Geliri/Gideri	37
2.6.4. Net Ücret ve Komisyon Gelirleri/Giderleri	37
2.6.5. Ticari Kâr/Zarar	38
2.6.6. Temettü Gelirleri	38
2.7. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN FİNANSAL DURUM TABLOSU YAPISI	38
2.7.1. Aktif Kalemler	38
2.7.1.1. Likit Aktifler	39

2.7.1.2. Krediler	39
2.7.1.3. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	41
2.7.1.4. Maddi ve Maddi Olmayan Varlıklar.....	41
2.7.1.5. Diğer Aktifler.....	41
2.7.2. Pasif Hesap Grupları.....	41
2.7.2.1. Mevduatlar	42
2.7.2.2. Para Piyasasına Borçlar	44
2.7.2.3. Çıkarılan Menkul Kıymetler	44
2.7.2.4. Alınan Krediler	44
2.7.2.5. Diğer Pasifler	45
2.7.2.6. Öz Kaynaklar	45
2.8. FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR.....	45
2.9. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN KÂR veya ZARAR TABLOSUNUN YAPISI.....	46
2.9.1. Faiz Gelirleri.....	46
2.9.2. Faiz Giderleri.....	46
2.9.3. Faiz Dışı Gelirler	46
2.9.4. Faiz Dışı Giderler	47
2.9.5. Katılım Bankalarının Kâr Payı Gelirleri.....	47
2.9.6. Katılım Bankalarının Kâr Payı Giderleri.....	47
2.9.7. Katılım Bankalarının Dönem Net Kâr Payı Geliri/Gideri.....	47
2.9.8. Katılım Bankalarının Diğer Gelirleri/Giderleri	47
2.10. AKTİFLERİN GETİRİSİNİ ve PASİFLERİN MALİYETİNİ HESAPLAMA	47
2.10.1. Aktiflerin Getirisini Hesaplama	48
2.10.2. Pasiflerin Maliyetini Hesaplama	49
2.10.3. Aktiflerin Getirisini ve Pasiflerin Maliyetinin İlişkilendirilmesi	50
2.11. AKTİF PASİF YÖNETİMDE KULLANILAN TEKNİKLER.....	50
2.11.1. CAMEL Analizi ve Oran Analizi.....	50
2.11.1.1. Sermaye Yeterliliği	50
2.11.1.2. Aktif Kalitesi.....	52
2.11.1.3. Yönetim Kabiliyeti	53

2.11.1.4. Kârlılık Düzeyi	53
2.11.1.5. Likidite Yeterliliği	55
2.11.2. GAP Analizi	55
2.11.2.1. Faiz Oranı Riskinin Ölçülmesinde GAP	56
2.11.2.2. Likidite Riskinin Ölçülmesinde GAP Analizi	59
2.11.3. Durasyon Analizi.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

T.C. ZİRAAT ve T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASINDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ

3.1. T.C. ZİRAAT BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU	60
3.2. T.C. ZİRAAT BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLARI	62
3.3. T.C. ZİRAAT BANKASININ KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU	64
3.4. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU ..	66
3.5. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLARI	68
3.6. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU	70
3.7. T.C. ZİRAAT BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI LİKİDİTE KARŞILAMA ORANLARI	71
3.8. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI LİKİDİTE KARŞILAMA ORANLARI	72
3.9. T.C. ZİRAAT BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI ÖZET FİNANSAL DURUM TABLOLARI ve KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOLARI.....	73
3.10. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI ÖZET FİNANSAL DURUM TABLOLARI ve KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOLARI	74
3.11. T.C. ZİRAAT ve T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASINDA CAMEL ANALİZİ ve ORAN ANALİZİ	75

3.11.1. Sermaye Yeterlilik Analizi	75
3.11.2. Aktif Kalitesi	79
3.11.3. Yönetim Kabiliyeti	83
3.11.4. Kârlılık Düzeyi	85
3.11.5. Likidite Yeterliliği	94
3.12. T.C. ZİRAAT BANKASINDA GAP ANALİZİ	98
3.12.1. Faiz Oranı Riskinin Ölçülmesinde GAP	99
3.12.2. Likidite Riskinin Ölçülmesinde GAP Analizi	101
3.13. T.C. ZİRAAT BANKASINDA DURASYON ANALİZİ	102
SONUÇ	105
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ	113

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BANKALARDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ: TİCARİ VE KATILIM
BANKALARI ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Kadir OKŞAŞ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bekir ELMAS

2019, 113 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Bekir ELMAS

Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN

Dr. Öğr. Üyesi Ersin KURNAZ

Bu tezin amacı, aktif pasif yönetimi hakkında bilgiler vererek ticari bankalarda ve katılım bankalarında aktif pasif yönetimini açıklamaktır. Bu amaçla temel bankacılık hakkında kısaca bilgiler verilerek, aktif pasif yönetimi ve aktif pasif yönetiminde kullanılan teknikler açıklanmaktadır. Uygulama bölümünde T.C. Ziraat Bankası ile T.C. Ziraat Katılım Bankasının finansal tablolarından yararlanılarak CAMEL analizi, GAP analizi ve Durasyon analizi yapılarak analizlerden elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre katılım bankasının kârlılık oranlarında ve likidite karşılama oranlarında ticari bankaya göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılım bankasında verilen kredilerin ve toplanan fonların ciddi şekilde artmasıyla katılım bankasına olan tercihin arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aktif Pasif Yönetimi, Bankacılık, Risk

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**ASSET LIABILITY MANAGEMENT IN BANKS: AN APPLICATION ON
COMMERCIAL AND PARTICIPATION BANKS**

Kadir OKŞAŞ

Advisor: Prof. Dr. Bekir ELMAS

2019, Page: 113

Jury: Prof. Dr. Bekir ELMAS

Asst. Prof. Dr. Osman Berna İPEKTEN

Asst. Prof. Dr. Ersin KURNAZ

The aim of this thesis is to give information about asset and liability management and to explain asset and liability management in commercial banks and participation banks. For this purpose, basic banking is briefly explained and the techniques used in asset-liability management and asset-liability management are explained. In the application section, using the financial statements of Ziraat Bank and Ziraat Participation Bank, CAMEL analysis, GAP analysis and duration analysis were performed and the results obtained from the analyzes were compared.

According to the results of the analysis, it was concluded that the participation bank is better in profitability ratios and liquidity coverage ratios than commercial banks. It has been determined that the preference for the participation bank increased with the significant increase in the loans and funds collected in the participation bank.

Key Words: Asset Liability Management, Banking, Risk

KISALTMALAR DİZİNİ

APYK	: Aktif Pasif Yönetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
FDA	: Faize Duyarlı Aktifler
FDP	: Faize Duyarlı Pasifler
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TP	: Türk Parası
YP	: Yabancı Para

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1. Sermaye Yeterlilik Oranları Grafiği	75
Grafik 3.2. Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler Oranları Grafiği	76
Grafik 3.3. Öz Kaynak Çarpanları Grafiği.....	77
Grafik 3.4. Öz Kaynaklar/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Öz Kaynaklar/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği.....	78
Grafik 3.5. Net Kâr/Öz Kaynaklar Oranları Grafiği	78
Grafik 3.6. Krediler/Mevduatlar ve Krediler/Toplanan Fonlar Oranları Grafiği.....	79
Grafik 3.7. Krediler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği.....	80
Grafik 3.8. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları Grafiği.....	80
Grafik 3.9. Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler Oranları Grafiği	81
Grafik 3.10. Krediler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Krediler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği.....	82
Grafik 3.11. YP Aktifler/YP Pasifler Oranları Grafiği	83
Grafik 3.12. Şube Başı Net Kâr Grafiği.....	84
Grafik 3.13. Personel Başı Net Kâr Grafiği	84
Grafik 3.14. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları Grafiği.....	85
Grafik 3.15. Net Kâr/Ortalama Öz Kaynaklar Oranları Grafiği	86
Grafik 3.16. Net Kâr Marjı Oranları Grafiği.....	86
Grafik 3.17. Net Faiz Marjı Oranı ve Net Faiz Dışı Marj Oranı Grafiği	87
Grafik 3.18. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Aktifler Oranları Grafiği.....	88
Grafik 3.19. Faiz Giderleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Giderleri/Toplam Aktifler Oranları Grafiği.....	88
Grafik 3.20. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği	89
Grafik 3.21. Faiz Dışı Giderler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Giderler/Toplam Aktifler Oranı Grafiği	90
Grafik 3.22. Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri ve Kâr Payı Gelirleri/Kâr Payı Giderleri Oranları Grafiği.....	91

Grafik 3.23. Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Kâr Payı Dışı Giderler Oranları Grafiği.....	91
Grafik 3.24. Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Gelirler Oranları Grafiği.....	92
Grafik 3.25. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Gelirler Oranları Grafiği	93
Grafik 3.26. Hisse Başına Kâr Oranları Grafiği	94
Grafik 3.27. Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği.....	95
Grafik 3.28. TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği	95
Grafik 3.29. Likit Aktifler/Mevduatlar ve Likit Aktifler/Toplanan Fonlar Oranları Grafiği	96
Grafik 3.30. Likit Aktifler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Likit Aktifler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği	97
Grafik 3.31. Likidite Karşılama Oranları Grafiği	98

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Bankaların Finansal Durum Tablosu Yapısı	29
Tablo 2.2. Bankaların Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Yapısı	36
Tablo 2.3. Bankaların Aktif Pasif Yönetimi Açısından Finansal Durum Tablosu Yapısı.....	38
Tablo 2.4. Risk Faktörleri ve Puanları Özet Tablosu	42
Tablo 2.5. Prim Kategorileri ve Prim Oranları Tablosu.....	43
Tablo 2.6. Aktif Pasif Yönetimi Açısından Kâr veya Zarar Tablosunun Yapısı	46
Tablo 3.1. T.C. Ziraat Bankasının Finansal Durum Tablosu	60
Tablo 3.2. T.C. Ziraat Bankasının Finansal Durum Tablosu Dışı Hesapları	63
Tablo 3.3. T.C. Ziraat Bankasının Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu...	64
Tablo 3.4. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Finansal Durum Tablosu	66
Tablo 3.5. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Finansal Durum Tablosu Dışı Hesapları	68
Tablo 3.6. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	70
Tablo 3.7. T.C. Ziraat Bankasının Likidite Karşılama Oranları.....	72
Tablo 3.8. T.C. Ziraat Katılım Bankası Likidite Karşılama Oranı.....	73
Tablo 3.9. T.C. Ziraat Bankasının Özet Finansal Durum Tablosu.....	73
Tablo 3.10. T.C. Ziraat Bankasının Özet Kâr veya Zarar Tablosu	74
Tablo 3.11. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Özet Finansal Durum Tablosu.....	74
Tablo 3.12. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Özet Kâr veya Zarar Tablosu	75
Tablo 3.13. Sermaye Yeterlilik Oranları	75
Tablo 3.14. Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler Oranları.....	76
Tablo 3.15. Öz Kaynak Çarpanları.....	77
Tablo 3.16. Öz Kaynaklar/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Öz Kaynaklar/ (Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları.....	77
Tablo 3.17. Net Kâr/Öz Kaynaklar Oranları	78
Tablo 3.18. Krediler/Mevduatlar ve Krediler/Toplanan Fonlar Oranları.....	79
Tablo 3.19. Krediler/Toplam Aktifler Oranları.....	80
Tablo 3.20. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları.....	80
Tablo 3.21. Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler Oranları	81

Tablo 3.22. Krediler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Krediler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları	82
Tablo 3.23. YP Aktifler/YP Pasifler Oranları	82
Tablo 3.24. Şube Başı Net Kâr	83
Tablo 3.25. Personel Başı Net Kâr	84
Tablo 3.26. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları	85
Tablo 3.27. Net Kâr/Ortalama Öz Kaynaklar Oranları	86
Tablo 3.28. Net Kâr Marjı Oranları	86
Tablo 3.29. Net Faiz Marjı Oranı ve Net Faiz Dışı Marj Oranı	87
Tablo 3.30. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Aktifler Oranları	87
Tablo 3.31. Faiz Giderleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Giderleri/Toplam Aktifler Oranları	88
Tablo 3.32. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Aktifler Oranları	89
Tablo 3.33. Faiz Dışı Giderler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Giderler/Toplam Aktifler Oranları	90
Tablo 3.34. Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri ve Kâr Payı Gelirleri/Kâr Payı Giderleri Oranları	90
Tablo 3.35. Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Kâr Payı Dışı Giderler Oranları	91
Tablo 3.36. Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Gelirler Oranları	92
Tablo 3.37. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Gelirler Oranları	93
Tablo 3.38. Hisse Başı Kâr Oranları	94
Tablo 3.39. Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları	95
Tablo 3.40. TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları	95
Tablo 3.41. Likit Aktifler/Mevduatlar ve Likit Aktifler/Toplanan Fonlar Oranları	96
Tablo 3.42. Likit Aktifler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Likit Aktifler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları	97
Tablo 3.43. Likidite Karşılama Oranları	97

Tablo 3.44. T.C. Ziraat Bankası Aktif, Pasif ve Nazım Hesap Kalemlerinin Faize Duyarlılığı.....	99
Tablo 3.45. %10 Kupon Ödemesi ve %10 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri.....	102
Tablo 3.46. %10 Kupon Ödemesi ve %14 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri.....	103
Tablo 3.47. %8 Kupon Ödemesi ve %14 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri.....	103
Tablo 3.48. %10 Kupon Ödemesi ve %16 Piyasa Faizi ile 3 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri.....	103

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu günümüzde önemi giderek artan bankalardaki aktif pasif yönetimi oluşturmaktadır. Bankalarda aktif pasif yönetimi daha önceki çalışmalarda sadece ticari bankalarda veya katılım bankalarında ele alınmıştır. Tezimizde bankalarda aktif pasif yönetimiyle birlikte bazı teknikler kullanılarak ticari bankalarda ve katılım bankalarında aktif pasif yönetim uygulamaları esas alınmıştır.

Bu çalışmamın hazırlanmasında bilgi ve tecrübeleriyle her aşamada büyük desteğini gördüğüm danışman hocam sayın Prof. Dr. Bekir ELMAS'a, çalışmamın hazırlanma aşamasında maddi, manevi desteklerini benden esirgemeyen çok değerli aileme teşekkürlerimi arz ederim.

Erzurum-2019**Kadir OKŞAŞ**

GİRİŞ

Bankalar verdikleri hizmetler sayesinde finans piyasalarında önemli bir yere sahiptirler. Bankalar verdikleri bu hizmetler itibariyle diğer işletmelere göre farklılık gösterirler. Bankalar fon fazlası olanlarla fon ihtiyacı olanlar arasında bir köprü görevi üstlenirler. Bankaların üstlendikleri bu görev itibariyle belli bir bedelle topladıkları fonları yine belli bir bedelle kredi olarak kullanırlar. Ticari bankalar bu işlemleri faiz esasına göre yaparken katılım bankaları ise kâr payı esasına göre yaparlar. Ticari bankaların ve katılım bankalarının benzer yönleri olsa da temel işlemlerde farklılıklar görülür. Bankacılık sektöründe yapılan işlemlerden dolayı bazı risklerle karşılaşılır. Karşılaşılan bu riskler nedeniyle bankaların aktif pasif yönetimleri önem kazanır. Bankalar aktif pasif yönetiminin önem kazanmasıyla aktif ve pasif yapılarına oldukça önem verirler. Bankalar bazı tekniklerle aktif ve pasif yapılarıyla ilgili analizler yaparak bu analiz sonuçlarına göre aktif pasif yapılarıyla ilgili değerlendirmeler yaparlar.

Bu çalışmanın ilk bölümünde bankanın tanımı, bankaların görevleri, bankacılığın tarihsel gelişimi, ticari bankacılık ve katılım bankacılığı, ticari bankalarla katılım bankaları arasındaki farklar hakkında bilgiler verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde bankalarda aktif pasif yönetimi tanımı, tarihçesi, süreci, aktif pasif yönetiminde karşılaşılan riskler, ticari bankalarda ve katılım bankalarında finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu yapısı, aktif pasif yönetimi açısından finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu yapısı, aktiflerin getirisi ve pasiflerin maliyetinin hesaplanması ile bunların birbirleriyle ilişkilendirilmesi ve aktif pasif yönetiminde kullanılan teknikler hakkında bilgiler verilmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ise T.C. Ziraat Bankası ve T.C. Ziraat Katılım Bankasının finansal tablolarından yararlanılarak aktif pasif yönetimiyle ilgili analizler yapılmakta ve bu analizler sonucunda T.C. Ziraat ve T.C. Ziraat Katılım Bankasında aktif pasif yönetimi tablolar ve şekiller yardımıyla karşılaştırılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKANIN TANIMI, GÖREVLERİ, BANKACILIĞIN TARİHÇESİ ve BANKACILIK TÜRLERİ

1.1. BANKANIN TANIMI

Bankalar faaliyetlerinin temelini oluşturan para nedeniyle diğer işletmelerden ayrılmaktadırlar. Bankalarda temel işlem paranın el değiştirmesiyken diğer işletmelerde temel işlem para ile malın el değişmesidir. Bankalar ekonomi içerisinde fon fazlası olan tasarruf sahipleri ile fon ihtiyacı olan işletmeler veya bireyler arasında aracılık yapan kuruluşlardır.

Bankalar, mevduat kabul eden ve kabul ettikleri bu mevduatları en etkin bir şekilde kredi olarak kullandırmayı amaç edinen veya esas faaliyetleri itibariyle düzenli bir biçimde kredi alan ya da kredi kullandıran ekonomik kuruluşlardır.¹

Bankalar, faiz karşılığında fon alan ve aldıkları bu fonları faiz karşılığında kullandıran, kredi, iskonto ve kambiyo işlemleri yapan, kasalarında değerli kıymetler saklayan ve bu faaliyetler dışında diğer ekonomik faaliyetlerde bulunan kuruluşlardır.²

Bankanın tanımı yapılırken bankaların iki temel fonksiyonu olan fon toplamak ve kredi vermek vurgulanırken aynı zamanda bankaların işletme olarak nitelendirilmesi de vurgulanmaktadır.³

1.2. BANKALARIN GÖREVLERİ

Banka tanımlarından anlaşılacağı üzere bankaların ekonomi içerisinde önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Bankalar ekonomi içerisinde fon transferinde aracılık yapmanın yanı sıra müşterilerine çok çeşitli hizmetler sunma gibi fonksiyonları da yerine getirmektedir. Bu fonksiyonlara kısaca değinmekte fayda olacaktır.

¹ Mehmet Takan, *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*, Nobel Yayınları, Ankara 2002, 2.

² Anadolu Üniversitesi, *Bankaların Yönetimi ve Denetimi*, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir 2013, 3.

³ Ramazan Geylan, *Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:86, Eskişehir 1985, 4.

1.2.1. Fon Transferi Sağlamak

Bankalar ekonomik sistem içerisinde fon fazlası olanları tespit ederek fon fazlası olanlardan belli kurallar çerçevesinde bu fazlalığı ödünç olarak almaktadırlar. Bankalar fon ihtiyacı olanları tespit ederek bu fon fazlalıklarını yine belirli kurallar çerçevesinde ödünç olarak vermektedirler.

1.2.2. Kaydi Para Oluşturmak

Bankalar ödünç aldıkları fonların bir kısmını zorunlu karşılık olarak ayırmaktadırlar. Bu durumda bankaların toplamış oldukları fonların bir kısmı zorunlu karşılık olarak ayrıldıktan sonra kalan kısım kaydi para olarak oluşturulmuş olmaktadır.

1.2.3. Para Politikası Etkinliğini Sağlamak

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) tarafından uygulanan para politikası bankalar aracılığıyla etkinlik kazanmaktadır. Ekonomik sistem içerisinde bankalar ne kadar etkin olursa TCMB para politikası uygulamaları o kadar etkin olmaktadır.⁴

1.2.4. Dış Ticarete Katkı Sağlamak

Bankalar dış ticaret yapan firmaları yurt dışından mal ve hizmet satın alımlarında akreditif, prefinansman gibi uygulamalarla finanse ederek bu firmaların işlem hacimlerini arttırmaktadırlar. Bankalar bu şekilde dış ticaret hacminin artmasına katkı sağlamaktadırlar.⁵

1.2.5. Asimetrik Bilgi Problemini Çözmek

Ekonomide fon fazlası olanların doğrudan fon ihtiyacı olanlara ödünç verme işlemi yapması durumunda fon fazlası olanlar karşı tarafın tüm riskini almaktadırlar. Ödünç verenler banka kadar yeterli bilgiye sahip olmadıklarından ellerindeki eksik bilgi ile hareket edeceklerdir. Fon fazlası olanların banka aracılığıyla fon ihtiyacı olanlara

⁴ Adalet Hazar, Şenol Babuşcu, *Bankacılığa Giriş*, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara 2017, 47.

⁵ Hazar, Babuşcu, 48.

ödünç vermesi durumunda muhatap taraf banka olmaktadır. Bu durumda ödünç veren ve ödünç alan tarafın risklerini bankalar üstlenmektedir. Bankaların bu konularda her türlü bilgiye sahip olması asimetrik bilgi sorununu en aza indirmektedir.

1.2.6. Sermaye Piyasalarının Gelişimine Katkı Sağlamak

Bankalar sermaye piyasası araçlarında aracılık yaparak sermaye piyasası araçlarının geniş bir yatırımcı kesimi ile buluşmasını sağlayarak sermaye piyasasının işlem hacminin artmasına katkı sağlamaktadırlar.

1.2.7. Ekonomide Gelir ve Servet Dağılımına Katkı Sağlamak

Bankalar ödünç aldıkları fonları belirli sektörlerle, kişilere ödünç olarak verdiklerinde ülke kaynaklarının dağılımını da yönlendirilebilmektedirler.⁶ Bankalar ekonomik açıdan desteklenen sektörlerle uygun kredi olanakları sağlayarak bu sektörlerde faaliyet gösteren firmalara katkı sağlamaktadırlar.

1.3. BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bankacılığın tarihi gelişimi Dünyada ve Türkiye’de bankacılığın tarihi gelişimi olarak 2 başlık altında incelenmektedir. Dünyadaki ve Türkiye’deki gelişmelerin bankacılığa etkileri ayrı ayrı başlıklar altında incelenmektedir.

1.3.1. Dünyada Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Bankacılığın tarihi incelendiğinde ilk bankerlerin bankacılık benzeri işlemleri pazarlarda banko adı verilen masa üzerinde yaptıkları görülmüştür. İtalyanca olan Banco sözcüğünün zamanla banka kelimesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir.⁷

Bankacılığın başlangıcının milattan önce 3500 yılına kadar dayandığı görülmektedir. Bankacılığa benzer işlemlerin ilk olarak Sümerlerde, Babillerde ve eski

⁶ Anadolu Üniversitesi, 5.

⁷ İlker Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika*, Ezgi Kitapevi, Bursa 1997, 91.

Yunan medeniyetinde yapıldığı tespit edilmiştir.⁸ Milattan önce 3500 yılında Sümerler tarafından kurulan Maket tarihte bilinen banka olma özelliğini göstermektedir.⁹

Yapılan araştırmalar sonucunda ilk bankacılık faaliyetleri kapsamında rahiplerin harman zamanı çiftçilere ödenmek üzere kredi açtıkları tespit edilmiştir. Araştırmalarda elde edilen bilgilere göre ödünç para verme ve mevduat kabulü işlemlerinin yanı sıra bir hesaptan diğer bir hesaba transfer işlemi yapıldığı, ödeme ve teslim emri verildiği anlaşılmaktadır.¹⁰

Ticaretin uluslararası anlamda gelişmesiyle para ile ilgili kuruluşlar önem kazanmaya başlamış, bu anlamda da önce sarraflar ortaya çıkmıştır. Sarraflar zamanla mevduat kabul edip, müşterilere kredi vererek banka benzeri faaliyet gösterir hale gelmişlerdir. Sanayi İnkılabıyla işletmeler devleşmiş, üretim artmış, iş bölümü ve uzmanlaşma gelişmiştir. Bu gelişmeler ticaretin gelişmesini de sağlamıştır. Ticaretin gelişmesiyle ortaya çıkan sermaye hareketliliğiyle birlikte bankacılığa duyulan ihtiyaç artmış ve bankacılık hızlı bir gelişme sürecine girmiştir.

Paranın ticareti belli ticari merkezlerde değişimi kolaylaştırdığı gibi ticari faaliyetlerin hızlanmasına ve ödemelerin kolaylıkla yapılmasına katkı sağlamıştır.¹¹

Rönesans'tan sonra ortaya çıkan keşif ve buluşlar Avrupa'da finans piyasalarını etkilemiş ve mali kuruluşlarda değişime neden olmuştur.¹²

Bu dönemde Avrupa'da para çeşitliliği nedeniyle paraların birbirlerine göre değerlerinin belirlenmesi için 1609 yılında Amsterdam Bankası kurulmuştur.¹³ Amsterdam Bankası kurulduktan sonra 1637 yılında Venedik Bankası kurulmuştur.¹⁴

17. yüzyılda İngiltere ve Fransa arasındaki savaşlardan dolayı İngiltere'de oluşan para sıkıntısını gidermek için banka aracılığıyla paranın dolaşması amacıyla ilk merkez bankası olarak İngiltere Bankası kurulmuştur.¹⁵

⁸ Filiz Yetiz, Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 2016, 107-117.

⁹ Ferudun Kaya, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta Yayınevi, İstanbul 2017, 43.

¹⁰ İlker Parasız, *Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama*, Banksis Yayınları, İstanbul 2000, 5-6.

¹¹ Sezgin Güçlüay, "Ortaçağda Ticari Müesseseler (Bankalar, Birlikler, Şirketler)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 2001, 295-304.

¹² Tezer Öçal, Ömer Faruk Çolak, *Para-Banka*, İmge Yayınevi, Ankara 1988, 13.

¹³ Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika*, 92.

¹⁴ Mahmut Yardımcıoğlu, Ahmet Büyükşalvarcı, Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi, *Maliye Dergisi*, (153), 2007, 142-159.

1.3.2. Türkiye’de Bankacılığın Tarihi Gelişimi

Türkiye’de bankacılığın tarihi gelişimi Cumhuriyetten önceki dönem ve Cumhuriyet dönemi olarak 2 başlık altında incelenmektedir.

1.3.2.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Türk Bankacılığı

Osmanlı Devletinde bankacılığın tarihi gelişimine bakıldığı zaman para değişimini meslek edinen sarraflar bulunmakla birlikte, Tazminat dönemine kadar banka veya banka benzeri bir kuruluşun olmadığı görülmüştür.¹⁶

Osmanlı Devletinde bütçe açıklarını gidermek amacıyla ilk kağıt para olan kaime 1840 yılında çıkarılmıştır. Osmanlı Devletinde çıkarılan kaimelerin dış değerini korumak amacıyla Galata Bankerleriyle yapılan anlaşmalar sonucunda bankerler tarafından düzenlenen poliçelerle ithalatın finansmanı sağlanmıştır. Bankerler bu işlemleri yapmak için Osmanlı Devletinden aldıkları izinle İstanbul Bankasını kurmuşlardır.¹⁷

Osmanlı Devletinde yabancı bankalar içerisinde en önemli banka olan Osmanlı bankası 1856 yılında İngiliz sermayesi ile kurularak ve şube açarak faaliyette bulunmuştur.¹⁸

Memleket Sandıkları çiftçilere uygun kredi vermek için 1863 yılında kurulmuştur. Zamanla kaynakların kullanımıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar nedeniyle devlet denetimine alınması zorunlu hale gelmiştir. Ortaya çıkan bu sorunlardan dolayı ilk devlet bankası olan Ziraat Bankası 1888 yılında kurulmuştur.

1.3.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı

Bankacılık faaliyetleriyle Cumhuriyet öncesinde yabancılar ilgilenmiştir. Yabancı sermayenin kontrolündeki bankacılık sistemine bağımlılığı azaltmak için özel sektöre

¹⁵ Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika*, 92.

¹⁶ Öçal, Çolak, 77.

¹⁷ Türkiye Bankalar Birliği, *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007*, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:262, İstanbul 2008, 1.

¹⁸ Parasız, *Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika*, 93.

bankacılık faaliyetlerinde bulunmak amacıyla teşvik verilmiştir.¹⁹ İzmir İktisat Kongresi'nde de milli bankaların kurulması gerektiği ifade edilmiştir.²⁰

İzmir İktisat Kongresi sonrasında 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmuştur. 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş ve 1933 yılında bu banka Sümerbank'a devredilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra TCMB 1930 yılında kurulmuştur. TCMB'nin kurulmasıyla Osmanlı Bankası kendisine ait olan emisyon yetkisini TCMB'ye devretmiştir.²¹

1929 dünya ekonomik krizinin etkisiyle izlenen Devletçilik politikasıyla sınai kalkınmayı desteklemek için Sümerbank, şehir ve kasabalardaki alt yapıyı desteklemek için İller Bankası, maden yataklarını ve enerji kaynaklarını işletecek işletmelerin kurulması için Etibank, küçük esnaflara ve zanaatkârlara kredi vermek için Halk Bankası kurulmuştur.

İkinci dünya savaşından sonra yatırımların artmasıyla birlikte ekonomide para ve kredi ihtiyacı artmıştır. Bunun sonucunda bankacılık sektörünün getirisi yükselmiş ve bu gelişmeler karşısında özel bankacılık hızla önem kazanmıştır.

Bu dönemde 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1948 yılında Akbank, Tütünbank ve Türkiye Kredi Bankası kurulmuştur. Bu bankalardan Akbank ile Yapı ve Kredi Bankası günümüzde faaliyetlerine devam etmektedirler.²²

1958 yılında çıkarılan 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile Devlet bankaları kredi konusunda tamamıyla serbest bırakmıştır. Bunun sonucunda 1960'lı yıllarda şube sayısı fazla olan bankalar yaygınlaşmıştır. 1970'li yıllarda 7129 sayılı Yasanın 38. maddesi ile bankalar tarafından en az %25 oranda sermayesine sahip oldukları iştiraklerine verdikleri kredilerde üst sınırın kaldırılmasıyla holdingler banka yönetimlerinde söz sahibi olmuşlardır.²³

¹⁹ Tuncay Artun, *İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye'de Bankacılık*, Tekin Yayınevi, Ankara 1979, 41-42.

²⁰ Ekrem Erdem, *Para ve Banka*, Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Kayseri 2006, 237-238.

²¹ Gökhan Sümer, *Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması*, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 2016, 485-508.

²² Alper Milli, *Türkiye'de Ticari Bankacılık Sektöründe Aktif-Pasif Yönetiminin Ekonomik Analizi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008, 17.

²³ Milli, 18.

24 Ocak Kararlarından sonra faizlerin serbest bırakılmasıyla birlikte mevduat ve kredi faizlerinde yükselme meydana gelmiştir. Faizlerdeki bu yükselişle beraber banker sayısında hızlı bir artış olmuş ve bu bankerler yüksek faizler vermeye başlamışlardır. Bankerlerin borç aldıkları paraların faizlerini ödemek için daha yüksek faizle borçlanma yoluna gitmesi 1982 yılında bankerler krizine neden olmuştur. Bankerler krizi holding bankacılığının başlangıcı olmuştur. Ayrıca bu dönemde bankalar açısından Devlet İç Borçlanma Senetleri ideal bir yatırım aracı olmuştur.²⁴

1990'lı yıllarda bankalar uluslararası piyasalara açılarak uluslararası piyasalardan kaynak temin edilmeye başlanmıştır. Yatırımcılar döviz yönelmeye başlamışlar buna hazırlıksız olan bankalar uygun aktif pasif yönetimi gösterememişlerdir.

1994 yılında döviz kurlarındaki dalgalanma ve devalüasyon nedeniyle bankacılık sektöründe mevduatlardan çekilen paralar devlet tahviline ve döviz kaçışla birlikte krize neden olmuştur.

Bankacılık sektöründeki önemli değişimlerden biri de 1999 yılında 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) kurulmasıdır. Bu Kanun ile bankacılık sektöründeki düzenleme, gözetim ve denetim görevleri BDDK'ya devredilmiştir.

2000'li yılların başında ise yaşanan kriz sonrasında bazı bankalar kaybettikleri sermayelerini güçlendirmişlerdir. Buna karşın bazı bankalar sermaye yapılarını güçlendiremeyerek Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir. Yaşanan bu kriz sonrasında yüksek kâr marjları ve düşük sermayeleri ile bankacılık sektörü yabancılaşma süreci yaşamış ve bunun sonucunda maliyetlerin ve kârlılığın öne çıktığı türev ürünlere ve konut kredilerine ilginin arttığı, kredi vadelerinin uzamaya başladığı bir dönem olmuştur.²⁵

1.4. TİCARİ BANKACILIK

Ticari bankalar tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları ihtiyacı olan işletmelere kredi olarak kullandırmaktadırlar. Ticari bankalar topladıkları fonların bir kısmını TCMB'nin belirlediği oranlarda karşılık ayırmak zorundadırlar.

²⁴ Mehmet Yazıcı, *Bankacılığa Giriş*, Beta Yayınları, İstanbul 2016, 112.

²⁵ Yazıcı, 8.

Ticari bankaların sanayi ve ticari kesimlere kısa vadeli kredi kullandırmaları para piyasasında etkinleşmelerini sağlamaktadır.²⁶ Ticari bankalar fon kullandıkları kaynaklar itibariyle mevduat bankaları olarak da adlandırılmaktadırlar.

Ticari bankalar mevduat kabul etme ve kredi verme işlemlerinin yanı sıra diğer bankacılık hizmetlerini de yapmaktadırlar.

1.4.1. Ticari Bankalarda Bankacılık İşlemleri

Ticari bankaların bankacılık işlemlerini dört ana başlıkta toplamak mümkündür.²⁷

1.4.1.1. Mevduat Toplama

Ticari bankaların kaynakları yabancı ve öz kaynaklardan oluşmaktadır. Ticari bankalar mevduat toplayarak yabancı kaynaklarını oluşturmaktadırlar. Ticari bankaların en önemli kaynakları ise topladıkları mevduatlardır. Ticari bankalar topladıkları mevduatları karşılık ayırdıktan sonra bankacılık işlemleri için kullanmaktadırlar. Ticari bankalar bankacılık işlemlerinde kullandıkları bu mevduatların bir kısmına faiz uygulamazken bir kısmına ise faiz uygulamaktadır.

1.4.1.2. Kredi Kullandırma

Ticari bankalar belli bir maliyetle topladıkları yabancı kaynaklardan ve öz kaynaklardan elde ettikleri fonları belli bir bedel karşılığında kredi olarak kullandırmaktadırlar. Ticari bankalar bu kredi kullandırma işlemleri ile fon ihtiyacı olanlara kaynak sağlamış olmaktadır.

1.4.1.3. Bankacılık Hizmetleri

Ticari bankalar mevduat toplama ve kredi verme işlemleri dışında diğer bankacılık işlemlerini de yapmaktadırlar. Çek senet işlemleri, fatura ödeme, havale, elektronik fon transferi, kiralık kasa gibi işlemlerle gelir sağlamaya çalışmaktadırlar.

²⁶ Bankacılık Sistemi, Erişim Tarihi 14.12.2018, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/bankacilik-sistemi.html>.

²⁷ Alptekin Güney, *Banka İşlemleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012, 33.

1.4.1.4. Kaydi Para Oluşturma

Ticari bankalar mevduat toplayarak mevduat sahiplerinin paralarını güvence altına almakta ve mevduat sahiplerine ödeme kolaylığı sağlamaktadırlar. Nakdi para kullanılmadan özellikle vadesiz mevduatlardan yapılan ödemelerle kaydi para oluşturmuş olmaktadır. Ticari bankalar toplamış oldukları mevduatları fon ihtiyacı olan işletmelere kredi olarak kullandırarak da kaydi para oluşturmuş olmaktadır.

1.4.2. Ticari Bankaların Organizasyon Yapıları

Organizasyon bir işletmede önceden belirlenen amaçlara ulaşmak amacıyla işletmeye en fazla faydayı sağlayacak şekilde örgüt yapısının kurularak yönetilmesidir.

Bankalarda da diğer işletmelerdeki gibi iş bölümüne ve bölümlenmeye dayalı hiyerarşik bir organizasyon yapısı mevcuttur. Bu organizasyon yapısı içerisinde üst yönetim, genel müdürlük ve şube organizasyonları yer almaktadır.

1.4.2.1. Üst Yönetim Organları

Ticari bankaların organizasyon yapıları incelendiğinde üst yönetim organlarının genel kurul, yönetim kurulu, kredi komitesi, denetim komitesi, teftiş kurulu ve genel müdürden oluştuğu görülmektedir.²⁸

1.4.2.1.1. Genel Kurul

Genel kurul bankaların en yetkili derecedeki karar organıdır. Genel kurul banka hisse sahiplerinin katılımıyla yılda 1 kez toplanmaktadır. Yapılan bu toplantıda genel kurul yönetim kurulu üyelerini belirlemekte ve yönetim kurulunun faaliyetlerini denetlemektedir.

²⁸ Nuray Uzkesici, *Bilgi Teknolojisinin Ticari Bankaların Yönetim Şekli ve Organizasyon Yapısı Üzerine Etkileri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1993, 42.

1.4.2.1.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu bankaların organizasyon yapısı içerisinde genel kuruldan sonraki en yetkili organdır. Bankaların yönetim kurulları en az beş kişiden oluşmaktadır. Bankaların yönetim kurullarında genel müdür doğal üyedir. Bankalarda yönetim kurulunun bankanın vizyonunu ve misyonunu belirlemek, üst yönetimin görevlerini ve sorumluluklarını belirlemek, ihtiyaçları karşılayacak sayıda kaliteli personel teminini ve ücret politikasını belirlemek, kredi komitesini denetlemek, mevduat sahiplerinin haklarının korunması amacıyla yeterli sermayeyi sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

1.4.2.1.3. Kredi Komitesi

Kurulması yasal olarak zorunlu olan kredi komitesinin oluşum esasları BDDK tarafından belirlenmektedir. Bankalarda kredi komitesi yönetim kurulu tarafından Bankacılık Kanunu'na göre genel müdürlük için aranan şartları sağlayan üyelere seçilecek en az iki üyeden ve banka genel müdüründen oluşmaktadır.

Bankalarda yönetim kuruluna ait olan kredi açma yetkisi kredi komitesine ya da genel müdürlüğe devredilebilmektedir. Bankalarda yönetim kurulu kredi komitesine öz kaynakların maksimum %10'u tutarındaki kredi açma yetkisini devredebilmektedir.²⁹

1.4.2.1.4. Denetim Komitesi

Denetim komitesi genel kurul tarafından seçilen iki yönetim kurulu üyesinden oluşmaktadır. Denetim komitesinin görevleri, yetkileri, sorumlulukları ve çalışma usulleri yönetim kurulunca düzenlenmektedir. Denetim komitesinin görevleri arasında yönetim kurulu adına iç kontrolleri yapmak, risk yönetimi, bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini takip etmek bulunmaktadır.³⁰

²⁹ Yazıcı, 65.

³⁰ Yazıcı, 65.

1.4.2.1.5. Teftiş Kurulu

Teftiş kurulu bankalarda faaliyetlerin mevzuatlara uygunluğunu denetleyerek bankaların belirlediği hedefler ile uygulamalar arasındaki sapmaları ve bu sapmaların sebeplerini belirlemektedir. Bankalarda teftiş kurulu bir başkan, başkan yardımcıları, müfettişler, müfettiş yardımcıları ve idari personelden oluşmaktadır. Teftiş kurulunun görevleri, yetkileri ve sorumlulukları ile çalışma usulleri bankanın yönetmeliği ile düzenlenmektedir.

1.4.2.2. Genel Müdürlük Organizasyonu

Bankaların büyüklüğüne göre genel müdürlük organizasyon yapısı farklılık göstermektedir. Genel müdürlük bankayı temsil ederek banka ile ilgili emirler ve kararlar vermektedirler. Genel müdürlüğün banka şubelerinin yönetimi ve bankanın kredi sisteminin yönetimi gibi görevleri de bulunmaktadır. Genel müdürlük ayrıca yasalarca kendilerine verilmiş olan yetkileri banka adına en iyi şekilde nasıl kullanması gerektiğini belirlemelidir. Bankalarda yönetim kurulu genel müdürlüğe öz kaynakların maksimum %1'i tutarındaki kredi açma yetkisini devredebilmektedir.³¹

1.4.2.3. Şube Organizasyonu

Bankalar tarafından sorumlulukları üst yönetime ait olan ve bankaların vizyonuna ve hedef müşteri profiline göre şube örgütlenme modelleri geliştirilmiştir. Banka şubelerinde en az bir şube müdürü bulunmakta ve şubenin yönetimden şube müdürü sorumlu olmaktadır.

Bankaların şube türleri kurumsal, ticari, özel, bireysel ve karma şubelerden oluşmaktadır.

³¹ Yazıcı, 65.

1.4.3. Ticari Bankaların Amaçları

Bankaların da en önemli amacı diğer işletmelerde olduğu gibi kârlılıktır. Bankaların uzun dönemdeki amacı piyasa değerini ve hisse sahiplerinin servetlerini maksimize etmektir.³²

Bankaların bir diğer amacı ise mevduat sahiplerinin haklarını güvence altına almaktır. Bankalar tarafından mevduat sahipleri düşük riskli finansal yatırım araçlarına yönlendirilerek mevduat sahiplerinin yüksek getiri elde etmeleri sağlanmaktadır.

1.4.4. Ticari Bankaların Önemi

Ticari bankaların en önemli amacı kâr elde etmek olduğundan ticari bankalar diğer işletmelere benzemektedirler. Ticari bankalar vadesiz mevduat hesabı açarak fon fazlası olanlardan ödünç aldıkları fonları fon ihtiyacı olanlara kredi olarak kullanarak oluşturdukları kaydi parayla ülke ekonomisine katkı sağlamaktadırlar.

TCMB ileri düzeyde bir bankacılık sisteminin olmasıyla para politikası araçlarını daha etkili kullanabilecektir. TCMB'nin para politikası araçlarını daha etkili kullanabilmesi ticari bankalar tarafından sağlanacaktır.³³ Ticari bankalar ayrıca uygulamış oldukları kredi politikaları ile ekonomideki gelir ve servet dağılımını da etkilemektedirler.³⁴

1.5. KATILIM BANKACILIĞI

Katılım bankacılığı faizsiz bankacılık olarak da bilinmektedir. Katılım bankaları dini inançları gereği faizden uzak duran kesimlerin tercih ettiği bankalardır. Katılım bankaları fon fazlası olan kesimlerden ödünç aldıkları fonları, faiz uygulamadan değişik sektörlerde değerlendirerek elde edilecek kâr veya zararı fon sahiplerine paylaştırmaktadırlar.³⁵ Katılım bankaları ticari bankaların gerçekleştirdiği tüm bankacılık hizmetlerini faiz esası olmadan yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Katılım

³² Mehmet Takan, Melek Acar Boyacıoğlu, *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2011, 44.

³³ Güney, 33.

³⁴ Takan, Boyacıoğlu, 45.

³⁵ Arzum Erken Çelik, Abdullah Fazlı, *Katılım Bankalarında Aktif Pasif Yönetimi*, Cinius Yayınları, İstanbul 2018, 23.

bankaları çeşitli nedenlerle atıl durumda tutulan fonları faiz esası olmadan ticari faaliyetlerde kullandırarak bu atıl durumdaki fonları ekonomiye kazandırmaktadırlar.

1.5.1. Katılım Bankalarında Bankacılık İşlemleri

Katılım bankalarında bankacılık işlemleri kaynak toplama, kaynak kullandırma ve diğer bankacılık hizmetleri olarak 3 grupta incelenmektedir.³⁶

1.5.1.1. Katılım Bankalarının Kaynak Toplama Yöntemleri

Katılım bankalarında kaynak toplama yöntemleri 2 şekilde gerçekleşmektedir. Bu kaynak toplama yöntemleri cari hesaplar ve katılma hesaplarıdır.

1.5.1.1.1. Cari Hesaplar

Katılım bankalarındaki cari hesaplar gerçek veya tüzel kişilerin açtığı istenildiğinde kısmen veya tamamen geri alınabilen ve bunun karşılığında kâr payı veya faiz ödemesi yapılmayan hesaplardır.³⁷ Bu cari hesaplar ticari bankalardaki vadesiz hesaplara benzemektedir. Müşteriler cari hesapları paralarını muhafaza etmek ve istediklerinde paralarını hesaptan çekip kullanmak amacıyla açtırmaktadırlar.

Banka müşterileri her türlü ödemelerini bu hesaplar üzerinden yapabilmektedirler. Ancak dinen yasaklanmış faaliyetlerle uğraşan kişilerin ve kurumların paralarını bu hesaplarda değerlendirmeleri uygun görülmemektedir.³⁸

1.5.1.1.2. Katılma Hesapları

Katılım bankalarındaki katılma hesapları tasarruf sahiplerinden toplanan fonların kullandırılmaları sonucunda oluşacak kâra veya zarara katılma imkânı sağlayan ancak tasarruf sahiplerine önceden belirlenen bir oranda kâr payı taahhüt etmeyen hesaplardır.

³⁶ Güney, 27.

³⁷ Yasıncan Tanaydı, *Türk Katılım Bankacılığının Kurumsal Performansı ve Sürdürülebilir Rekabetteki Strateji Hedefleri; Türkiye Uygulama Örnekleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016, 23-24.

³⁸ Tanaydı, 24.

Tasarruf sahipleri birikimlerini katılım hesabı açtırarak bu hesaba yatırmaktadırlar. Tasarruf sahipleri vadenin sonunda alacakları kâr payını bilmemektedirler. Vade sonunda zarara katılma durumu da söz konusu olabilmektedir.³⁹ Katılma hesabına para yatıran müşteri vade sonu gelmeden parasını almak isterse zarar da söz konusu değilse sadece ana parayı geri alabilmektedir. Müşteri vade sonunda ise anaparayı ve kâr payını birlikte geri alabilmektedir.

Katılma hesaplarıyla sağlanan fonlar katılım bankaları tarafından piyasa koşullarındaki kâr oranlarıyla ve belli bir vadede projelerde kullanılmaktadır.

1.5.1.2. Katılım Bankalarının Kaynak Kullanırma Yöntemleri

Katılım bankalarında kaynak kullandırma yöntemlerinden murabaha, muşaraka, mudaraba ve finansal kiralama en çok kullanılan yöntemlerdir.⁴⁰

1.5.1.2.1. Murabaha

Murabaha, kredi müşterisi olarak işletmenin katılım bankasına başvuruda bulunarak ihtiyacı olan malı katılım bankasının satın alarak kendisine belli bir kâr payı ile satmasını talep etmesidir. İşletmelerin ihtiyacı olan malı peşin parayla satın alacak imkânı olmayabilmektedir. Bu durumda işletmeler tarafından satın alınmak istenen mal belirlenip satıcısı ile anlaşarak katılım bankasına başvurmaktadır. Katılım bankası da satıcıyla anlaşarak malı satın almaktadır. Daha sonra katılım bankası aldığı malı belirli bir kâr payı ile alıcıya devretmektedir. Murabahada katılım bankası murabahaya konu olan malı fiilen teslim almamaktadır.⁴¹

1.5.1.2.2. Mudaraba

Mudaraba kâr veya zarar ortaklık yatırımı olarak bilinmektedir. Burada ortaklık olarak bir taraf emeğini koymakta diğer taraf ise sermayesini koymaktadır. Emeğini koyan taraf girişimci, sermayesini koyan taraf ise katılım bankasıdır. Sermayeyi koyan katılım bankası ile emeğini koyan girişimci ortak olmaktadır. Katılım bankası ile

³⁹ Güney, 27.

⁴⁰ Güney, 28.

⁴¹ Aydın Karapınar, *Özel Finans Kurumları ve Muhasebe Uygulamaları*, Gazi Kitabevi, Ankara 2003, 39.

girişimci arasında yapılan sözleşme sonucunda katılım bankası sermayeyi girişimcinin emrine vermektedir. Emeğini koyan girişimci tarafından sermaye yönetilerek elde edilecek kâr taraflar arasında önceden belirlenen oranlara göre dağıtılmakta ancak zararın tamamı sermayeyi koyan tarafa ait olmaktadır.⁴²

1.5.1.2.3. Muşaraka

Muşaraka emek sermaye ortaklığı olarak bilinmektedir. Muşaraka hem sermaye üzerine hem de ortaklık üzerine kurulmaktadır. Katılım bankasına muşaraka için başvuru yapan girişimcinin projesi incelenmektedir. Başvurusu kabul edilen girişimci ile banka arasında muşaraka ortaklığı kurulmaktadır. Banka ile girişimci arasında ortaklık sözleşmesi yapıldıktan sonra üzerinde anlaşılan sermaye projeye aktarılmaktadır. Muşarakanın mudarabadan farkı sermayenin hem sermaye koyan tarafça hem de emeğini koyan tarafça yönetilmesidir. Ayrıca ortaklık sonucunda zarar olması halinde zarar taraflarca paylaşılmaktadır.⁴³

1.5.1.2.4. Finansal Kiralama

Banka girişimcinin talep ettiği varlığı peşin satın alarak bu varlığa ait bütün menfaat ve riskleri belirli bir kira bedeli ile girişimciye devretmektedir. Finansal kiralama malın mülkiyeti bankaya ait olduğundan kiracı malı başkasına kiralama hakkına sahip değildir. Kiracı kira bedelini vadelerinde ödeyerek sözleşme sonunda kiralanan mala sahip olabilmektedir. Katılım bankaları finansal kiralama ile işletmelerin ihtiyaç duydukları varlığı satın almak yerine kiralama yoluna gitmesine ve bunun neticesinde de dolaylı olarak işletmelerin fon ihtiyacının giderilmesine yardımcı olmaktadır.

1.5.1.3. Diğer Bankacılık Hizmetleri

Katılım bankaları atıl durumdaki fonları toplama ve bu fonları kullandırma işlemlerinde ticari bankalara göre farklılık göstermelerine karşın diğer bankacılık işlemlerinde ticari bankaların vermiş oldukları hizmetleri vermektedirler.

⁴² Öztin Akgüç, *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1987, 141.

⁴³ Çelik, Fazlı, 57.

1.5.2. Katılım Bankalarında Kullanılan Diğer Finansal Araçlar

Katılım bankalarında selem, istisna, sukuk, tavarruk, komodite ve karz-ı hasen de finansal araç olarak kullanılmaktadır.

1.5.2.1. Selem

Katılım bankası kredi müşterisinin belirlediği esaslara göre malı tedarik edecek olan satıcıya sipariş vermekte ve malın bedelini ise peşin ödemektedir. Katılım bankası tedarik ettiği malları tedarik süresi sonunda müşterisine satmaktadır. Banka müşterisi ise borcunu malın kendisine teslim edildiğinde veya daha sonraki bir tarihte katılım bankasına ödemektedir.⁴⁴

1.5.2.2. İstisna

İstisna, bir malın alıcısı ve satıcısı arasında bu malın üretilmesine ilişkin bir sözleşmedir. Bu sözleşmeye göre malın satıcısı alıcının talepte bulunduğu malı üreterek veya başka bir işletmeye ürettirerek alıcıya teslim etmeyi üstlenmektedir.

İstisna işlemi müşterinin malı sipariş etmesiyle başlamaktadır. Sipariş edilen bu malın üretilmesinden veya temin edilmesinden banka sorumlu olmaktadır. Burada banka devreye girerek müşterinin talimatına göre hakediş usullerine göre veya malın tesliminde malın bedelini peşin ödemektedir. Müşterinin sipariş ettiği mallar temin edilmekte ve üzerinde anlaşılan bir bedelle müşteriye satılmaktadır.

1.5.2.3. Sukuk

Bir varlık üzerinde sahiplik hakkı sağlamakla birlikte belirli bir garanti vermemesi açısından hisse senetlerine benzemekte ancak sahibine yalnızca sukuka konu olan varlıkla ilgili sahiplik hakkı tanımaktadır.

⁴⁴ Çelik, Fazlı, 60.

Sukuk, 1990'lı yıllarda kaynak oluşturmak için kullanılan varlığa dayalı menkul kıymetleştirmenin katılım bankacılık sistemine uyarlamasıdır.⁴⁵

Katılım bankaları kaynak toplamak için sukuk çıkartabilecekleri gibi başka kurumlar tarafından çıkartılacak sukukları da satın alarak atıl durumda olan fonlarını değerlendirmektedirler.

1.5.2.4. Tavarruk

Katılım bankalarının uluslararası emtia piyasalarından peşin olarak satın aldıkları veya satın aldıkları mallara belli bir kâr payı ilave ederek vadeli bir şekilde müşterilere satmasıdır.

1.5.2.5. Komodite

Uluslararası piyasalarda kalite açısından farklılık olmayan malların anlık ve fazla miktarda alınması ve satılması işlemidir.⁴⁶ Bu işlemler genellikle petrol, altın ve tarım ürünleri üzerinden yapılmaktadır. Alıcı ve satıcı komodite işlemine konu olan malları görmeden belli bir vade ve fiyat üzerinden sözleşme yapılmaktadır.

1.5.2.6. Karz-ı Hasen

Hayır için bir tarafın elindeki varlıklarını belli bir süre yararlanması için diğer tarafa borç vermesini ifade etmektedir.⁴⁷ Bir malın veya paranın borç verildikten bir süre sonra verilen miktar kadar malı veya parayı geri almak olan bir finansman yöntemidir.

⁴⁵ Gökhan Sümer, Fatih Onan, Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 2015, 296-308.

⁴⁶ Hüseyin Tunç, *Katılım Bankacılığı Felsefesi Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, Nesil Yayınları, İstanbul 2010, 160.

⁴⁷ Çelik, Fazlı, 65.

1.5.3. Katılım Bankalarının Organizasyon Yapıları

Katılım bankalarının organizasyon yapısında genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve genel sekreterlik yer almaktadır.⁴⁸

1.5.3.1. Genel Kurul

Genel kurul, katılım bankasının bütün temsilcilerinden oluşmaktadır. Banka genel kurulu bankanın yönetim kurulu üyelerini ve denetçilerini seçerek yönetim kurulunun ve denetçilerin vermiş oldukları raporlarla oluşturulmuş olan bütçeyi inceleyerek onaylamaktadır. Ayrıca genel kurulun statü değişikliğine gerek duyulan konularda bankaya tavsiye vermek gibi görevleri de bulunmaktadır.

1.5.3.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu bankanın genel kurulu tarafından seçilen 7 üyeden oluşmaktadır. Yönetim kuruluna seçilen üyelerin görev süreleri 3 yıldır. Yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya çağırmak, genel sekreteri atamak ve genel sekreterin ücretini belirlemek, gayrimenkul alınmasına, satılmasına veya kiralanmasına ilişkin işlemlere karar vermek, kanunlar ve mevzuatlar doğrultusunda verilen diğer görevler gibi görevleri bulunmaktadır.

1.5.3.3. Denetim Kurulu

Denetim kurulunda yer alacak olan denetçiler genel kurulca seçilecek 2 kişiden oluşmaktadır. Seçilen denetçilerin görev süreleri ise 2 yıldır. Denetçiler Türk Ticaret Kanunu hükümlerince kendilerine verilmiş olan görevleri yerine getirerek, bu Kanun hükümlerine aykırı buldukları durumları banka genel kuruluna, Hazine Müsteşarlığına ve TCMB'ye raporla bildirmek zorundadırlar.⁴⁹

⁴⁸ Rüyeyde Ebru Türkmenoğlu, *Katılım Bankaları ve Türkiye'deki Finansal Yapı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2007, 42.

⁴⁹ Türkmenoğlu, 44.

1.5.3.4. Genel Sekreterlik

Genel sekreter yönetim kurulu tarafından atanmaktadır. Genel sekreterin bütçe taslaklarını, yönetmelikleri ve faaliyet raporlarını hazırlayarak bunları yönetim kuruluna sunmak, muhasebe ile ilgili kayıtları tutarak bu kayıtları saklamak gibi görevleri bulunmaktadır.

1.5.4. Katılım Bankalarının Amaçları

Katılım bankalarında temel amaç parasını faize yatırmayıp atıl durumda tutan bireylerin bu atıl fonlarını ekonomiye kazandırarak ülkenin gelişimine katkı sağlamaktır.⁵⁰

Katılım bankaları ticari bankaların yaptıkları bankacılık işlemlerini faizle ilişkilendirmeden farklı usullerle yapmaktadırlar.

Katılım bankaları faize karşı hassasiyeti olanların faizsiz bir sistemde ticaret yapmasını ve bankalar aracılığıyla tasarrufta bulunabilmesini amaçlamaktadırlar.

1.5.5. Katılım Bankalarının Önemi

Katılım bankalarının sağladıkları uzun vadeli fonları ortaklık sözleşmesine göre kullandırmaları işletmelerin verimliliğini dikkate almada ve fon kullanımlarını denetlemede zorunluluk getirmiştir. Bu durumun makroekonominin gelişmesine katkıda bulunacağı görülmektedir.⁵¹

Katılım bankalarının az gelişmiş ülkelerde muşaraka ile hem emeğin hem de sermayenin ekonomide etkin olmasını sağlaması açısından önem arz etmektedir.

⁵⁰ Abitter Özulucan, Ali Deran, "Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 2009, 85-108.

⁵¹ Abitter Özulucan, Fevzi Serkan Özdemir, *Katılım Bankacılığı Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim*, Türkmen Kitapevi, İstanbul 2010, 13.

1.6. TİCARİ BANKALARLA KATILIM BANKALARI ARASINDAKİ FARKLAR

Ticari bankalar ve katılım bankaları bankacılık sektöründe faaliyet göstermelerine rağmen aralarında farklar bulunmaktadır. Ticari bankalar faiz esasına göre çalışmakta iken katılım bankaları kâr zarar ortaklığı şeklinde çalışmaktadır. Ticari bankalarda paranın ticareti yapılmakta ancak katılım bankacılığında mal ticareti yapılmaktadır. Ticari bankaların fon toplama işlemleri sırasında tasarruf sahipleriyle aralarında ortaklık olmamakta sadece borçlu alacaklı ilişkisi olmaktadır. Katılım bankalarında ise fonlar kâr zarar ortaklığı yöntemiyle toplanmaktadır.

Ticari bankalar topladıkları fonları faiz geliri karşılığında fon ihtiyacı olanlara kullandırmaktadırlar. Katılım bankaları doğrudan kredi vermeyip krediyi kendisine başvuran müşterilerin faaliyette bulunacakları sanayi veya ticari faaliyetlere yönlendirmektedirler.

Ticari bankalarda fon toplama işlemlerinde banka borçlu müşteri ile alacaklı olmaktadır. Katılım bankalarında ise banka girişimci olarak ortak olmakta müşteri ise sermayedar olarak ortak olmaktadır.

Fon kullandırma işlemlerinde ise fon toplama işlemlerinin tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Ticari bankalarda fon kullandırma işlemlerinde banka alacaklı müşteri ise borçlu olmaktadır. Katılım bankalarında ise banka sermayedar olarak iş ortağı olmakta müşteri ise girişimci olarak iş ortağı olmaktadır.

Ticari bankalarda işlemler faiz esasına dayandığından getiri açısından mevduat sahibinin riski bulunmamakta bütün riski banka üstlenmektedir. Katılım bankalarında işlemler faiz esasına yerine kâr zarar ortaklığına dayandığından getiri açısından hem bankanın hem de müşterinin riski bulunmaktadır.

Ticari bankalar finansal kiralama işlemi yapamazlar. Finansal kiralama işlemi yapabilmek için leasing şirketi kurmaları gerekmektedir. Katılım bankaları ise finansal kiralama işlemi yapabilmektedirler.⁵²

⁵² Haşim Bağcı, *Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013, 79.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ

2.1. AKTİF PASİF YÖNETİMİ TANIMI

Bankalar daha önce de değinildiği gibi finansal piyasalarda fon fazlası olan tasarruf sahipleri ile fon ihtiyacı olan işletmeler veya bireyler arasında aracılık yapan kuruluşlardır. Bankaların bu işlemleri yaparken temel amacı kâr elde etmektir. Bankalar daha fazla kredi vererek kazançlarını arttırmak istemektedirler. Bunun içinde bankalar mevduat kabul ederken maliyetlerini düşürmeye çalışmaktadırlar. Bankalar için risk taşıyan alacakların geri ödenmesi de önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında bankalar için aktif pasif yönetimi önem kazanmaktadır.

Aktif pasif yönetimi bir bankanın likidite durumunu ve emniyetini göz önünde bulundurarak kârını arttırmak için finansal durum tablosunun aktif ve pasif kısımlarını düzenlemesi ve gerekli durumlarda değiştirmesidir.⁵³

2.2. AKTİF PASİF YÖNETİMİNİN TARİHÇESİ

Aktif pasif yönetiminin tarihçesi Dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmelere göre ayrı ayrı incelenmektedir.

2.2.1. Dünyada Aktif Pasif Yönetimi

Aktif pasif yönetimiyle ilgili ilk çalışmalar çeşitli ekonomik senaryolarda kaynakların ne şekilde kullanılacağına belirlenmesiyle ilgilidir.

Özellikle 1970'lerde küresel krizlerin yaşanmasıyla finansal risk çeşitliliğinin artması portföylerin büyümesi aktif pasif yönetim ihtiyacını arttırmıştır.⁵⁴

1980'li yıllarda gelişmekte olan ülkelerin bankalara olan borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmesi sonucu bankalar zarara uğramışlardır. Bankalar bu zararları elimine

⁵³ Kaya, 386.

⁵⁴ Evren Bolgün, Barış Akçay, *Risk Yönetimi*, Scala Yayıncılık, İstanbul 2003, 191.

etmek için pasif kalemlerinin vadelerini uzatma yoluna gitmişlerdir. Bu durumlar aktif pasif yönetiminin gelişmesini hızlandırmıştır.

2.2.2. Türkiye’de Aktif Pasif Yönetimi

Türkiye’de aktif pasif yönetimi 1980’li yıllarda önem kazanmıştır. Türkiye’de bankacılık sektöründe 1980 yılına yaklaşıldığında yaşanan politik ve ekonomik olaylar sonucunda kaynak sıkıntısı oluşmuştur. Bu dönemde sermaye bankacılık sistemi dışında başka araçlara yönelmiştir.

1980 yılındaki 24 Ocak Kararları ile faizlerin serbest bırakılması ve dış ticaret üzerindeki yasakların kaldırılması bankacılık sektörünü etkilemiştir. Batık kredilerin artması, maliyetlerin artması bankaların kârlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu gelişmeler karşısında aktif pasif yönetimi ülkemizde giderek önem kazanmaya başlamıştır.

2.3. AKTİF PASİF YÖNETİM SÜRECİ

Aktif pasif yönetim süreci bilgiler toplanması, kararlar alınması, kararların uygulanması, alınan kararların kontrolü ve raporlaması aşamalarından oluşmaktadır.

Aktif pasif yönetim sürecinde ilk aşamada bilgiler toplanmaktadır. Aktif pasif yönetiminde alınacak kararlar bankanın kendi içindeki kaynaklardan ve bankanın dışındaki kaynaklardan sağlanacak bilgilerle desteklenmelidir. Aktif pasif yönetimi için gereken bilgiler elde edilirken öncelikle bankanın aktif pasif yapısı ile gelir ve giderlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bunun için de bankanın finansal durum tablolarından ve gelir tablolarından yararlanılmaktadır.

Aktif pasif yönetimi için geçmiş dönem verilerinden yararlanılarak gelecek dönem verileri tahmin edilmektedir. Bu tahminler belirli bir zaman aralıklarıyla ve tutarlı bir şekilde yapılmaktadır.

Aktif pasif yönetiminde ikinci aşamada faiz, döviz gibi değişkenlerle ilgili beklentiler, bankanın finansal durum tablosunun taşımış olduğu pozisyonlar itibariyle

karşılaşılabileceği risklerden korunması ve kârlılığı arttırmak için alınacak tedbirler yer almaktadır.⁵⁵

Aktif pasif yönetiminde üçüncü aşama Aktif Pasif Yönetim Komitesi (APYK) tarafından kararların uygulanmasıdır. Bu aşamada fon yönetim biriminde APYK tarafından piyasa riskine maruz işlemlerin gerçekleştirildiği ve alınmış olan çeşitli portföylerle ilgili acil kararların uygulandığı bu birim kredi ve risk yönetim birimi ile koordineli bir şekilde çalışma yapması gereken en önemli birimdir.⁵⁶

Kontrol aşamasında ise APYK tarafından alınmış olan kararların uygulanıp uygulanmadığının ve uygulandıysa uygulama sonuçlarının kontrol edilmesi gerekmektedir. Günlük gelişmelere göre APYK tarafından alınan kararların gözden geçirilerek analiz edilmesi de kontrol kapsamındadır. Ayrıca kontrol sonrasında alınan aktif pasif yönetimi raporlarının çıktısı banka yöneticilerinin alacağı kararlarda fayda sağlayacaktır.

2.4. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN RİSKLER

Bankalarda aktif pasif yönetiminde karşılaşılan riskler kur, kredi, likidite, faiz oranı ve sermaye yeterlilik riskleridir. Bu riskler aktif pasif yönetim sürecini etkilemektedir.

2.4.1. Kur Riski

Bankalar hem Türk Parası (TP) ile hem de Yabancı Para (YP) ile mevduat toplamakta ve kredi vermektedirler.⁵⁷

Bankalar YP ile işlem yaptıklarında kur riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bankalar bu riske göre döviz pozisyonu almaktadırlar.

Bankaların finansal durum tablolarında varlıkların Türk Lirası (TL) ağırlıklı ve kaynakların döviz ağırlıklı olması kısa pozisyonudur. Bunun tam tersi durumda yani bankaların finansal durum tablolarında varlıkların döviz ağırlıklı ve kaynakların TL

⁵⁵ Anadolu Üniversitesi, 127.

⁵⁶ Anadolu Üniversitesi, 127.

⁵⁷ Hazar, Babuşcu, 225.

ağırlıklı olması uzun pozisyonudur. Bankaların finansal durum tablolarında varlıkların ve kaynakların hem TL hem de döviz cinsinden değerleri eşit olması ise denk pozisyonudur.

Bankalar aldıkları pozisyona göre beklentilerinin gerçekleşmesi durumunda kâr elde ederken beklentilerinin gerçekleşmemesi durumunda zarar edeceklerdir. Kısa veya uzun pozisyon almaya karar veren bir banka dönem içerisinde meydana gelecek olan değişimler karşısında almış olduğu pozisyonda değişiklik yapmak isteyecektir. Pozisyonunda değişiklik yapmak isteyen banka finansal durum tablosu içerisinde yapmış olacağı değişimle veya finansal durum tablosu dışındaki ürünleri kullanarak pozisyon değişimi yapacaktır.

2.4.2. Kredi Riski

Krediler için anapara veya faiz ödemelerinin ya da her ikisinin taahhüt edildiği gibi ödenmemesi riskidir.⁵⁸

Bankalar mevduat kabul etmenin yanı sıra talep edenlere kredi de vermektedirler. Bu verilen kredilerin anaparaları ve faizleri bankalar için risk oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bankalar için kredi riski önem arz etmektedir.

Kredi riski kapsamında değerlendirilebilecek diğer risk türleri ise işlemin sonuçlanmamasından kaynaklanan risk, işlemin sonuçlanmasından önce oluşan risk, ülke riski ve transfer riskidir.

Katılım bankalarında kredi riski için ticari bankalardaki esaslar geçerlidir. Ancak katılım bankalarının sundukları finansal varlıklar özellikleri itibariyle kendine özgü bir kredi riskine neden olmaktadır.⁵⁹

Katılım bankaları murabaha sözleşmelerine dayanılarak teslim ettikleri varlığa ilişkin ödemelerin vadesinde yapılmaması durumunda kredi riskiyle karşılaşmaktadırlar. Katılım bankaları mudarabada sermaye sahibi ile yaptığı sözleşme ile sermaye sahibine borç verdiklerinde verilen borçlarla ilgili olarak kredi riskiyle karşılaşmaktadırlar. Çünkü banka yapılan sözleşme ile sermaye sahibi girişimciyi kontrol edememektedir.

⁵⁸ George H. Hempel, Donald G. Simonson, Alan B Coleman, *Bank Management: Text and Cases*, John Wiley and Sons Inc., New York 1994, 67.

⁵⁹ Hennie Van Geruning, Zamir Iqbal, *Risk Analysis For Islamic Banks*, The World Bank Press, Washington D.C. 2008, 126.

2.4.3. Likidite Riski

Finansal kurumların yaşaması için zorunlu olan likidite, fon taleplerinin karşılanabilme yeteneğidir.⁶⁰

Likidite riski bir bankanın mevduatları ve diğer yükümlülükleri yerine getirecek kadar nakdinin bulunmamasıdır. Bankalar yükümlülüklerini yerine getirecek kadar varlıklara sahip olabilmektedirler. Ancak bankaların bu varlıklarının nakde dönüşmesi uzun sürerse bu likidite riskine neden olmaktadır.

Bankalarda likidite riskini doğuran işlemleri aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür.⁶¹

- Vadedeki uyumsuzluk,
- Aktif kalitesinde meydana gelen bozulmalar,
- Beklenmeyen kaynak çıkışları,
- Kârlılıktaki azalış,
- Krizler.

Bankalarda likidite riskiyle 3 şekilde karşılaşılmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

• **Refinansman Riski:** Bankaların borçlarının vadesi geldiğinde geri ödemelerine yetecek kadar yeni kaynağının bulunamaması riskidir.

• **Tahsilatlardaki Gecikme Riski:** Bankalar tarafından kullanılan kredilerin anaparalarının veya faizlerinin vadesinde geri dönmemesi ya da geç geri dönmesi sonucunda ortaya çıkan risktir.

• **Beklenmeyen Çekişler Riski:** Olağanüstü durumlarda banka müşterileri vadesi gelmeyen mevduatlarını hızla çekmeye başladıklarında veya açılan kredi limitlerinin kullanımını hızlandığında ortaya çıkan risktir.

Katılım bankacılığı ilkelerine uygun yeni finansal araçlar bulunması ve bulunan araçların işleyişi yavaş olduğundan katılım bankaları piyasalarda çabuk bir şekilde fon bulamamaktadırlar. Buna karşın katılım bankaları acil likidite ihtiyacı olduğunda kredi kurumları gerekli likidite kolaylığı sağlamaktadırlar. Ancak kredi kurumlarının

⁶⁰ Arman Tefvik, Gürman Tefvik, *Bankalarda Finansal Yönetime Giriş*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 1997, 239.

⁶¹ Hazar, Babuşcu, 128.

sağladığı likidite faiz esasına dayandığı durumlarda katılım bankası tarafından tercih edilmemektedir.⁶²

2.4.4. Faiz Oranı Riski

Bankaların faiz oranlarındaki değişiklik karşısında gelir kaybetmesi, nakit girişlerindeki değer düşüşleri gibi oluşacak risklerdir. Yani faiz oranı riski, faiz oranlarında oluşacak değişimler karşısında gelirlerde meydana gelecek azalmadır. Bu gibi durumlarda bankalar faiz oranı riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.⁶³

Bankalar topladıkları mevduatları genelde uzun vadeli kredi olarak kullandırmaktadırlar. Bankaların kredi verirken aldıkları faiz oranı ile fon topladıkları kaynağa ödedikleri faiz oranı arasındaki fark bankanın kârı olmaktadır. Bankalar kredi verirken ve fon toplarken uygulanacak faiz oranı işlemin yapıldığı anda belirlemektedir. Piyasadaki faiz oranlarında değişme olduğu durumda bankalar kısa vadeli kaynaklarını yenileyerek yeni faiz oranlarını uygularken, kredilerin faiz oranlarını değiştirememektedirler. Bu durum banka için risk oluşturmaktadır. Bu risk karşısında bankanın kârı düşmekte veya zarar söz konusu olmaktadır.

Bankaların üstlenmiş oldukları faiz oranı riskini, değişken faiz oranıyla yapılan işlemlerin oluşturacağı risk ve sabit faiz oranlarıyla yapılan işlemlerin oluşturacağı risk olarak gruplandırmak mümkündür.

Değişken faiz oranıyla yapılan işlemler piyasalardaki faiz oranındaki değişimlere bağlı olarak değişmektedir. Sabit faiz oranlı işlemlerde ise böyle bir değişim söz konusu olmamaktadır.

Katılım bankalarında faizsiz işlemler yapıldığı için faiz oranı riskinden uzak olmalarına rağmen diğer bankalarla benzer müşteriler nedeniyle faiz oranı riskiyle karşılaşabilmektedirler.

⁶² Tariqullah Khan, Habib Ahmad, *Risk Management An analysis Of Issues In Islamic Financail Industry*, Islamic Development Bank, Islamic Research and Traning Institute, Jeddah 2001, 145.

⁶³ Ziya Tunç Aloğlu, *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2005, 33.

2.4.5. Sermaye Yeterlilik Riski

Bir bankanın sermaye yapısı finansal yapı açısından önemlidir. Sermaye miktarını etkileyen başlıca 3 faktör bulunmaktadır.⁶⁴ Bu faktörler banka sermayesinin hangi amaçla kullanılacağı, finansal kaldıracın bankada sermayesi olanlara sağlayacağı avantajlar, düzenleyici kuruluşların ölçtüğü sermaye yeterliliğidir.

Banka sermayesinin en önemli fonksiyonu bankanın kaynak sorunu yaşadığında beklenmeyen zararların eliminesini sağlamaktır.

Basel I'de tanımlanmakta olan kredi riski sermaye yeterlilik riskinin hesaplanmasında temel oluşturmuştur.

Zaman içerisinde faiz oranlarındaki ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar sonucunda kredi riskiyle birlikte piyasa riskinin de sermaye yeterliliği hesaplanırken dikkate alınması gerektiği görülmüştür.⁶⁵

Bankaların sermayesi Basel II'de yeniden tanımlanmış ve bankaların sermaye tutmalarının temel amacı tanımlanan risklerin doğru bir şekilde ölçülmesi ve bu ölçüm sırasında bankaların strateji belirlemeleridir.⁶⁶

Basel kapsamında sermaye yeterlilik oranı aşağıdaki gibidir.⁶⁷

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} = > \%8$$

Sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında öz kaynaklar şu şekilde hesaplanmaktadır.

Öz Kaynaklar = Ana Sermaye + Katkı Sermayesi – Sermayeden İndirilen Değerler

⁶⁴ Hempel, Simonson, 265.

⁶⁵ Kaya, 392.

⁶⁶ Suat Teker, Evren Bolgün, Barış Akçay, Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), 2005, 42-54.

⁶⁷ Kaya, 394.

2.5. TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA FİNANSAL DURUM TABLOSU YAPISI

Finansal durum tablosu bir işletmenin belli bir tarihteki aktiflerini (varlıklarını) ve pasiflerini (kaynaklarını) gösteren tablodur. Bankaların finansal durum tabloları da diğer işletmelerdeki finansal durum tabloları gibi aktif ve pasif kalemlerden oluşmaktadır. Ticari bankaların finansal durum tablosu yapıları ile katılım bankalarının finansal durum tablosu yapıları birbirine benzemekte ancak bazı hesap kalemlerinde farklılıklar görülmektedir. Aşağıdaki tabloda bankaların finansal durum tablosu yapıları görülmektedir. Tablodaki finansal durum tablosu kalemleri hakkında kısaca açıklamalar yapılmaktadır.

Tablo 2.1. Bankaların Finansal Durum Tablosu Yapısı

Aktif Kalemler	Pasif Kalemler
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	Mevduatlar
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâra Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar (Net)	Alım ve Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar
Bankalar	Alınan Krediler
Para Piyasalarından Alacaklar	Para Piyasalarına Borçlar
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)
Krediler ve Alacaklar	Fonlar
Factoring Alacakları	Muhtelif Borçlar
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)	Diğer Yabancı Kaynaklar
İştirakler (Net)	Factoring Borçları
Bağlı Ortaklıklar (Net)	Kiralama İşlemlerinden Borçlar
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	Karşılıklar
Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	Vergi Borcu
Maddi Duran Varlıklar (Net)	Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	Sermaye Benzeri Krediler
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	Öz Kaynaklar
Vergi Varlığı	
Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar	
Diğer Aktifler	
Toplam Aktifler	Toplam Pasifler

2.5.1. Aktif Hesap Kalemleri

Bankaların aktif kalemleri sahip oldukları varlıkları göstermektedir. Bankaların aktif kalemleri aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

2.5.1.1. Nakit Değerler ve Merkez Bankası

Nakit değerler bankalarda faaliyetleri gerçekleştirmek için gerekli varlıklardır. Bankaların nakit değerleri ve TCMB'den alacakları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâra Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar (Net)

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) esaslarına göre alım satım amacıyla elde tutulmakta olan menkul kıymetlerle ilk muhasebeleştirme esnasında gerçeğe uygun değer farkı kâra veya zarara yansıtılan finansal varlıklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.3. Bankalar

Bankaların yurt içi veya yurt dışı diğer bankalarla yaptıkları işlemler sonucunda ortaya çıkan borçları veya alacakları, merkezi Türkiye'de bulunan bankaların yurt dışındaki şubelerinden ve Türkiye'de şubesi olan yabancı bankaların merkez ile şubelerden olan alacakları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.4. Para Piyasalarından Alacaklar

Bankaların TCMB ve Takasbank aracılığıyla diğer bankalara verdikleri borçlar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.5. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

Gerçeğe uygun değer farkları kâra veya zarara yansıtılmış olan menkul kıymetlerle vadesine kadar elde tutulacak olan menkul kıymetler dışında kalan tüm menkul kıymetler bu hesap grubunda izlenmektedir.

Bankaların yatırım, alım ve satım dışında portföyünde bulundurduğu finansal varlıklar bu hesapta nominal değer üzerinden ise finansal durum tablosu dışı hesaplarda izlenmektedir.

Bankalar bu finansal varlıkları TMS hükümlerine göre değerlemeye tabi tutarak değerlendirme sonucu ortaya çıkan farklarını ilgili öz kaynak hesaplarında izlemektedir.

2.5.1.6. Krediler ve Alacaklar

Bankaların kullandırdıkları krediler, devlet borçlanma senetleri, takipte olan krediler ve özel karşılıklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.7. Faktoring Alacaklar

Factoring işlemleriyle ilgili olarak yapılan sözleşmeyle kendine mal edilen ve tahsili üstlenilmiş alacaklarla ilgili olarak yapılan ödemeler bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.8. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar

Bankaların yatırım amaçlı menkul kıymetleri ve mülkiyeti bankada olmak koşuluyla teminata verilen, bloke edilmiş ve repoya konu olan vadesi gelinceye kadar elde tutulacak olan menkul kıymetleri bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.9. İştirakler

Bankalar tarafından sermaye veya yönetim üzerinden kontrolü bulunmayan ancak üzerinde etkinlik sahibi olduğu ortaklık payları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.10. Bağlı Ortaklıklar

Bankalar tarafından sermaye veya yönetim üzerinden kontrolü bulunan ortaklık payları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.11. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar

Yurt içinde yada yurt dışında kurulan ve bankaların bir ortaklık sözleşmesiyle diğer gruplarla birlikte kontrol ettikleri ortaklıklar bu hesap grubunda izlenmektedir.⁶⁸

2.5.1.12. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar

Kiralama yöntemlerinden biriyle kiralayan durumda olan banka kiralama sözleşmesince taksitlendirilmiş toplam alacakları ile bankanın faaliyet kiralaması sonucu ilgili döneme ait olan alacakları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.13. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar

Finansal durum tablosu dışındaki hesaplarda izlenmekte olan türev finansal araçlar TMS hükümlerince değerlemeye tabi tutulduklarında ortaya çıkan ve varlık oluşturan farklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.14. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Bankaların finansal kiralamayla elde ettikleri menkulleri, bankalar tarafından faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla satın aldıkları kullanım süreleri 1 yıldan fazla olan kasaları, mobilyaları, büro makineleri ve diğer menkul eşyaları ile ilgili olarak TMS hükümleri gereğince değerlendirme sonucundaki değer artışları bu hesap grubunda izlenmektedir.

Bankaların finansal kiralamayla elde ettikleri gayrimenkulleri, faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla satın aldıkları binaları, arazileri ve arsalarıyla gayrimenkullerin ilgili TMS hükümleri gereğince değerlendirme sonucundaki değer artışları bu hesap grubunda izlenmektedir.

Bankaların yeni bir şube açmak veya işlerini genişletmek için yaptığı karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderler de bu hesap grubunda izlenmektedir.

⁶⁸ Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ, (2006), *T.C. Resmi Gazete*, 26340, 8 Kasım 2006.

2.5.1.15. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

Bankaların finansal kiralamayla elde ettikleri gayrimenkulleri, satın aldıkları binaları, arsaları ve arazileri, arsa ve araziler üzerinde inşa halinde olan binaları için yatırdıkları paraları, özel yasalara göre elde ettikleri gayrimenkullerin maliyet bedelleri ve gayrimenkullerin TMS hükümleri gereğince değerlendirme sonucundaki değer artışları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.16. Vergi Varlığı

Bankaların TMS hükümleri gereği hesaplanan dönem kârının vergi yasalarına göre hesaplanan vergiden farklı olması durumunda kâr üzerinden peşin ödenmiş vergiler bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.1.17. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar

Bankaların TMS hükümleri gereği satış amacıyla elde tuttuğu ve durdurulan faaliyetlerle ilgili duran varlıklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2. Pasif Hesap Kalemleri

Bankaların pasif kalemleri sahip oldukları kaynakları göstermektedir. Bankaların pasif kalemleri aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

2.5.2.1. Mevduatlar

Mevduat, gerçek veya tüzel kişiler tarafından faiz karşılığında ya da faiz karşılığı olmadan istenildiği zaman veya belli bir vadenin sonunda geri alınmak üzere bankalara yatırılan paralara denilmektedir.

2.5.2.2. Alım ve Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar

Bankalar tarafından finansal durum tablosu dışındaki hesaplarda izlenmekte olan türev finansal araçların TMS hükümlerince değerlemeye tabi tutulduklarında ortaya çıkan farklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.3. Alınan Krediler

Bankaların TCMB'den, yurt içindeki bankalardan ve yurt içindeki diğer kuruluşlardan aldıkları krediler bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.4. Para Piyasalarına Borçlar

Bankaların TCMB ve Takasbank aracılığıyla diğer bankalardan aldıkları borçlar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.5. İhraç Edilen Menkul Kıymetler

Bankalar tarafından ihraç edilerek 3. şahıslara satılan tahviller, bonolar ve varlığa dayalı menkul kıymetler bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.6. Muhtelif Borçlar

Bankalarda cari hesabı olmayan müşterilerin veya 3. şahısların bankadan olan alacakları, bankalar tarafından kullanılan kredilerin nakdi teminatı ve türev finansal araçlardan alınan teminatlar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.7. Faktoring Borçları

Bankaların faktoring işlemlerinden kaynaklanan borçları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.8. Kiralama İşlemlerinden Borçlar

Kiralama yöntemlerinden biriyle kiracı durumunda olan bankanın kiralama sözleşmesince taksitlendirilmiş toplam borcu ile bankanın faaliyet kiralaması sonucu ilgili döneme ait olan borcu bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.9. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar

Bankaların gerçeğe uygun değerlerden, nakit akışlarından ve yurt dışındaki net yatırımlardan kaynaklanan risklerden korunma amaçlı borçları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.10. Karşılıklar

Bankaların ayırmış oldukları karşılıklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.11. Vergi Borcu

Bankaların mevzuatlar gereğince vergi mükellefi olarak veya vergi sorumlusu olarak ödemesi gereken vergiler bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.12. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları

Bankaların TMS hükümleri gereği satış amacıyla elde tuttuğu ve durdurulan faaliyetlerle ilgili duran varlık borçları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.13. Sermaye Benzeri Krediler

Bankalar yeni hisse senetleri çıkararak öz kaynak sağlamak istediklerinde sorunlarla karşılaştıkları için sermaye benzeri kaynaklar kullanmaktadırlar. Sermaye benzeri kaynaklar bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.5.2.14. Öz Kaynaklar

Bankaların ödenmiş sermayesi, sermaye ve kâr yedekleri, kârları veya zararları bu hesap grubunda izlenmektedir.

2.6. TİCARİ BANKALARDA ve KATILIM BANKALARINDA KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU YAPISI

Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, bir işletmenin belli bir dönemdeki gelirlerini ile bu gelirleri elde etmek için katlandığı giderlerini ve bunlar sonucunda oluşan kârını veya zararını göstermektedir. Bankalarda da diğer işletmelerde olduğu gibi kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu gelirlerle giderleri ve bu gelirlerle giderler sonucu oluşacak kâr veya zararı göstermektedir. Ticari bankalarda kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu yapıları ile katılım bankalarında kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu yapıları arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Ticari bankalar faiz esasına göre işlem yaptıklarından gelir ve gider kalemleri faiz esasına göre düzenlenmektedir. Katılım bankalarında ise faiz esasını yerine işlemler kâr veya zarar esasına göre yapıldığından gelir ve gider kalemleri kâr veya zarar esasına göre düzenlenmektedir.

Aşağıdaki tabloda bankaların kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu görülmektedir.

Tablo 2.2. Bankaların Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Yapısı

Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu
Faiz Gelirleri
Faiz Giderleri
Net Faiz Geliri/Gideri
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri/Giderleri
Temettü Gelirleri
Ticari Kâr/Zarar
Diğer Faaliyet Gelirleri
Faaliyet Gelirleri/Giderleri Toplamı
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılığı
Diğer Faaliyet Giderleri
Net Faaliyet Kârı/Zararı

Tablo 2.2. (Devamı)

Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr/Zarar
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kâr/Zararı
Durdurulan Faaliyetler Vergi Öncesi Kâr/Zarar
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Kâr/Zararı
Dönem Net Kâr/Zararı
Diğer Kapsamlı Gelirler
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacaklar
Toplam Kapsamlı Gelir (Gider)

2.6.1. Faiz Gelirleri

Bankaların faiz gelirleri, kredilerden, zorunlu karşılıklardan, bankalardan, para piyasası işlemlerinden, menkul kıymetlerden alınan faizlerden ve finansal kiralama gelirlerinden oluşmaktadır.

2.6.2. Faiz Giderleri

Bankaların faiz giderleri, mevduatlara, kullanılan kredilere, para piyasası işlemlerine, ihraç edilen menkul kıymetlere verilen faizlerden oluşmaktadır.

2.6.3. Net Faiz Geliri/Gideri

Bankaların net faiz geliri/gideri faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farktan oluşmaktadır. Faiz gelirleri faiz giderlerinden büyük ise net faiz geliri, faiz giderleri faiz gelirlerinden büyükse net faiz gideri söz konusu olmaktadır.

2.6.4. Net Ücret ve Komisyon Gelirleri/Giderleri

Bankaların net ücret ve komisyon gelirleri/giderleri aldıkları ücret ve komisyonlar ile verdikleri ücret ve komisyonlardan oluşmaktadır.

2.6.5. Ticari Kâr/Zarar

Bankaların ticari kâr/zararı sermaye piyasası işlemlerinden ve kambiyo işlemlerinden kaynaklanan kâr veya zarardan oluşmaktadır.

2.6.6. Temettü Gelirleri

Bankaların temettü gelirleri iştiraklerinin, bağlı ortaklıklarının ve birlikte kontrol ettiği ortaklıklarının faaliyetleri sonucunda elde ettikleri kârdan sermaye payı olarak dağıtılan temettülerden oluşmaktadır.

2.7. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN FİNANSAL DURUM TABLOSU YAPISI

Bankaların finansal tabloları içerisinde en önemli finansal tablo finansal durum tablosudur. Bankaların finansal durum tablosu yapıları diğer işletmelerin finansal durum tablosu yapılarından farklılıklar göstermektedir. Bankaların aktif pasif yönetimi açısından finansal durum tablosundaki aktif ve pasif kalemleri aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Tablo 2.3. Bankaların Aktif Pasif Yönetimi Açısından Finansal Durum Tablosu Yapısı

Aktif Kalemler	Pasif Kalemler
Likit Aktifler	Mevduatlar
Krediler	Bankalararası Para Piyasası
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	Çıkarılan Menkul Kıymetler
Maddi ve Maddi Olmayan Varlıklar	Alınan Krediler
Diğer Aktifler	Diğer Pasifler
	Öz Kaynaklar

2.7.1. Aktif Kalemler

Bankaların aktif pasif yönetimi açısından aktif kalemleri aşağıda açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.7.1.1. Likit Aktifler

Bankaların likit aktifleri içerisinde Nakit Değerler ve TCMB, Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr/Zarar Yansıtılan Finansal Varlıklar (Net), Bankalar, Para Piyasalarından Alacaklar ve Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net) yer almaktadır.⁶⁹

Bankaların nakit değerleri kasalarında bulundurdukları nakitlerden, alım ve satıma tabi yabancı paralardan ve vadesi gelmiş menkul kıymetlerden oluşmaktadır.

Likit aktifler içerisinde yer alan TCMB hesabının çok sayıda fonksiyonu bulunmaktadır. Ülkemizdeki tüm bankaların TCMB’de bir hesaplarının bulunması zorunludur.

Kısa vadeli dalgalanmalardan kâr elde etmek için bankaların aldıkları finansal varlıklar ve bono, tahvil, hisse senedi, gelir ortaklığı senedi, yatırım fonu, kâr zarar ortaklığı belgesi ile alım satım amaçlı türev finansal varlıkların değerlendirme farklılıkları da likit aktifler içerisinde yer almaktadır.⁷⁰

Ayrıca likit aktifler içerisinde yer alan bankalar, para piyasalarından alacaklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar hesabı daha önce kısaca açıklanmıştı.

2.7.1.2. Krediler

Kredi, önceden belirlenen bir süre sonunda geri almak kaydıyla para, mal veya hizmetin sağlanmasıdır.

Kredi, taraflardan birinin karşılık isteyerek veya karşılık istemeyerek fonlarını diğer tarafa kiralamayı kabul ettiği finansal veya ticari bir işlemdir.⁷¹

Kredi kullanan kişi veya kurum açısından değerlendirildiğinde kaynak olarak nitelendirilmekte ancak banka açısından değerlendirildiğinde ise varlık olarak nitelendirilmektedir.⁷²

BDDK tarafından hazırlanmış olan “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar

⁶⁹ Hazar, Babuşcu, 46.

⁷⁰ Hazar, Babuşcu, 51.

⁷¹ Jerry Martin Rosenberg, *Dictionary of Banking and Finance*, John Willey and Sons Inc., New York 1982, 312.

⁷² Yazıcı, 112.

Hakkında Yönetmelik” kapsamında bankalar kredilerinden doğmuş veya doğması muhtemel zararlarının karşılanması için hesaben karşılık ayırıp gider yazmak zorundadırlar.

Bankalar, kredilerini ve diğer alacaklarını yurt dışındaki şubeleri de dâhil olmak üzere ilgili yönetmelik kapsamında tahsil etme kabiliyeti ve borçlularının kredi değerliliği dikkate alınarak aşağıda belirtilen gruplara göre sınıflandırarak takip etmek zorundadırlar.⁷³

- Birinci Grupta - Standart Nitelikte Olan Krediler ve Diğer Alacaklar
- İkinci Grupta - Yakın İzleme Niteliğinde Olan Krediler ve Diğer Alacaklar
- Üçüncü Grupta - Tahsil İmkânı Sınırlı Olan Krediler ve Diğer Alacaklar
- Dördüncü Grupta - Tahsili Şüpheli Olan Krediler ve Diğer Alacaklar
- Beşinci Grupta - Zarar Niteliğinde Olan Krediler ve Diğer Alacaklar

Bankalar kredilerini ve diğer alacaklarını ilgili yönetmelik kapsamında tahsil etme kabiliyeti ve borçlularının kredi değerliliği dikkate alınarak yukarıda belirtildiği gibi gruplandırdıktan sonra aşağıda belirtilen oranlarda genel karşılık ayırmaktadırlar.

- a. Standart nitelikte olan nakdi kredilerin toplam yüzde biri (%1), teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayri nakdi kredilerin toplam binde ikisi (%0,2),
- b. Yakın izleme niteliğinde olan nakdi kredilerin toplam yüzde ikisi (%2), teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayri nakdi kredilerin toplam binde dördü (%0,4) oranlarında genel karşılık ayırmaktadırlar.

Bankalar ayrıca kredilerinin ya da diğer alacaklarının;

- a. Üçüncü gruba dahil olduğu tarih itibariyle en az yüzde yirmisi (%20),
- b. Dördüncü gruba dahil olduğu tarih itibariyle en az yüzde ellisi (%50),
- c. Beşinci gruba dahil olduğu tarih itibariyle yüzde yüzü (%100) kadar özel karşılık ayırmaktadırlar.

⁷³ Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, (2016), T.C. Resmi Gazete, 29750, 22 Haziran 2016.

2.7.1.3. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar

Bankaların vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıkları içerisinde belli bir vadesi olan ve yatırım amacıyla elde tutulan menkul kıymetler ve mülkiyeti bankanın olmak koşuluyla teminat olarak verilen, bloke edilen ve repo süresi boyunca elde tutulacak olan menkul kıymetler yer almaktadır. Bu hesaptaki varlıklar itfa edilmiş maliyetiyle değerlendirilmektedir.

2.7.1.4. Maddi ve Maddi Olmayan Varlıklar

Bankaların maddi ve maddi olmayan duran varlıkları içerisinde faaliyetlerini sürdürmek için elde ettikleri her türlü menkul ve gayrimenkuller yer almaktadır. Bunun yanı sıra bankaların elde ettikleri menkul ve gayrimenkuller TMS hükümleri gereğince değerlendirme sonucundaki değer artışları da bu grup içerisinde yer almaktadır.

Bir yıldan uzun bir süre kullanılmış olan, kullanma sonucunda yıpranan ve değeri düşen menkul ve gayrimenkuller ile maddi olmayan duran varlıkların itfa edilmelerini sağlamak için ilgili dönemdeki amortisman giderleri de bu grup içerisinde yer almaktadır. Ayrıca durdurulan faaliyetlere ilişkin ve satış amacıyla elde tutulmakta olan duran varlıkların defter değerlerinin elde etme maliyetlerinin altına düşmesi sonucu oluşan değer düşüklükleri de bu grup içerisinde yer almaktadır.

2.7.1.5. Diğer Aktifler

Bankaların öncelikli olarak izlenmesi ve yönetmesi gereken hesapları dışında diğer aktifler bölümünde bazı hesaplar yer almaktadır. Bu hesaplar türev finansal araçların değerlendirme işlemi sonucunda ortaya çıkan ve alacak doğuran farklardan oluşmaktadır. Ayrıca TMS hükümleri gereğince bankaların finansal durum tablolarında yer almaya başlayan ertelenmiş vergi varlıklarının kaydedildiği ertelenmiş vergi varlığı hesabı diğer aktifler içerisinde yer almaktadır.

2.7.2. Pasif Hesap Grupları

Bankaların aktif pasif yönetimi açısından pasif kalemleri aşağıda açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.7.2.1. Mevduatlar

Bankalara TP veya YP cinsinden ister faiz karşılığında ister faiz karşılığı olmadan istenildiğinde yada belli bir vadenin sonunda geri alınmak amacıyla yatırılan fonlardır.

Mevduatlar vadelerine göre aşağıdaki gibi gruplandırılır.

- Vadesiz Mevduat: İstenildiğinde kısmen yada tamamen geri alınabilen ve faiz tahakkukları yıl sonlarında veya hesap kapatıldığında yapılan mevduattır.
- Vadeli Mevduat: Banka ve mevduat sahibi arasında mevduatın ancak belirli bir vade sonunda çekileceğinin kararlaştırıldığı mevduat türüdür.

TCMB tebliğine göre mevduatlar 1 aya kadar, 3 aya kadar, 6 aya kadar, 1 yıla kadar ve 1 yıl ve daha uzun vadeli olarak açılabilir.

- İhbarlı Mevduat: Hesaptan para çekilmek istendiğinde ancak 7 gün önceden yazılı bir şekilde ihbar vererek para çekilebilen mevduattır.
- Birikimli Mevduat: En az 5 yıl vadeli olarak açılan, sözleşmeyle belirlenmiş aylık ya da üç aylık dönemlerde bu hesaba para yatırma imkânı sağlayan mevduattır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ilgili maddesine dayanılarak çıkartılan yönetmeliğe göre sigorta kapsamındaki mevduatlar ve katılım fonları için riske göre prim uygulaması getirilmiştir.

Risk faktörleri ve puanları özet tablosunda verilen risk faktörleri isimlerine ve ağırlıklı puanlarına göre yapılacak hesaplamalar sonucunda minimum 0 ve maksimum 100 puan olacak şekilde bu puan aralıklarında toplam bir puan almaktadırlar.⁷⁴

Tablo 2.4. Risk Faktörleri ve Puanları Özet Tablosu

	Risk Faktörleri	Maksimum Puan
1.	Sermaye Yeterliliği	25
1.1.	Sermaye Yeterliliği Oranları	20
1.2.	Varlık Sermaye Çarpanı	5

⁷⁴ Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik, (2011), *T.C. Resmi Gazete*, 28069, 29 Eylül 2011.

Tablo 2.4. (Devamı)

2.	Aktif Kalitesi	20
2.1.	Grup Kredileri Oranı	5
2.2.	Nakdi Kredi Yoğunlaşma Oranı	5
2.3.	Takipteki Krediler Oranı	5
2.4.	Ortalama Büyüme Oranı	5
3.	Kârlılık	10
3.1.	Kârlılık Oranı	5
3.2.	Etkinlik Oranı	5
4.	Likidite	10
4.1.	Mevduatın-Katılım Fonunun Ortalama Vadesi (Gün)	5
4.2.	Sigortalı Mevduat-Katılım Fonu Oranı	5
5.	Diğer Risk Faktörleri	35
5.1.	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Derecelendirme Notu	30
5.2.	Diğer Bilgiler	5
	Toplam Puan	100

Bankaların yukarıda farklı konularda almış oldukları puanlarının toplam değerine göre aşağıda belirtilen kategorilerdeki oranlar üzerinden prim ödemesi karara bağlanmıştır.

Tablo 2.5. Prim Kategorileri ve Prim Oranları Tablosu

Toplam Puan	Prim Kategorisi	Prim Oranı (Onbinde)
Toplam Puan \geq 80	A	11
Toplam Puan \geq 65	B	13
Toplam Puan \geq 50	C	15
Toplam Puan $<$ 50	D	19

Faizsiz bankacılık faaliyetlerinde bulunan katılım bankalarında ise mevduatlar yerine toplanan fonlar hesabı bulunmaktadır. Katılım bankalarında cari hesaplar ve katılım hesapları yoluyla fonlar toplanmaktadır.

2.7.2.2. Para Piyasasına Borçlar

Bankaların para piyasasına borçları içerisinde TCMB ve Takasbank aracılığıyla diğer bankalardan aldıkları borçlar, repo işlemleriyle elde ettiği kaynaklar ve menkul kıymet ödünç piyasasına olan borçları yer almaktadır.

2.7.2.3. Çıkarılan Menkul Kıymetler

Bankaların çıkarılan menkul kıymetleri içerisinde kaynak temin etmek için kısa ve uzun vadeli ihraç edeceği borçlanma araçları yer almaktadır. Bankalar tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarının tutarı Sermaye Piyasası Kurumu tarafından yapılmış düzenlemeye göre belirlenmektedir.

Halka açık bankaların ihraç edecekleri finansal araçların toplam tutarları sermaye piyasası hükümlerine göre son hesap dönemindeki yıllık finansal tablolarda yer almakta olan öz kaynakların toplam tutarının 10 katını aşmamaktadır.

Halka açık olmayan bankaların ihraç edecekleri finansal araçların toplam tutarları sermaye piyasası hükümlerine göre son hesap dönemindeki yıllık finansal tablolarda yer almakta olan öz kaynakların toplam tutarının 6 katını aşmamaktadır.

2.7.2.4. Alınan Krediler

Bankaların alınan kredileri içerisinde yurt içi ve yurt dışı finans kurumlarından temin ettikleri kaynaklar yer almaktadır. Yurt dışından temin edilen krediler bir finansman grubu tarafından temin ediliyorsa bu kredilere sendikasyon kredisi denilmektedir.

Sendikasyon kredilerinde lider durumda olan bir banka öncülüğünde birden fazla banka veya finansör bankalara büyük miktarda kredi vermektedirler. Verilen kredilerin büyük miktarda olması riski arttırdığından bu krediyi veren bankalar ve finansörler riski dağıtmak için bir araya gelerek kredilendirme işlemini gerçekleştirmektedirler.

2.7.2.5. Diğer Pasifler

Türev finansal araçların değerlendirme işlemi sonucunda ortaya çıkan ve yükümlülük doğuran farklar diğer pasifler içerisinde yer almaktadır. Ayrıca TMS hükümleri gereğince ertelenmiş vergi borçlarının kaydedildiği ertelenmiş vergi borcu hesabı diğer pasifler içerisinde yer almaktadır.

2.7.2.6. Öz Kaynaklar

Bankaların öz kaynakları içerisinde esas sözleşmesinde belirtilerek ticaret siciline tescil edilmiş sermaye tutarı, hisse senedi ihraç primleri, TMS hükümleri gereğince duran varlıkların değerlendirme farkları, kârdan ve yasal olarak ayrılan yedekler, statü yedekleri, olağanüstü durumlar için ayrılan yedekler ve bankaların henüz onaylanmamış geçmiş yıl kâr veya zararı yer almaktadır.

2.8. FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR

Bankaların faaliyetleri gerçekleştikten belli bir süre sonra hak ve yükümlülük doğurma ihtimali olan işlemlerin izlendiği hesaplar finansal durum tablosu dışı hesaplardır.

Finansal durum tablosu dışı hesaplar aşağıdaki gibidir.

- Garanti ve Kefaletler
- Taahhütler
- Türev Finansal Araçlar
- Emanet ve Rehinli Kıymetler

Bu kalemler içinde ilk üç kalem, aktif pasif yönetimi açısından ön planda dikkat edilmesi, izlenmesi ve yönetilmesi gereken hesap kalemleridir. Mevcut durumla ilgili finansal analizler yapılırken ve geleceğe yönelik stratejik planlamalar yapılırken bu hesap kalemleri önemlilik arz etmektedir.

2.9. AKTİF PASİF YÖNETİMİ AÇISINDAN KÂR veya ZARAR TABLOSUNUN YAPISI

Aktif pasif yönetimi açısından ticari bankaların kâr veya zarar tablosu katılım bankalarının kâr veya zarar tablosuna göre farklılık göstermektedir. Ticari bankalarda ve katılım bankalarında aktif pasif yönetimi açısından kâr veya zarar tablosunun yapısı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2.6. Aktif Pasif Yönetimi Açısından Kâr veya Zarar Tablosunun Yapısı

Ticari Bankalarda Kâr veya Zarar Tablosu	Katılım Bankalarında Kâr veya Zarar Tablosu
Faiz Gelirleri	Kâr Payı Gelirleri
Faiz Giderleri (-)	Kâr Payı Giderleri (-)
Net Faiz Geliri	Net Kâr Payı Geliri
Faiz Dışı Gelirler	Kâr Payı Dışı Gelirler
Faiz Dışı Giderler (-)	Kâr Payı Dışı Giderler (-)
Net Faiz Dışı Gelirler	Net Kâr Payı Dışı Gelirler
Vergi Öncesi Kâr/Zarar	Vergi Öncesi Kâr/Zarar
Net Kâr/Zarar	Net Kâr/Zarar

2.9.1. Faiz Gelirleri

Bankaların esas faaliyetlerinden elde ettikleri faiz gelirlerinin izlendiği hesap grubudur.

2.9.2. Faiz Giderleri

Bankaların yabancı kaynak temininde ödedikleri faizler ve yasal yükümlülüklerini yerine getiremediklerinde ödedikleri faizlerin izlendiği hesap grubudur.

2.9.3. Faiz Dışı Gelirler

Bankaların ödünç verdikleri fonlar dışında sunduğu hizmet ve gerçekleştirdiği faaliyetlerden sağladığı gelirlerin izlendiği hesap grubudur.

2.9.4. Faiz Dışı Giderler

Bankaların bir faaliyet döneminde yaptıkları personel giderlerinin, ayırdıkları karşılık giderlerinin, yatırdıkları vergi ve harçların, çeşitli işlemler nedeniyle verdikleri ücretler ve komisyonların, ayırdıkları amortismanların, kambiyo işlemlerinden ve sermaye piyasası işlemlerinden kaynaklanan zararların ve diğer işletme giderlerinin izlendiği hesap grubudur.

Katılım bankaları faizsiz bankacılık faaliyetleri gösterdikleri için faize dayalı olmayan gelir ve gider kalemleri 4 bölüme ayrılmaktadır.

2.9.5. Katılım Bankalarının Kâr Payı Gelirleri

Katılım bankalarında kurumsal ve bireysel finansman desteği çerçevesinde en önemli geliri kredilerden alınan murabaha olarak adlandırılan kâr paylarıdır.

2.9.6. Katılım Bankalarının Kâr Payı Giderleri

Katılım bankalarında kâr payı giderleri içerisinde en büyük payı katılma hesaplarına verilen kâr payları oluşturmaktadır.

2.9.7. Katılım Bankalarının Dönem Net Kâr Payı Geliri/Gideri

Katılım bankalarında kâr payı gelirleri ile kâr payı giderleri arasındaki olumlu fark net kâr payı geliri, aradaki farkın olumsuz olması durumunda ise net kâr payı gideri oluşmaktadır.

2.9.8. Katılım Bankalarının Diğer Gelirleri/Giderleri

Katılım bankalarının diğer gelirleri/giderleri kâr payı gelirleri/giderleri dışında kalan gelirleri ve giderleridir.

2.10. AKTİFLERİN GETİRİSİNİ ve PASİFLERİN MALİYETİNİ HESAPLAMA

Aktif pasif yönetiminde bilinmesi gereken önemli bilgilerden birisi de aktif getirisi ve pasif maliyetidir. Bankaların gelecekle ilgili planlar yaparken mevcut

durumla ilgili olarak aktif ve pasif yapısını, aktifin getirisi ve pasifin maliyetini bilmesi önem arz etmektedir.

2.10.1. Aktiflerin Getirisini Hesaplama

Aktif getirisini hesaplariken bazı hususlara dikkat etmek gerekmektedir. Faiz getirili aktif ve faiz getirisiz aktif ayrımının dikkatlice yapılması gerekmektedir. Aktiflerin TL ve YP ayrımının yapılarak faiz getirilerinin hesaplanması gerekmektedir.

Bankaların aktiflerindeki değerlerin faiz getirilerinin hesaplanması için öncelikle aktif değerlerin faiz getirili ve faiz getirisiz ayrımının yapılması gerekmektedir.

Faiz getirisi olan aktifler aşağıdaki gibidir.

- TCMB
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar
- Bankalar
- Para Piyasasından Alacaklar
- Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar
- Krediler
- Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar

Faiz getirisi olmayan aktifler aşağıdaki gibidir.

- Nakit Değerler
- İştirakler
- Bağlı Ortaklıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Diğer Aktifler

Bankalarda faiz getirili aktiflerin toplam aktifler içerisindeki payının yüksek olması aktif pasif yönetimi açısından önem arz etmektedir. Toplam aktifler içerisinde faiz getirili aktiflerin fazla olması bankanın gelirlerini arttırmaktadır.

Aktif pasif yönetiminde faiz getirili aktifler faiz getirisiz aktifler ayrımından sonra faiz getirili aktiflerin getirileri hesaplanmaktadır. Burada öncelikle aktiflerin TL ve YP ayrımı yapılmakta daha sonra da faiz getirili aktiflerin getirileri hesaplanmaktadır.

TL aktifler içerisinde yer alan faiz getirili aktiflerin her birinin getirileri ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Daha sonra faiz getirili aktiflerin her birinin vadesi farklı olabileceğinden aktiflerin vadeleri dikkate alınarak faiz oranlarına göre getirileri hesaplanmaktadır.

YP aktif getirisinin hesaplanmasında da TL aktif getirisi hesaplanmasındaki işlemler yapılmaktadır. Öncelikle faiz getirili aktifler ve faiz getirisiz aktifler ayrımı yapılmaktadır. Daha sonra ise faiz getirili aktiflerin bileşik faiz getirileri hesaplanmaktadır. YP aktiflerin ilgili faiz getirilerinin hesaplanabilmesi için kurlarla ilgili bilgilerin bilinmesi gerekmektedir. YP işlemlerde kurlardaki değişim dikkate alınarak getiriler hesaplanmaktadır.

Faiz getirili TL aktifler ve YP aktiflerin faiz getirileri hesaplandıktan sonra aktiflerin tamamı için faiz getirisi bulunmuş olmaktadır. TL aktifler ile YP aktiflerin faiz getirileri toplanarak toplam aktif getirisi bulunmuş olmaktadır.

2.10.2. Pasiflerin Maliyetini Hesaplama

Pasiflerin maliyetinin hesaplanmasında öncelikle pasiflerin TL ve YP ayrımının yapılması gerekmektedir. TL ve YP ayrımı yapıldıktan sonra TL pasiflerin faiz maliyetlerinin hesaplanabilmesi için faiz maliyetli olup olmadıklarına bakılmaktadır. TL pasif maliyeti hesaplanırken faiz maliyetli TL pasifler dikkate alınmaktadır. Bankanın temin ettiği kaynaklar karşısında faiz ödemesi yapılıyorsa bu kaynaklar faiz maliyetli olmaktadır. Herhangi bir faiz ödemesi yoksa bu kaynaklar faiz maliyetsiz olmaktadır.

Bankalar YP kaynaklarının faiz maliyetini hesaplamak için her bir döviz cinsinden gerçekleştirdiği işlemleri ayırması gerekmektedir. Bu ayırma işleminden sonrada YP kaynaklarını faiz maliyetli ve faiz maliyetsiz olarak ayırmak gerekmektedir. YP pasiflerle ilgili faiz maliyetinin hesaplanabilmesi için kurlarla ilgili bilgilerin bilinmesi gerekmektedir.

Faiz maliyetli TL pasifler ve YP pasiflerin faiz maliyetleri hesaplandıktan sonra pasiflerin tamamı için pasif maliyeti bulunmuş olmaktadır.

2.10.3. Aktiflerin Getirisini ve Pasiflerin Maliyetinin İlişkilendirilmesi

Bankalarda TL ve YP aktiflerin faiz getirileri ile TL ve YP pasiflerin faiz maliyetleri bir araya getirilerek karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda aktiflerin faiz getirileri ile pasiflerin faiz maliyetleri arasında oluşan fark faiz marjını göstermektedir.

Bankaların aktif getirilerinin pasif maliyetlerinden fazla olması net gelir anlamına gelmemektedir. Çünkü bankaların faiz dışı gelirleri ile faiz dışı giderleri arasındaki farkın pozitif veya negatif olması faiz getirileri sonucu elde edilecek kârı veya zararı etkileyebilmektedir.

2.11. AKTİF PASİF YÖNETİMDE KULLANILAN TEKNİKLER

Bankalarda aktif pasif yönetim tekniklerinden CAMEL analizi, GAP analizi ve durasyon analizi kullanılarak bankaların aktif pasif yapıları hakkında bilgiler elde edilmektedir.

2.11.1. CAMEL Analizi ve Oran Analizi

CAMEL analizi bankaların mali yeterliliğinin değerlendirilmesinde kullanılan bir tekniktir. CAMEL analizinde her bir harf mali yeterlilikte dikkate alınması gereken asgari ve esas noktaları belirtmektedir. Bir bankanın mali yeterliliğinin CAMEL bileşenleri bağlamında değerlendirmek faydalı ve önemli olmaktadır. CAMEL analizi sermaye yeterliliği (C), aktif kalitesi (A), yönetim kabiliyeti (M), kârlılık düzeyi (E), likidite yeterliliği (L) bileşenlerinden oluşmaktadır.

2.11.1.1. Sermaye Yeterliliği

Bir bankanın faaliyetlerine devam edebilmesi için sermaye önem arz etmektedir. Bankaların sermaye düzeyleri önem taşımakta ve bankaların güçlülüğünün bir göstergesi olmaktadır.

Bir bankanın sermayesi Basel II kriterlerine göre ana sermaye, katkı sermayesi ve üçüncü sınıf sermaye olarak üçe ayrılmaktadır.⁷⁵

Ana sermaye ödenmiş sermayeden, yasal yedek akçelerden, statü yedeklerden, muhtemel zararlar karşılığında ve bankaların dönem kârı ve geçmiş yıllar kârlarından oluşmaktadır. Şayet bankaların dönem zararı ve geçmiş yıllar zararları varsa bunlar indirim kalemleri olarak dikkate alınmaktadır.⁷⁶

Katkı sermayesi krediler serbest karşılığında alınan sermaye benzeri krediler ve maddi duran varlıklar değer artış fonundan oluşmaktadır.

Üçüncü sınıf sermayede katkı sermayesinin ana sermayeyi aşan kısmı ve sermaye benzeri kredilerin katkı sermayesine yazılamayan kısımları kullanılmaktadır.⁷⁷

Bir bankanın sermaye düzeyini ve yeterliliğini belirlemek için çok farklı oranlar kullanılmaktadır. Sermaye yeterliliği ile ilgili kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir.

• **Sermaye Yeterlilik Oranı:** Bu oran bankaların aktiflerine göre sermayesinin yeterlilik durumunu göstermektedir. Bu oran %8'in altında olursa aktiflere göre sermaye yetersiz olacağından bankaların sermayelerini güçlendirmesi gerekecektir.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} = > \%8$$

Sermaye yeterliliği ile ilgili kullanılan diğer oranlar aşağıdaki gibidir.

• **Öz Kaynaklar / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran bankaların varlıklarının yüzde kaçını öz kaynaklarla finanse ettiğini göstererek bankaların öz kaynaklarının aktif büyümeye olan katkısını göstermektedir.

• **Öz Kaynak Çarpanı:** Bu oran bankaların varlıklarının öz kaynaklarına oranını göstermektedir. Bu oranın yüksek olması riskinde yüksek olduğunu göstermektedir. Riskin düşük olması için bu oranın düşük olması gerekmektedir.

• **Öz Kaynaklar / Mevduatlar ve Mevduat Dışı Kaynaklar Oranı:** Bu oran bankaların mevduatlar ve mevduat dışı kaynaklar başına düşen öz kaynak miktarını

⁷⁵ Melike Torun, Basel II Uygulamalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri, *İstanbul Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 2017, 1-19.

⁷⁶ Tefvik, 342.

⁷⁷ Ayhan Altıntaş, *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*, Turhan Kitapevi, Ankara 2006, 68.

göstermektedir. Öz kaynakların mevduat ve mevduat dışı kaynaklara oranla fazla olması durumunda fırsat maliyeti yükselecek tersi durumda yani mevduat ve mevduat dışı kaynakların öz kaynaklara oranla fazla olması durumunda ise finansman riski yükselecektir.

• **Net Kâr / Öz Kaynaklar Oranı:** Bu oran bankaların net kârının öz kaynaklar içindeki payını göstermektedir. Bu oran bankaların öz kaynaklarını ne kadar verimli kullandığını göstermektedir.

2.11.1.2. Aktif Kalitesi

Aktif kalitesi bankaların yüksek bir zarara uğramadan varlıklarını kısa sürede likit duruma dönüştürebilmesini göstermektedir. Bankaların pasifleri içerisinde en büyük payı mevduatlar oluştururken aktifler içerisinde en büyük payı ise krediler oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında aktif kalitesinde kredi riski önem arz etmektedir. Bankalar kredi ile ilgili analizler yaparak bu analizler sonucunda kredi riskini azaltmak için çeşitli yöntemler uygulamaktadırlar.

Aktif kalitesi ile ilgili kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir.

• **Krediler / Mevduatlar Oranı:** Bu oran bankaların toplamış oldukları mevduatları krediye dönüştürme imkânını göstermektedir.

• **Krediler / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran bankaların kredilerinin aktifler içerisindeki payını göstermektedir. Bu oranın yüksek olduğu durumlarda kredi riski söz konusu olmaktadır.

• **Net Kâr / Ortalama Aktifler Oranı:** Bu oran bankaların aktiflerini kullanırken ne oranda verimli kullandığını göstermektedir.

• **Takipteki Krediler (Brüt) / Krediler Oranı:** Bu oran bankalar tarafından kullanılan nakit kredilerin ne kadarının tahsil edilme açısından problem oluşturduğunu göstermektedir.

• **Krediler / Mevduatlar ve Mevduat Dışı Kaynaklar Oranı:** Bu oran bankaların sağlamış oldukları mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların krediye dönüşme durumunu göstermektedir.

• **YP Aktifler / YP Pasifler Oranı:** Bu oran bankaların yabancı paralı aktiflerinin yabancı paralı pasiflere oranını göstermektedir.

2.11.1.3. Yönetim Kabiliyeti

Bankalar faaliyet gösterdikleri sektör itibariyle müşteri memnuniyeti ve bağlılığı önemli olduğundan yetkin ve kaliteli bir yönetimin olması önem arz etmektedir. Bankalarda genel müdürlerin Bankacılık Kanunu'nun ilgili maddelerindeki alanlardan birinde öğrenim görmüş olmaları ve adı geçen Kanun'da belirtildiği gibi bankacılık veya işletmecilik alanında en az on yıl meslekî deneyime sahip olmaları gerekmektedir.

Bankalarda genel müdür yardımcıları Bankacılık Kanunu'nda belirtilen alanlardan birinde öğrenim görmüş olmaları ve adı geçen Kanun'da belirtildiği gibi bankacılık veya işletmecilik alanında en az yedi yıl meslekî deneyime sahip olmaları gerekmektedir. Bu düzenlemelerle banka yönetimlerinin yetkin ve kaliteli olması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bankalarda yönetim kabiliyeti aktif pasif yönetimi açısından önem arz etmektedir. Aktif pasif yönetiminde yapılan analizler sonucunda kararların etkili bir şekilde alınabilmesi ve uygulanabilmesi yönetim kabiliyetine bağlı olmaktadır.

Yönetim kabiliyeti ile ilgili kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir.

•**Şube Başı Net Kâr Oranı:** Bu oran bankaların şube başına düşen kârlılığı göstermektedir. Bankalar tarafından bu oranın yüksek olması arzu edilmektedir.

•**Personel Başı Net Kâr Oranı:** Bu oran bankalarda istihdam edilen personel sayısı başına düşen kârlılığı göstermektedir. Bankalar tarafından bu oranın yüksek olması ve zamanla da daha yüksek bir seviyeye çıkması arzu edilmektedir.

2.11.1.4. Kârlılık Düzeyi

Bankalarda kârlılık aktif pasif yönetiminin başarısını gösteren ölçütlerden birisidir. Kârlılığın ayrıca bankaların borç bulabilmelerinde de etkili olduğu söylenebilmektedir.

Kârlılık düzeyi ile ilgili kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir.

•**Net Kâr / Ortalama Aktifler Oranı:** : Bu oran bankaların aktiflerini kullanırken ne oranda verimli kullandığını göstermektedir.

•**Net Kâr / Ortalama Öz Kaynaklar Oranı:** Bu oran bankaların öz kaynakları üzerinden kârlılığını göstermektedir.

•**Net Kâr Marjı Oranı:** Bu oran bankaların vergi sonrası kârının faaliyetleri sonucunda elde ettikleri kârının kaç katı olduğunu göstermektedir. Bankalar tarafından bu oranın yüksek olması arzu edilmektedir.

Vergi Sonrası Kâr / Toplam Faaliyet Kârı

•**Net Faiz Marjı Oranı:** Bu oran bankaların sağlamış olduğu net faiz gelirin toplam aktiflere oranını göstermektedir. Net faiz geliri faiz gelirlerinden faiz giderlerinin çıkarılmasıyla bulunmaktadır.

Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler

•**Net Faiz Dışı Marj Oranı:** Bu oran bankaların faiz dışı faaliyetlerden elde ettikleri kârın toplam aktiflere oranını göstermektedir. Net faiz dışı gelir faiz dışı gelirlerden faiz dışı giderlerin çıkarılmasıyla bulunmaktadır.

Net Faiz Dışı Gelir / Toplam Aktifler

•**Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran aktiflerden ne kadar faiz geliri sağlandığını göstermektedir. Bu oran toplam aktifler içerisinde getirili aktifler hakkında fikir vererek toplam aktiflerin faiz geliri oluşturabilme kabiliyetini göstermektedir.

•**Faiz Giderleri / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran aktiflerin faiz giderlerini ne oranda karşılayabileceğini göstermektedir. Bu oran aynı zamanda kaynak kullanım maliyetini göstermektedir.

•**Faiz Dışı Gelirler / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran aktiflerden ne kadar faiz dışı gelir sağlandığını göstermektedir.

•**Faiz Dışı Giderler / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran bankaların varlıklarıyla faaliyetlerini sürdürebilmek için sahip olduğu araçlara yaptığı harcamalarını çevirebilme imkânını göstermektedir.

•**Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri Oranı:** Bu oran bankaların faiz gelirlerinin katlandıkları faiz giderlerine oranını göstermektedir.

•**Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler Oranı:** Bu oran bankaların faiz dışı gelirlerinin katlandığı faiz dışı giderlerine oranını göstermektedir.

•**Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler Oranı:** Bu oran bankaların faizlerden elde ettiği gelirlerinin toplam gelirlerine oranını göstermektedir.

•**Faiz Dışı Gelirler / Toplam Gelirler Oranı:** Bu oran bankaların faiz dışı kaynaklardan elde ettiği gelirlerinin toplam gelirlerine oranını göstermektedir.

- **Hisse Başına Kâr Oranı:** Bu oran bankaların vergi sonrasındaki kârlarının çıkarmış oldukları hisse senedi sayısına oranını göstermektedir.

2.11.1.5. Likidite Yeterliliği

Likidite oranları bankaların kısa vadeli borç ödeme kapasitesini göstermektedir.

Likidite yeterliliği ile ilgili kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir.

- **Likit Aktifler / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran toplam aktifler içerisinde likit aktiflerin oranını göstermektedir. Bu oran bankaların likidite durumu açısından önem arz etmektedir. Likit aktiflerin toplam aktifler içerisindeki payının yüksek olması bankanın likidite açısından durumunun iyi olduğunu göstermektedir.

- **TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler Oranı:** Bu oran toplam aktifler içerisinde TP likit aktiflerin oranını göstermektedir.

- **Likit Aktifler / Mevduatlar ve Mevduat Dışı Kaynaklar Oranı:** Bu oran likit aktiflerin mevduatlar ve mevduat dışı kaynakları karşılayabilme durumunu göstermektedir. Bu oranın yüksek olması durumunda banka yükümlülüklerini yerine getirmede zorlanmayacaktır. Bankalar konjonktürel bir dalgalanma olduğunda likit aktiflerini nakde çevirerek kendini koruyabilmektedirler.

- **Likit Aktifler / Mevduatlar Oranı:** Bu oran likit aktiflerin mevduatlara oranını göstermektedir.

- **Likidite Karşılama Oranı:** Bu oran bankaların net nakit çıkışlarını karşılayabilmeleri için ne kadar yüksek kaliteli likit varlık bulundurmaları gerektiğini göstermektedir.

Likidite karşılama oranı hesaplanırken dikkate alınan yüksek kaliteli likit varlıklar nakit değerlerden, TCMB nezdindeki hesaplardan, zorunlu karşılıklardan ve menkul kıymetler cüzdanından oluşmaktadır.

2.11.2. GAP Analizi

Aktif pasif yönetiminde kullanılan bilgilerin bazıları GAP analizi ile elde edilmektedir. GAP analizi banka yöneticilerine faiz oranı ve likidite riskine karşı doğru stratejiler belirlemek için önemli ipuçları vermektedir.

GAP analizi faiz oranlarındaki değişim karşısında ortaya çıkabilecek riskleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. GAP analizi belli bir dönemde faiz karşısında duyarlı olan aktifler ile faiz karşısında duyarlı olan pasifler arasında ortaya çıkabilecek faiz oranı ve likidite riskinin yönetiminde kullanılmaktadır.⁷⁸

Faize karşı duyarlı aktifler aşağıdaki gibidir.

- Nakit Değerler
- Bankalar
- Menkul Kıymetler Cüzdanı
- Para Piyasasından Alacaklar
- Krediler
- Faktoring Alacakları
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Alacaklar
- Muhtelif Alacaklar
- Diğer Aktifler

Faize karşı duyarlı pasifler aşağıdaki gibidir.

- Mevduat
- Alınan Krediler
- Para Piyasasına Borçlar
- İhraç Edilen Menkul Kıymetler
- Muhtelif Borçlar
- Faktoring Borçları
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
- Diğer Pasifler

2.11.2.1. Faiz Oranı Riskinin Ölçülmesinde GAP

Bu analiz belirli bir dönemde faize duyarlı aktifler ve faize duyarlı pasifler arasındaki farkların bulunmasına dayanmaktadır.

⁷⁸ Şenol Babuşçu, *Basel-II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, Akademi Yayıncılık, Ankara 2005, 65.

GAP analizi finansal kurumların aktif ve pasif vadeleri ile faiz oranlarındaki değişimlerin izlemede kullanılan bir analizdir.⁷⁹

GAP Boyutu = Faize Duyarlı Aktifler (FDA) – Faize Duyarlı Pasifler (FDP)

GAP Boyutu = $FDA_t - FDP_t$

GAP boyutu (t) vadede yukarıdaki formülle ifade edilmektedir.

GAP analizi sonucu bulunan GAP boyutu bankaya yapması gerekenler hakkında bilgi vermekle birlikte tam bir açıklık getirmediğinden GAP oranının da bulunması gerekmektedir. GAP oranı ise belli bir (t) vadede faize karşı duyarlı aktiflerin faize karşı duyarlı pasiflere oranlanmasıyla bulunmaktadır.

GAP Oranı = FDA_t / FDP_t

GAP oranı (t) vadede yukarıdaki formülle ifade edilmektedir.

2.11.2.1.1. Pozitif GAP Pozisyonu

Bu GAP pozisyonunda belli bir vadedeki faize karşı duyarlı aktiflerin faize karşı duyarlı pasiflerden büyük olması durumunu ifade etmektedir. Bu durumda GAP boyutu pozitif çıkmaktadır.

$FDA_t > FDP_t$ GAP boyutu > 0

Faize karşı duyarlı aktifler faize karşı duyarlı pasiflerden aynı vadede büyük olduğu durumda ise GAP oranı 1'den büyük çıkmaktadır.

$FDA_t > FDP_t$ GAP oranı > 1

Bankaların GAP pozisyonunun pozitif olduğu durumda faiz oranları arttığında net faiz marjı da artmakta faiz oranları düştüğünde net faiz marjı da düşmektedir.

⁷⁹ Tefvik, 262.

2.11.2.1.2. Negatif GAP Pozisyonu

Bu GAP pozisyonunda belli bir vadedeki faize karşı duyarlı aktiflerin faize karşı duyarlı pasiflerden küçük olması durumunu ifade etmektedir. Bu durumda GAP boyutu negatif çıkmaktadır.

$$FDA_t < FDP_t \quad \text{GAP boyutu} < 0$$

Faize karşı duyarlı aktifler faize karşı duyarlı pasiflerden aynı vadede küçük olduğu durumda ise GAP oranı 1'den küçük çıkmaktadır.

$$FDA_t < FDP_t \quad \text{GAP oranı} < 1$$

Bankaların GAP pozisyonunun negatif olduğu durumda faiz oranları arttığında net faiz marjı azalmakta faiz oranları düştüğünde net faiz marjı artmaktadır.

2.11.2.1.3. Sıfır GAP Pozisyonu

Bu GAP pozisyonunda ise belli bir vadedeki faize karşı duyarlı aktiflerin faize karşı duyarlı pasiflere eşit olması durumunu ifade etmektedir. Bu durumda GAP boyutu sıfır çıkmaktadır.

$$FDA_t = FDP_t \quad \text{GAP boyutu} = 0$$

Faize duyarlı aktiflerin miktarının faize duyarlı pasiflerin miktarına aynı vadede eşit olması durumunda ise GAP oranı 1'e eşit çıkmaktadır.

$$FDA_t = FDP_t \quad \text{GAP oranı} = 1$$

Bankaların GAP pozisyonunun sıfır olduğu durumda faiz oranları arttığında veya azaldığında net faiz marjı değişmemektedir.

2.11.2.2. Likidite Riskinin Ölçülmesinde GAP Analizi

GAP analiziyle faiz oranlarındaki değişim karşısında faiz oranı riski ölçülebileceği gibi likidite riski de ölçülebilmektedir.

Pozitif GAP pozisyonu belli bir vadedeki varlıkların toplamı kaynakların toplamından büyük olması durumunu ifade etmektedir.

$$FDA_t > FDP_t \quad \text{GAP boyutu} > 0$$

Varlıkların toplamı kaynakların toplamından aynı vadede büyük olması durumunda ise GAP oranı 1'den büyük çıkmaktadır.

$$FDA_t > FDP_t \quad \text{GAP oranı} > 1$$

Negatif GAP pozisyonu belli bir vadedeki varlıkların toplamı kaynakların toplamından küçük olması durumunu ifade etmektedir.

$$FDA_t < FDP_t \quad \text{GAP boyutu} < 0$$

Varlıkların toplamı kaynakların toplamından aynı vadede küçük olması durumunda ise GAP oranı 1'den küçük çıkmaktadır.

$$FDA_t < FDP_t \quad \text{GAP oranı} < 1$$

2.11.3. Durasyon Analizi

Durasyon analizi bankalar tarafından aktif pasif yönetiminde bir teknik olarak kullanılmaktadır. Durasyon analizi, bankalar tarafından aktif pasif yönetimi kapsamında vade yapısının incelemesinde kullanılmak amacıyla ortaya çıkmıştır.⁸⁰ Durasyon bir finansal varlıktan elde edilecek tüm nakit akımları için gerekli ortalama süreyi ölçmektedir. Durasyon bir finansal varlığın faiz oranındaki değişikliklere ne ölçüde duyarlı olduğunu ölçmektedir.⁸¹

⁸⁰ Frederic S. Mishkin, Stanley G. Eakins, *Financial Markets and Institutions*, Pearson Education, New York 2011, 577.

⁸¹ Stephen D'Arcy, Richard W. Gorvett, *Measuring the Interest Rate Sensitivity of Loss Reserves*, Proceedings of the Casualty Actuarial Society, 87 (166), 2000, 365-400.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

T.C. ZİRAAT ve T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASINDA AKTİF PASİF YÖNETİMİ

Bankalarda aktif pasif yönetiminde bazı teknikler kullanılmaktadır. Kullanılan bu teknikler yardımıyla bankaların aktif pasif yönetimleri hakkında bilgiler elde edilmektedir. Ziraat Bankasının finansal durum tablosu, finansal durum tablosu dışı hesapları ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu üzerinden aktif pasif yönetim teknikleri kullanılarak aktif pasif yönetimi analiz edilmektedir.

3.1. T.C. ZİRAAT BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU

Ziraat Bankasının 2018 yılına ait finansal durum tablosu (bilanço) aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosunda varlık ve kaynak kalemleri TP, YP cinsinden ve toplam olarak ayrı ayrı belirtilmiştir.⁸²

Tablo 3.1. T.C. Ziraat Bankasının Finansal Durum Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	31.12.2018		
Finansal Durum Tablosu (Bilanço)	TP	YP	Toplam
VARLIKLAR			
FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	68.528.668	75.076.955	143.605.623
Nakit ve Nakit Benzerleri	5.689.602	40.548.243	46.237.845
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	4.824.521	35.667.113	40.491.634
Bankalar	865.081	4.881.130	5.746.211
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	501.172	6.230.452	6.731.624
Devlet Borçlanma Senetleri	501.172	5.892.281	6.393.453
Diğer Finansal Varlıklar	0	338.171	338.171
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	55.426.682	22.960.841	78.387.523
Devlet Borçlanma Senetleri	55.241.367	22.570.485	77.811.852
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	120.095	249.956	370.051
Diğer Finansal Varlıklar	65.220	140.400	205.620
İtfa Edilmiş Maliyeti ile Ölçülen Finansal Varlıklar	5.404.610	4.850.029	10.254.639
Devlet Borçlanma Senetleri	5.207.791	4.848.753	10.056.544

⁸² T.C. Ziraat Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/faaliyet-raporu-2018.pdf>

Tablo 3.1. (Devamı)

Diğer Finansal Varlıklar	196.819	1.276	198.095
Türev Finansal Varlıklar	1.548.527	487.849	2.036.376
Türev Finansal Varlıkların Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısmı	1.548.527	487.849	2.036.376
Beklenen Zarar Karşılıkları (-)	41.925	459	42.384
KREDİLER (Net)	251.834.149	119.112.345	370.946.494
Krediler	252.755.351	119.115.976	371.871.327
İtfa Edilmiş Maliyetiyle Ölçülenler	252.755.351	119.115.976	371.871.327
Donuk Alacaklar	7.431.956	27.793	7.459.749
Beklenen Zarar Karşılıkları (-)	8.353.158	31.424	8.384.582
12 Aylık Beklenen Zarar Karşılığı (Birinci Aşama)	849.224	6.272	855.496
Kredi Riskinde Önemli Artış (İkinci Aşama)	2.180.751	516	2.181.267
Temerrüt (Üçüncü Aşama/Özel Karşılık)	5.323.183	24.636	5.347.819
SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	1.225.389	0	1.225.389
Satış Amaçlı	1.225.389	0	1.225.389
ORTAKLIK YATIRIMLARI	4.380.385	3.222.928	7.603.313
İştirakler (Net)	94.912	0	94.912
Konsolide Edilmeyenler	94.912	0	94.912
Bağlı Ortaklıklar (Net)	4.285.473	3.115.172	7.400.645
Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	4.279.236	3.115.172	7.394.408
Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	6.237	0	6.237
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları) (Net)	0	107.756	107.756
Konsolide Edilmeyenler	0	107.756	107.756
MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	5.032.628	12.574	5.045.202
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	597.576	11.817	609.393
Diğer	597.576	11.817	609.393
CARİ VERGİ VARLIĞI	52.297	0	52.297
ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI	1.545.993	0	1.545.993
DİĞER AKTİFLER	3.530.529	2.991.894	6.522.423
VARLIKLAR TOPLAMI	336.727.614	200.428.513	537.156.127
KAYNAKLAR			
MEVDUATLAR	178.236.637	152.829.846	331.066.483
ALINAN KREDİLER	2.668.613	31.503.040	34.171.653
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	55.960.316	12.390.480	68.350.796
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	2.817.528	12.612.940	15.430.468
Bonolar	1.806.838	106.896	1.913.734
Tahviller	1.010.690	12.506.044	13.516.734
FONLAR	6.073.748	0	6.073.748

Tablo 3.1. (Devam)

Diğer	6.073.748	0	6.073.748
TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER	1.156.322	487.170	1.643.492
Türev Finansal Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısmı	1.156.322	487.170	1.643.492
KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER	0	221	221
Finansal Kiralama	0	224	224
Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	3	3
KARŞILIKLAR	2.750.935	80.626	2.831.561
Çalışan Hakları Karşılığı	1.312.520	0	1.312.520
Diğer Karşılıklar	1.438.415	80.626	1.519.041
CARI VERGİ BORCU	1.462.416	4.278	1.466.694
DiĞER KAYNAKLAR	8.094.847	10.624.770	18.719.617
ÖZ KAYNAKLAR	59.987.459	-2.586.065	57.401.394
Ödenmiş Sermaye	6.100.000	0	6.100.000
Sermaye Yedekleri	(483)	0	(483)
Diğer Sermaye Yedekleri	(483)	0	(483)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	5.505.954	206.516	5.712.470
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	(3.637.328)	(2.792.581)	(6.429.909)
Kâr Yedekleri	37.320.380	0	37.320.380
Yasal Yedekler	4.026.361	0	4.026.361
Olağanüstü Yedekler	31.732.384	0	31.732.384
Diğer Kâr Yedekleri	1.561.635	0	1.561.635
Kâr veya Zarar	14.698.936	0	14.698.936
Geçmiş Yıllar Kâr veya Zararı	6.737.998	0	6.737.998
Dönem Net Kâr veya Zararı	7.960.938	0	7.960.938
KAYNAKLAR TOPLAMI	319.208.821	217.947.306	537.156.127

3.2. T.C. ZİRAAT BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLARI

Ziraat Bankasının 2018 yılına ait finansal durum tablosu dışı hesapları aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosu dışı hesaplardaki kalemleri TP, YP cinsinden ve toplam olarak ayrı ayrı belirtilmektedir.⁸³

⁸³ T.C. Ziraat Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/faaliyet-raporu-2018.pdf>

Tablo 3.2. T.C. Ziraat Bankasının Finansal Durum Tablosu Dışı Hesapları

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	31.12.2018		
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR	TP	YP	Toplam
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI YÜKÜMLÜLÜKLER	95.217.645	212.317.845	307.535.490
GARANTİ VE KEFALETLER	38.147.431	83.037.589	121.185.020
Teminat Mektupları	37.852.640	56.901.700	94.754.340
Devlet İhale Kanunu Kapsamına Girenler	1.545.763	12.362.178	13.907.941
Dış Ticaret İşlemleri Dolayısıyla Verilenler	31.771.450	43.373.060	75.144.510
Diğer Teminat Mektupları	4.535.427	1.166.462	5.701.889
Banka Kredileri	26.238	8.286.735	8.312.973
İthalat Kabul Kredileri	26.238	8.284.661	8.310.899
Diğer Banka Kabulleri	0	2.074	2.074
Akreditifler	268.553	17.647.062	17.915.615
Belgeli Akreditifler	268.553	17.590.326	17.858.879
Diğer Akreditifler	0	56.736	56.736
Cirolar	0	202.092	202.092
TCMB'ye Cirolar	0	202.092	202.092
TAAHHÜTLER	35.804.240	10.058.079	45.862.319
Cayılamaz Taahhütler	35.804.240	10.058.079	45.862.319
Vadeli Aktif Değerler Alım Satım Taahhütleri	2.164.112	5.010.133	7.174.245
Kullanırma Garantili Kredi Tahsis Taahhütleri	8.547.764	393	8.548.157
Çekler İçin Ödeme Taahhütleri	2.773.071	0	2.773.071
Kredi Kartı Harcama Limit Taahhütleri	13.341.463	0	13.341.463
Kredi Kartları ve Bankacılık Hizmetlerine İlişkin Promosyon Uygulama Taahhütleri	23.620	0	23.620
Diğer Cayılamaz Taahhütler	8.954.210	5.047.553	14.001.763
TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	21.265.974	119.222.177	140.488.151
Alım Satım Amaçlı İşlemler	21.265.974	119.222.177	140.488.151
Vadeli Döviz Alım-Satım İşlemleri	2.522.130	5.522.841	8.044.971
Vadeli Döviz Alım İşlemleri	1.014.221	2.937.649	3.951.870
Vadeli Döviz Satım İşlemleri	1.507.909	2.585.192	4.093.101
Para ve Faiz Swap İşlemleri	18.722.244	113.675.362	132.397.606
Swap Para Alım İşlemleri	6.779	51.842.375	51.849.154
Swap Para Satım İşlemleri	18.715.465	33.287.327	52.002.792
Swap Faiz Alım İşlemleri	0	14.272.830	14.272.830
Swap Faiz Satım İşlemleri	0	14.272.830	14.272.830
Para, Faiz ve Menkul Değer Opsiyonları	21.600	23.974	45.574
Para Alım Opsiyonları	10.800	11.987	22.787
Para Satım Opsiyonları	10.800	11.987	22.787

Tablo 3.2. (Devamı)

EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	1.320.273.303	203.877.366	1.524.150.669
EMANET KIYMETLER	483.537.169	28.520.249	512.057.418
Emanete Alınan Menkul Değerler	18.593.440	9.756.471	28.349.911
Tahsile Alınan Çekler	10.552.360	1.236.933	11.789.293
Tahsile Alınan Ticari Senetler	9.896.272	757.409	10.653.681
Tahsile Alınan Diğer Kıymetler	8.816	0	8.816
İhracına Aracı Olunan Kıymetler	421.798.436	0	421.798.436
Diğer Emanet Kıymetler	22.686.196	16.769.436	39.455.632
Emanet Kıymet Alanlar	1.649	0	1.649
REHİNLİ KIYMETLER	835.481.621	172.435.494	1.007.917.115
Menkul Kıymetler	1.499.608	996.893	2.496.501
Teminat Senetleri	16.636.075	1.778.629	18.414.704
Emtia	1.085.366	85.485	1.170.851
Gayrimenkul	732.484.160	113.437.562	845.921.722
Diğer Rehinli Kıymetler	83.771.203	56.117.548	139.888.751
Rehinli Kıymet Alanlar	5.209	19.377	24.586
KABUL EDİLEN AVALLER VE KEFALETLER	1.254.513	2.921.623	4.176.136
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR TOPLAMI	1.415.490.948	416.195.211	1.831.686.159

3.3. T.C. ZİRAAT BANKASININ KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU

Ziraat Bankasının 2018 yılına ait kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu aşağıdaki gibidir. Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosundaki gelir ve gider kalemleri TP ve YP cinsinden ayrı ayrı belirtilmeyip toplam olarak belirtilmektedir.⁸⁴

Tablo 3.3. T.C. Ziraat Bankasının Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	
Kâr veya Zarar Tablosu	01.01.2018 - 31.12.2018
GELİR VE GİDER KALEMLERİ	
FAİZ GELİRLERİ	53.053.807
Kredilerden Alınan Faizler	41.027.918
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	697.410

⁸⁴ T.C. Ziraat Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/faaliyet-raporu-2018.pdf>

Tablo 3.3. (Devamı)

Bankalardan Alınan Faizler	248.312
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	22.490
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	10.977.126
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılanlar	5.665
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılanlar	9.871.894
İtfâ Edilmiş Maliyeti İle Ölçülenler	1.099.567
Diğer Faiz Gelirleri	80.551
FAİZ GİDERLERİ (-)	31.137.996
Mevduata Verilen Faizler	19.674.540
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	1.429.422
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	8.793.448
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	1.087.134
Diğer Faiz Giderleri	153.452
NET FAİZ GELİRİ VEYA GİDERİ	21.915.811
NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ VEYA GİDERLERİ	2.637.794
Alınan Ücret ve Komisyonlar	3.557.787
Gayri Nakdi Kredilerden	668.217
Diğer	2.889.570
Verilen Ücret ve Komisyonlar (-)	919.993
Gayri Nakdi Kredilere	949
Diğer	919.044
PERSONEL GİDERLERİ (-)	2.839.925
TEMETTÜ GELİRLERİ	290.900
TİCARİ KÂR VEYA ZARAR (Net)	(3.834.183)
Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı (Zararı)	8.791
Türev Finansal İşlemlerden Kâr (Zarar)	(3.506.435)
Kambiyo İşlemleri Kârı (Zararı)	(336.539)
DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	1.433.843
FAALİYET BRÜT KÂRI	19.604.240
BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)	4.718.687
DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	4.851.869
NET FAALİYET KÂRI (ZARARI)	10.033.684
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI (ZARARI)	10.033.684
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (+/-)	(2.072.746)
Cari Vergi Karşılığı	(2.242.602)
Ertelenmiş Vergi Gider Etkisi	(2.722.000)
Ertelenmiş Vergi Gelir Etkisi	2.891.856

Tablo 3.3. (Devamı)

SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	7.960.938
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	7.960.938
Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	
DÖNEM KÂRI (ZARARI)	7.960.938
DİĞER KAPSAMLI GELİRLER	(3.385.555)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar	1.796.306
Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları)	(107.965)
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	74.380
Diğer Kâr veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları	2.235.617
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler	(405.726)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacaklar	(5.181.861)
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıkların Değerleme ve/veya Sınıflandırma Gelirleri/Giderleri	(6.321.870)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler	1.140.009
TOPLAM KAPSAMLI GELİR (GİDER)	4.575.383

3.4. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU

Ziraat Katılım Bankasının 2018 yılına ait finansal durum tablosu (bilanço) aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosundaki varlık ve kaynak kalemleri TP, YP cinsinden ve toplam olarak ayrı ayrı belirtilmektedir.⁸⁵

Tablo 3.4. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Finansal Durum Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)			
Finansal Durum Tablosu (Bilanço)	31.12.2018		
VARLIKLAR	TP	YP	Toplam
FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	1.520.928	2.577.299	4.098.227
Nakit ve Nakit Benzerleri	338.745	2.456.239	2.794.984
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	333.810	1.673.503	2.007.313
Bankalar	4.935	782.736	787.671

⁸⁵ T.C. Ziraat Katılım Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.12.2018denetim.pdf>

Tablo 3.4. (Devamı)

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	1.183.345	121.017	1.304.362
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	4.897	0	4.897
Diğer Finansal Varlıklar	1.178.448	121.017	1.299.465
Türev Finansal Varlıklar	13	43	56
Türev Finansal Varlıkların Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısımı	13	43	56
Beklenen Zarar Karşılıkları (-)	1.175	0	1.175
KREDİLER (Net)	12.565.543	5.173.882	17.739.425
Krediler	12.034.001	4.969.829	17.003.830
İtfa Edilmiş Maliyetiyle Ölçülenler	12.034.001	4.969.829	17.003.830
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	499.781	204.053	703.834
Finansal Kiralama Alacakları	607.877	236.153	844.030
Kazanılmamış Gelirler (-)	108.096	32.100	140.196
Donuk Alacaklar	240.160	0	240.160
Beklenen Zarar Karşılıkları (-)	208.399	0	208.399
12 Aylık Beklenen Zarar Karşılığı (Birinci Aşama)	32.984	0	32.984
Kredi Riskinde Önemli Artış (İkinci Aşama)	51.637	0	51.637
Temerrüt (Üçüncü Aşama/Özel Karşılık)	123.778	0	123.778
SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)	4.259	0	4.259
Satış Amaçlı	4.259	0	4.259
ORTAKLIK YATIRIMLARI	100	0	100
Bağlı Ortaklıklar (Net)	100	0	100
Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	100	0	100
MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	52.116	0	52.116
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	80.396	0	80.396
Diğer	80.396	0	80.396
ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI	49.870		49.870
DİĞER AKTİFLER	161.719	2.691	164.410
VARLIKLAR TOPLAMI	14.434.931	7.753.872	22.188.803
KAYNAKLAR			
TOPLANAN FONLAR	8.248.548	6.902.550	15.151.098
ALINAN KREDİLER	1.391.745	1.970.129	3.361.874
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	864.414	0	864.414
TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER	0	6.145	6.145
Türev Finansal Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan Kısımı	0	6.145	6.145
KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER	0	415	415
Finansal Kiralama	0	422	422

Tablo 3.4. (Devamı)

Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	7	7
KARŞILIKLAR	117.948	14.016	131.964
Çalışan Hakları Karşılığı	21.640	0	21.640
Diğer Karşılıklar	96.308	14.016	110.324
CARI VERGİ BORCU	53.974		53.974
DIĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	368.202	32.133	400.335
ÖZ KAYNAKLAR	2.218.279	305	2.218.584
Ödenmiş Sermaye	1.750.000	0	1.750.000
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	1.473	0	1.473
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	(40.112)	305	(39.807)
Kâr Yedekleri	158.593	0	158.593
Yasal Yedekler	9.961	0	9.961
Olağanüstü Yedekler	138.256	0	138.256
Diğer Kâr Yedekleri	10.376	0	10.376
Kâr veya Zarar	348.325	0	348.325
Geçmiş Yıllar Kâr veya Zararı	25.660	0	25.660
Dönem Net Kâr veya Zararı	322.665	0	322.665
KAYNAKLAR TOPLAMI	13.263.110	8.925.693	22.188.803

3.5. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLARI

Ziraat Bankasının 2018 yılına ait finansal durum tablosu dışı hesapları aşağıdaki gibidir. Finansal durum tablosu dışı hesaplardaki kalemleri TP, YP cinsinden ve toplam olarak ayrı ayrı belirtilmektedir.⁸⁶

Tablo 3.5. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Finansal Durum Tablosu Dışı Hesapları

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	31.12.2018		
	TP	YP	Toplam
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR			
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI YÜKÜMLÜLÜKLER	4.369.125	8.684.102	13.053.227
GARANTİ VE KEFALETLER	4.070.241	6.213.201	10.283.442
Teminat Mektupları	4.058.895	4.581.471	8.640.366

⁸⁶ T.C. Ziraat Katılım Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.12.2018denetim.pdf>

Tablo 3.5. (Devamı)

Devlet İhale Kanunu Kapsamına Girenler	263.507	1.436.775	1.700.282
Dış Ticaret İşlemleri Dolayısıyla Verilenler	3.622.754	0	3.622.754
Diğer Teminat Mektupları	172.634	3.144.696	3.317.330
Banka Kredileri	0	3.591	3.591
İthalat Kabul Kredileri	0	3.591	3.591
Akreditifler	5.584	611.224	616.808
Belgeli Akreditifler	5.584	611.224	616.808
Diğer Garantilerimizden	0	1.010.273	1.010.273
Diğer Kefaletlerimizden	5.762	6.642	12.404
TAAHHÜTLER	298.884	59.931	358.815
Cayılamaz Taahhütler	298.884	59.931	358.815
Vadeli Aktif Değerler Alım Satım Taahhütleri	28.133	59.931	88.064
Çekler İçin Ödeme Taahhütleri	102.994	0	102.994
İhracat Taahhütlerinden Kaynaklanan Vergi ve Fon Yükümlülükleri	6.925	0	6.925
Diğer Cayılamaz Taahhütler	160.832	0	160.832
TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	0	2.410.970	2.410.970
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlar	0	2.410.970	2.410.970
Vadeli Alım-Satım İşlemleri	0	2.410.970	2.410.970
Vadeli Döviz Alım İşlemleri	0	1.204.570	1.204.570
Vadeli Döviz Satım İşlemleri	0	1.206.400	1.206.400
EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER	19.380.896	2.390.013	21.770.909
EMANET KIYMETLER	1.322.027	752.222	2.074.249
Emanete Alınan Menkul Değerler	919.760	0	919.760
Tahsile Alınan Çekler	361.417	61.070	422.487
Tahsile Alınan Ticari Senetler	39.613	2.604	42.217
Diğer Emanet Kıymetler	1.237	297.828	299.065
Emanet Kıymet Alanlar	0	390.720	390.720
REHİNLİ KIYMETLER	18.058.869	1.637.791	19.696.660
Menkul Kıymetler	919.767	442.154	1.361.921
Teminat Senetleri	1.204.313	156.295	1.360.608
Emtia	1.286.488	367.493	1.653.981
Gayrimenkul	12.115.418	105.561	12.220.979
Diğer Rehinli Kıymetler	2.532.883	566.288	3.099.171
FİNANSAL DURUM TABLOSU DIŞI HESAPLAR TOPLAMI	23.750.021	11.074.115	34.824.136

3.6. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU

Ziraat Katılım Bankasının 2018 yılına ait kâr veya zarar tablosu ve diğer kapsamlı gelir tablosu aşağıdaki gibidir. Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosundaki gelir ve gider kalemleri TP ve YP cinsinden ayrı ayrı belirtilmeyip toplam olarak belirtilmektedir.⁸⁷

Tablo 3.6. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	
Kâr veya Zarar Tablosu	01.01.2018 - 31.12.2018
GELİR VE GİDER KALEMLERİ	
KÂR PAYI GELİRLERİ	2.090.557
Kredilerden Alınan Kâr Payları	1.852.528
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Gelirler	37.081
Menkul Değerlerden Alınan Gelirler	136.942
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılanlar	136.942
Finansal Kiralama Gelirleri	54.581
Diğer Kâr Payı Gelirleri	9.425
KÂR PAYI GİDERLERİ (-)	1.319.723
Katılma Hesaplarına Verilen Kâr Payları	1.099.243
Kullanılan Kredilere Verilen Kâr Payları	195.671
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Kâr Payları	24.801
Diğer Kâr Payı Giderleri	8
NET KÂR PAYI GELİRİ (GİDERİ)	770.834
NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ VEYA GİDERLERİ	60.727
Alınan Ücret ve Komisyonlar	84.273
Gayri Nakdi Kredilerden	66.607
Diğer	17.666
Verilen Ücret ve Komisyonlar (-)	23.546
Gayri Nakdi Kredilere	42
Diğer	23.504
PERSONEL GİDERLERİ (-)	123.973
TEMETTÜ GELİRLERİ	177
TİCARİ KÂR VEYA ZARAR (Net)	57.781
Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı (Zararı)	(2.396)

⁸⁷ T.C. Ziraat Katılım Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.12.2018denetim.pdf>

Tablo 3.6. (Devam)

Türev Finansal İşlemlerden Kâr (Zarar)	61.368
Kambiyo İşlemleri Kârı (Zararı)	(1.191)
DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	80.212
FAALİYET BRÜT KÂRI	845.758
BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI (-)	256.021
DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	175.188
NET FAALİYET KÂRI (ZARARI)	414.549
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI (ZARARI)	414.549
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (+/-)	(91.884)
Cari Vergi Karşılığı	(113.918)
Ertelenmiş Vergi Gider Etkisi	(626)
Ertelenmiş Vergi Gelir Etkisi	22.660
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	322.665
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	322.665
Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	
DÖNEM KÂRI (ZARARI)	322.665
DİĞER KAPSAMLI GELİRLER	(23.422)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar	1.002
Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	1.253
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler	(251)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacaklar	(24.424)
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yanstılan Finansal Varlıkların Değerleme ve/veya Sınıflandırma Gelirleri/Giderleri	(30.945)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler	6.521
TOPLAM KAPSAMLI GELİR (GİDER)	299.243

3.7. T.C. ZİRAAT BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI LİKİDİTE KARŞILAMA ORANLARI

Likidite karşılama oranı hesaplanırken yüksek kaliteli likit varlıkların, nakit çıkışların ve nakit girişlerin bilinmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda Ziraat

Bankasının 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait yüksek kaliteli likit varlıkları, nakit çıkışları ve nakit girişleri detaylı bir şekilde görülmektedir.⁸⁸

Tablo 3.7. T.C. Ziraat Bankasının Likidite Karşılama Oranları

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
	TP+YP	TP+YP	TP+YP
YÜKSEK KALİTELİ LİKİT VARLIKLAR	47.540.579	51.990.108	57.078.656
Yüksek kaliteli likit varlıklar	47.540.579	51.990.108	57.078.656
NAKİT ÇIKIŞLARI			
Gerçek kişi mevduat ve perakende mevduat	11.188.731	14.374.069	19.102.361
İstikrarlı mevduat	2.773.550	3.144.335	3.461.229
Düşük istikrarlı mevduat	8.415.181	11.229.734	15.641.132
Gerçek kişi mevduat ve perakende mevduat dışında kalan teminatsız borçlar	44.523.169	44.522.787	58.204.960
Operasyonel mevduat	272.850	1.077.771	1.370.275
Operasyonel olmayan mevduat	34.282.353	31.108.251	43.781.140
Diğer teminatsız borçlar	9.967.966	12.336.765	13.053.545
Teminatl borçlar			
Diğer nakit çıkışları	4.231.557	5.986.870	13.603.789
Türev yükümlülükler ve teminat tamamlama yükümlülükleri	2.099.449	2.448.025	9.100.850
Finansal piyasalara olan borçlar için verilen ödeme taahhütleri ile diğer bilanço dışı yükümlülükler	2.132.108	3.538.845	4.502.939
Herhangi bir şarta bağlı olmaksızın cayılabilir bilanço dışı diğer yükümlülükler ile sözleşmeye dayalı diğer yükümlülükler	398	-	-
Diğer cayılamaz veya şarta bağlı olarak cayılabilir bilanço dışı borçlar	10.935.263	2.473.441	2.671.135
TOPLAM NAKİT ÇIKIŞLARI	70.879.118	67.357.167	93.582.245
NAKİT GİRİŞLERİ			
Teminatsız alacaklar	11.018.841	12.512.781	18.717.764
Diğer nakit girişleri	1.116.070	1.546.184	1.414.804
TOPLAM NAKİT GİRİŞLERİ	12.134.911	14.058.965	20.132.568
TOPLAM NET NAKİT ÇIKIŞLARI	58.744.207	53.298.202	73.449.677
LİKİDİTE KARŞILAMA ORANI (%)	80,9	97,6	77,7

3.8. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI LİKİDİTE KARŞILAMA ORANLARI

Likidite karşılama oranı hesaplanırken yüksek kaliteli likit varlıkların, nakit çıkışların ve nakit girişlerin bilinmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda Ziraat Katılım Bankasının 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait yüksek kaliteli likit varlıkları, nakit çıkışları ve nakit girişleri detaylı bir şekilde görülmektedir.⁸⁹

⁸⁸ T.C. Ziraat Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/faaliyet-raporu-2018.pdf>

⁸⁹ T.C. Ziraat Katılım Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.12.2018denetim.pdf>

Tablo 3.8. T.C. Ziraat Katılım Bankası Likidite Karşılama Oranı

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
	TP+YP	TP+YP	TP+YP
YÜKSEK KALİTELİ LİKİT VARLIKLAR	705.398	2.018.345	2.811.586
Yüksek kaliteli likit varlıklar	705.398	2.018.345	2.811.586
NAKİT ÇIKIŞLARI	1.527.873	3.430.342	5.710.025
Gerçek kişi mevduat ve perakende mevduat	222.430	420.669	684.961
İstikrarlı mevduat	6.961	38.488	65.102
Düşük istikrarlı mevduat	215.469	382.181	619.859
Gerçek kişi mevduat ve perakende mevduat dışında kalan teminatsız borçlar	1.129.676	2.238.483	3.904.431
Diğer teminatsız borçlar	1.129.676	2.238.483	3.904.431
Diğer nakit çıkışları	175.767	771.190	1.120.633
Türev yükümlülükler ve teminat tamamlama yükümlülükleri	69.556	526.520	682.458
Finansal piyasalara olan borçlar için verilen ödeme taahhütleri ile diğer bilanço dışı yükümlülükler	15.334	39.054	105.993
Diğer cayılamaz veya şarta bağlı olarak cayılabilir bilanço dışı borçlar	90.877	205.616	332.182
TOPLAM NAKİT ÇIKIŞLARI	1.527.873	3.430.342	5.710.025
NAKİT GİRİŞLERİ	1.079.211	1.865.202	3.535.259
Teminatsız alacaklar	1.008.206	1.339.730	2.846.250
Diğer nakit girişleri	71.005	525.472	689.008
TOPLAM NAKİT GİRİŞLERİ	1.079.211	1.865.202	3.535.258
TOPLAM NET NAKİT ÇIKIŞLARI	448.662	1.565.140	2.174.767
LİKİDİTE KARŞILAMA ORANI (%)	153	129	129

3.9. T.C. ZİRAAT BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI ÖZET FİNANSAL DURUM TABLOLARI ve KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOLARI

Ziraat Bankasının 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu özet olarak aşağıdaki gibi düzenlenmiştir. Özet şekilde varlık ve kaynak kalemleri ile gelir ve gider kalemleri aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 3.9. T.C. Ziraat Bankasının Özet Finansal Durum Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
VARLIKLAR			
Likit Aktifler	43.068.771	48.571.413	46.237.845
Menkul Kıymetler (Ödünç Menkul Kıymetler hariç)	67.398.821	70.627.980	88.680.735
Krediler	232.643.535	298.258.032	370.946.494
Ortaklık Yatırımları	4.311.740	5.311.894	7.603.313
Maddi Duran Varlıklar	5.315.203	5.240.771	5.045.202
Diğer Aktifler	5.023.295	6.264.419	18.642.628
Varlıklar Toplamı	357.761.365	434.274.509	537.156.217
KAYNAKLAR			
Mevduatlar	223.018.934	266.384.189	331.066.483
Mevduat Dışı Kaynaklar	76.861.698	98.079.890	117.952.917
Fonlar	6.020.839	6.030.575	6.073.748

Tablo 3.9. (Devam)

Karşılıklar	6.053.011	8.518.967	2.831.561
Diğer Pasifler	7.424.445	8.251.060	21.830.024
Öz Kaynaklar	38.382.438	47.009.828	57.401.394
Kaynaklar Toplamı	357.761.365	434.274.509	537.156.127

Tablo 3.10. T.C. Ziraat Bankasının Özet Kâr veya Zarar Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
KÂR VEYA ZARAR TABLOSU			
Faiz Gelirleri	27.290.689	35.463.463	53.053.807
Faiz Giderleri	13.342.418	18.561.385	31.137.996
Faiz Dışı Gelirler	3.648.737	3.521.762	1.448.347
Faiz Dışı Giderler	9.027.873	10.137.141	13.330.474
Vergi Öncesi Kâr	8.569.135	10.286.699	10.033.684
Vergi Karşılığı	1.992.715	2.346.578	2.072.746
Dönem Net Kârı	6.576.420	7.940.121	7.960.938

3.10. T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASININ 2016/2017/2018 YILLARI ÖZET FİNANSAL DURUM TABLOLARI ve KÂR veya ZARAR ve DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOLARI

Ziraat Katılım Bankasının 2016, 2017 ve 2018 yıllarına ait finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu özet olarak aşağıdaki gibi düzenlenmiştir. Özet şekilde varlık ve kaynak kalemleri ile gelir ve gider kalemleri aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 3.11. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Özet Finansal Durum Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
VARLIKLAR			
Likit Aktifler	1.669.752	1.922.270	2.794.984
Menkul Kıymetler	415.842	524.210	1.303.243
Kullandırılan Fonlar (Krediler)	5.557.942	11.374.744	17.739.425
Diğer Aktifler	315.971	528.919	351.151
Varlıklar Toplamı	7.959.507	14.350.143	22.188.803
KAYNAKLAR			
Toplanan Fonlar	5.636.002	10.024.595	15.151.098
Toplanan Fon Dışı Kaynaklar	1.420.889	2.645.856	4.232.848
Diğer Pasifler	137.995	276.011	586.273
Öz Kaynaklar	764.621	1.403.681	2.218.584
Kaynaklar Toplamı	7.959.507	14.350.143	22.188.803

Tablo 3.12. T.C. Ziraat Katılım Bankasının Özet Kâr veya Zarar Tablosu

(Tutarlar Bin TL olarak ifade edilmiştir.)			
KÂR VEYA ZARAR TABLOSU	2016	2017	2018
Kâr Payı Gelirleri	390.742	981.392	2.090.557
Kâr Payı Giderleri	180.885	538.306	1.319.723
Kâr Payı Dışı Gelirleri	29.356	59.962	222.443
Kâr Payı Dışı Giderleri	198.731	303.074	578.728
Vergi Öncesi Kâr	40.482	199.974	414.549
Vergi Karşılığı	9.809	41.072	91.884
Dönem Net Kârı	30.673	158.902	322.665

3.11. T.C. ZİRAAT ve T.C. ZİRAAT KATILIM BANKASINDA CAMEL ANALİZİ ve ORAN ANALİZİ

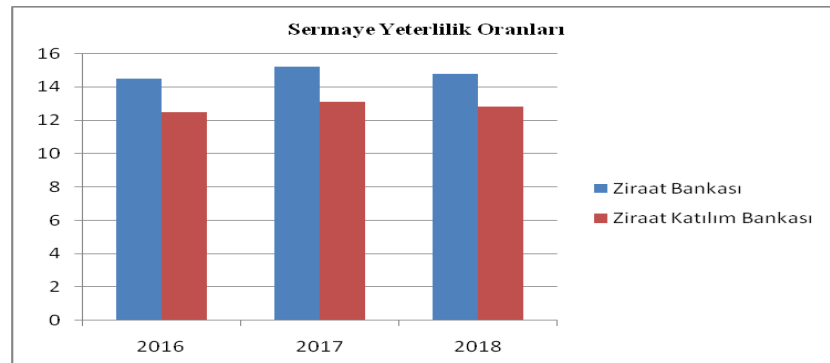
Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında finansal durum tabloları ve kâr veya zarar tabloları üzerinden CAMEL analizi ve oran analizi yapılmaktadır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bilgiler Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

3.11.1. Sermaye Yeterlilik Analizi

Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında sermaye yeterlilik analizi sonucu bulunan sermaye yeterlilik oranları aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 3.13. Sermaye Yeterlilik Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Sermaye Yeterlilik Oranı	14,5	15,2	14,8
Ziraat Katılım Bankası Yeterlilik Oranı	12,5	13,1	12,8

Grafik 3.1. Sermaye Yeterlilik Oranları Grafîği

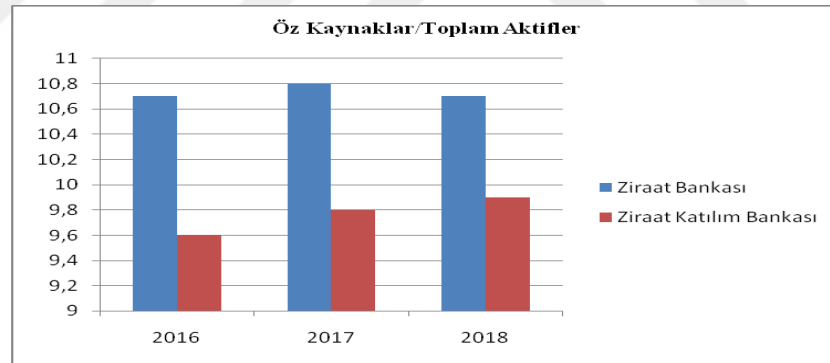
Ziraat Bankasında sermaye yeterlilik oranları analiz edildiğinde sermaye yeterlilik oranlarının %8'in üzerinde olduğu görülmektedir. 2016 yılında sermaye yeterlilik oranı %14,5 iken 2017 yılında %15,2 ve 2018 yılında %14,8 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında da sermaye yeterlilik oranları analiz edildiğinde sermaye yeterlilik oranlarının %8'in üzerinde olduğu görülmektedir. 2016 yılında sermaye yeterlilik oranı %12,5 iken 2017 yılında %13,1 ve 2018 yılında %12,8 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.14. Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler	10,7	10,8	10,7
Ziraat Katılım Bankası Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler	9,6	9,8	9,9

Grafik 3.2. Öz Kaynaklar/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

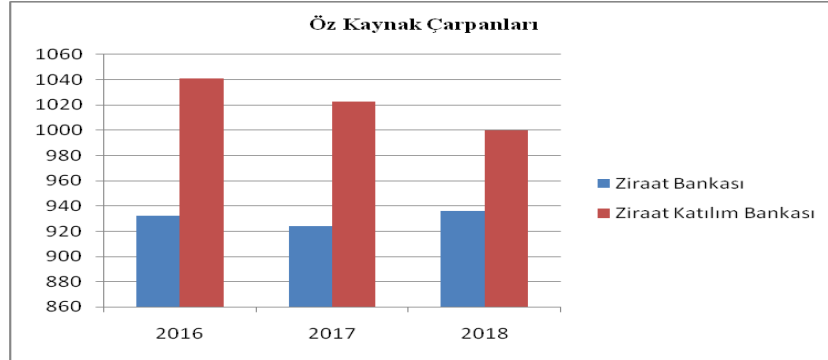
Ziraat Bankasında öz kaynakların aktif toplama oranı 2016 yılında %10,7 iken 2017 yılında %10,8 ve 2018 yılında %10,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında öz kaynakların aktif toplama oranı 2016 yılında %9,6 iken 2017 yılında %9,8 ve 2018 yılında %9,9 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.15. Öz Kaynak Çarpanları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Öz Kaynak Çarpanı	932,1	923,8	935,8
Ziraat Katılım Bankası Öz Kaynak Çarpanı	1041,0	1022,3	1000,1

Grafik 3.3. Öz Kaynak Çarpanları Grafiği

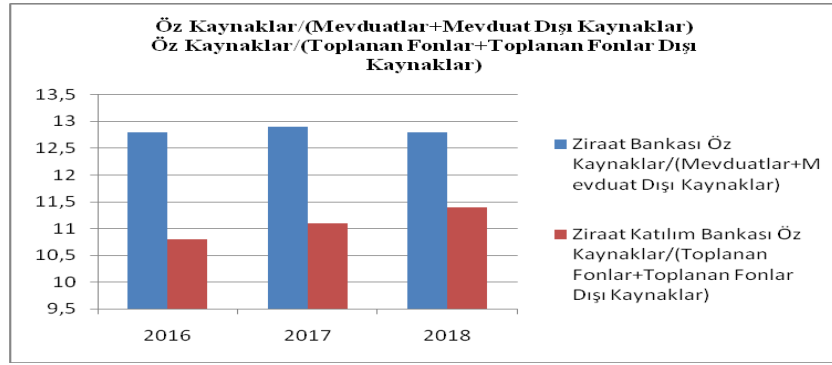
Ziraat Bankasında toplam varlıkların öz kaynaklara oranı 2016 yılında %932,1 iken 2017 yılında %923,8 ve 2018 yılında %935,8 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında toplam varlıkların öz kaynaklara oranı 2016 yılında %1.041,0 iken 2017 yılında %1.022,3 ve 2018 yılında %1.000,1 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre azalış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.16. Öz Kaynaklar/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Öz Kaynaklar/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Öz Kaynaklar/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar)	12,8	12,9	12,8
Ziraat Katılım Bankası Öz Kaynaklar/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar)	10,8	11,1	11,4

Grafik 3.4. Öz Kaynaklar/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Öz Kaynaklar/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği

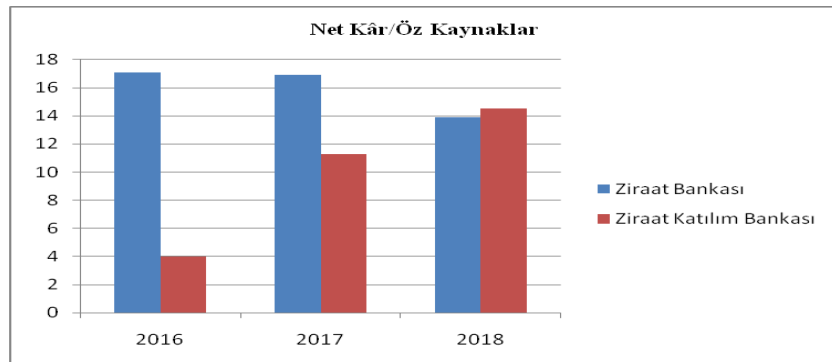
Ziraat Bankasında öz kaynakların mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %12,8 iken 2017 yılında %12,9 ve 2018 yılında %12,8 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında öz kaynakların toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %10,8 iken 2017 yılında %11,1 ve 2018 yılında %11,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında öz kaynakların mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranı son 3 yılda birbirine yakın seviyede gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise öz kaynakların toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.17. Net Kâr/Öz Kaynaklar Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Kâr/Öz Kaynaklar	17,1	16,9	13,9
Ziraat Katılım Bankası Net Kâr/Öz Kaynaklar	4,0	11,3	14,5

Grafik 3.5. Net Kâr/Öz Kaynaklar Oranları Grafiği

Ziraat Bankasında net kârın öz kaynaklara oranı 2016 yılında %17,1 iken 2017 yılında %16,9 ve 2018 yılında %13,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında net kârın öz kaynaklara oranı 2016 yılında %4,0 iken 2017 yılında %11,3 ve 2018 yılında %14,5 olarak gerçekleşmiştir.

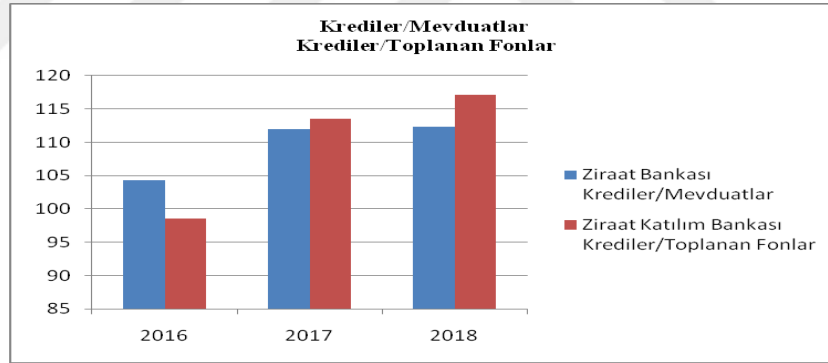
Bu oranda Ziraat Bankasında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

3.11.2. Aktif Kalitesi

Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında aktif kalitesi ile ilgili yapılan analiz sonucu bulunan bilgiler aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 3.18. Krediler/Mevduatlar ve Krediler/Toplanan Fonlar Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Krediler/Mevduatlar	104,3	112,0	112,3
Ziraat Katılım Bankası Krediler/Toplanan Fonlar	98,6	113,5	117,1

Grafik 3.6. Krediler/Mevduatlar ve Krediler/Toplanan Fonlar Oranları Grafiği

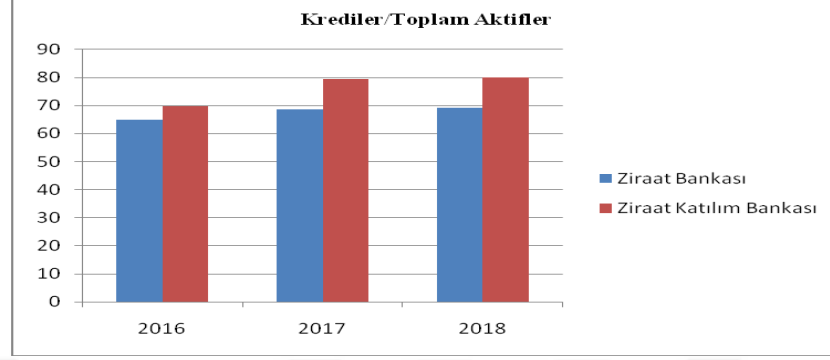
Ziraat Bankasında kredilerin mevduatlara oranı 2016 yılında %104,3 iken 2017 yılında %112,0 ve 2018 yılında %112,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kredilerin toplanan fonlara oranı 2016 yılında %98,6 iken 2017 yılında %113,5 ve 2018 yılında %117,1 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında kredilerin mevduatlara oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kredilerin toplanan fonlara oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.19. Krediler/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Krediler/Toplam Aktifler	65,0	68,7	69,2
Ziraat Katılım Bankası Krediler/Toplam Aktifler	69,8	79,3	79,9

Grafik 3.7. Krediler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

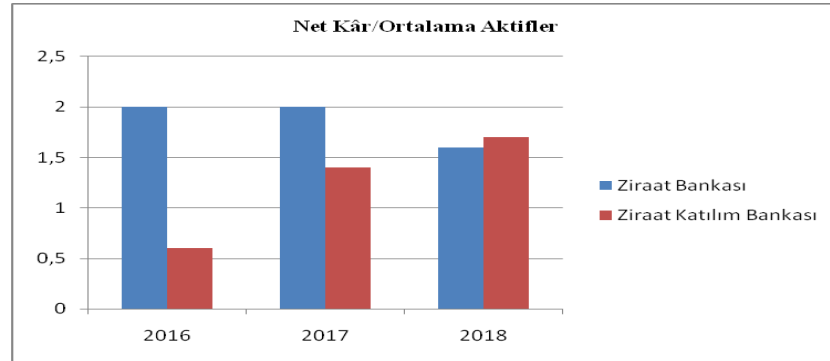
Ziraat Bankasında kredilerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %65,0 iken 2017 yılında %68,7 ve 2018 yılında %69,2 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kredilerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %69,8 iken 2017 yılında %79,3 ve 2018 yılında %79,9 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda hem Ziraat hem de Ziraat Katılım Bankasında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.20. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Kâr/Ortalama Aktifler	2,0	2,0	1,6
Ziraat Katılım Bankası Net Kâr/Ortalama Aktifler	0,6	1,4	1,7

Grafik 3.8. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları Grafiği

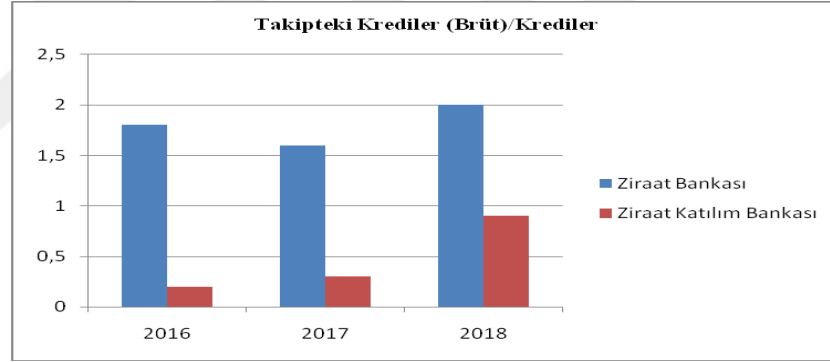
Ziraat Bankasında net kârın ortalama aktiflere oranı 2016 yılında %2,0 iken 2017 yılında %2,0 ve 2018 yılında %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında net kârın ortalama aktiflere oranı 2016 yılında %0,6 iken 2017 yılında %1,4 ve 2018 yılında %1,7 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oran Ziraat Bankasında 2016 ve 2017 yıllarında birbirine yakın iken 2018 yılında ise azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Bankasında 2018 yılında net kârın ortalama aktiflere oranında azalış gerçekleşirken Ziraat Katılım Bankasında bu oranda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.21. Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler	1,8	1,6	2,0
Ziraat Katılım Bankası Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler	0,2	0,3	0,9

Grafik 3.9. Takipteki Krediler (Brüt)/Krediler Oranları Grafiği

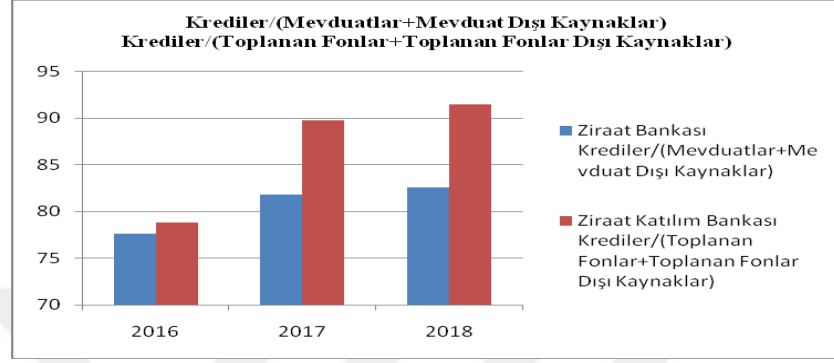
Ziraat Bankasında takipteki kredilerin kredilere oranı 2016 yılında %1,8 iken 2017 yılında %1,6 ve 2018 yılında %2,0 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında takipteki kredilerin kredilere oranı 2016 yılında %0,2 iken 2017 yılında %0,3 ve 2018 yılında %0,9 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda hem Ziraat hem de Ziraat Katılım Bankasında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.22. Krediler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Krediler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Krediler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar)	77,6	81,8	82,6
Ziraat Katılım Bankası Krediler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar)	78,8	89,8	91,5

Grafik 3.10. Krediler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Krediler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği

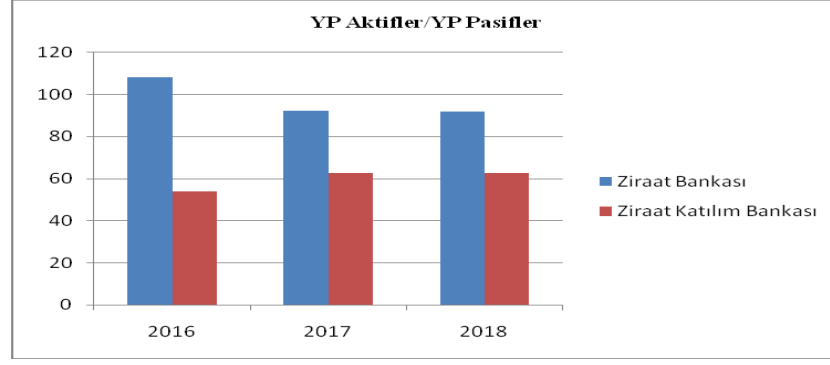
Ziraat Bankasında kredilerin mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %77,6 iken 2017 yılında %81,8 ve 2018 yılında %82,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kredilerin toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %78,8 iken 2017 yılında %89,8 ve 2018 yılında %91,5 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında kredilerin mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranında 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kredilerin toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.23. YP Aktifler/YP Pasifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası YP Aktifler/YP Pasifler	108,0	92,3	92,0
Ziraat Katılım Bankası YP Aktifler/YP Pasifler	54,0	62,7	62,7

Grafik 3.11. YP Aktifler/YP Pasifler Oranları Grafiği

Ziraat Bankasında YP aktiflerin YP pasiflere oranı 2016 yılında %108 iken 2017 yılında %92,3 ve 2018 yılında %92,0 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında YP aktiflerin YP pasiflere oranı 2016 yılında %54,0 iken 2017 ve 2018 yılında %62,7 olarak gerçekleşmiştir.

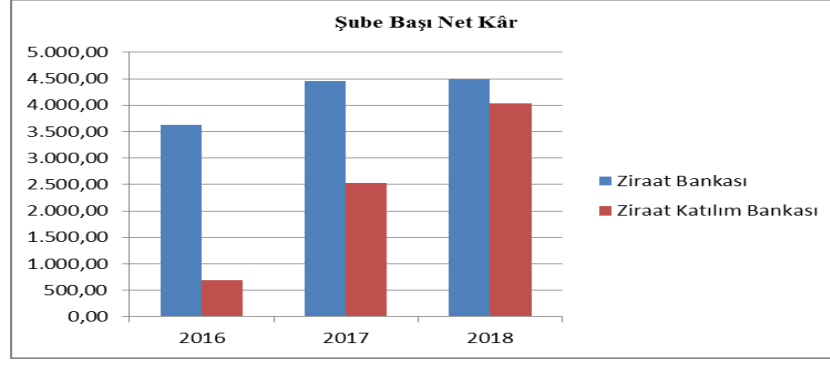
Bu oranda Ziraat Bankasında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında bu oranda 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise bu oran 2017 yılıyla aynı seviyede gerçekleşmiştir.

3.11.3. Yönetim Kabiliyeti

Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında yönetim kabiliyeti ile ilgili yapılan analiz sonucu bulunan bilgiler aşağıda belirtildiği gibidir. Yönetim kabiliyeti ile ilgili yapılan analizde dönem net kârı bin TL olarak alındığından şube ve personel başı net kâr bin katı şeklinde ifade edilmektedir.

Tablo 3.24. Şube Başı Net Kâr

(Bin katı olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Şube Başı Net Kâr	3.625,4	4.458,2	4.490,1
Ziraat Katılım Bankası Şube Başı Net Kâr	697,1	2.522,3	4.033,3

Grafik 3.12. Şube Başı Net Kâr Grafiği

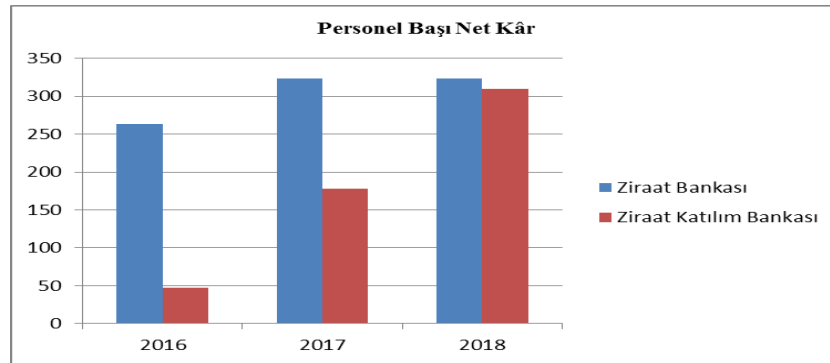
Ziraat Bankasında şube başı net kâr 2016 yılında 3.625,4 TL iken 2017 yılında 4.458,2 TL ve 2018 yılında 4.490,1 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında şube başı net kâr 2016 yılında 697,1 TL iken 2017 yılında 2.522,3 TL ve 2018 yılında 4.033,3 TL olarak gerçekleşmiştir.

Şube başı net kârda hem Ziraat hem de Ziraat Katılım Bankasında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında Ziraat Bankasına kıyasla daha fazla artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında şube başı net kârda 2017 yılında yaklaşık 3,6 kat artış gerçekleşirken 2018 yılında ise yaklaşık 1,6 kat artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.25. Personel Başı Net Kâr

(Bin katı olarak ifade edilmiştir.)	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Personel Başı Net Kâr	262,9	323,4	323,0
Ziraat Katılım Bankası Personel Başı Net Kâr	46,8	178,5	309,7

Grafik 3.13. Personel Başı Net Kâr Grafiği

Ziraat Bankasında personel başı net kâr 2016 yılında 262,9 TL iken 2017 yılında 323,4 TL ve 2018 yılında 323,0 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında personel başı net kâr 2016 yılında 46,8 TL iken 2017 yılında 178,5 TL ve 2018 yılında 309,7 TL olarak gerçekleşmiştir.

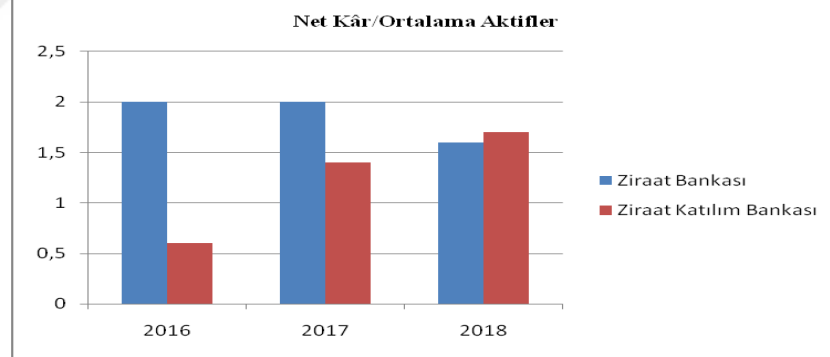
Personel başı net kârda Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise personel başı net kârda son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında 2017 yılında Ziraat Bankasına kıyasla daha fazla artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında 2017 yılında yaklaşık 2,8 kat artış gerçekleşmiştir.

3.11.4. Kârlılık Düzeyi

Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında kârlılık düzeyi ile ilgili yapılan analiz sonucu bulunan bilgiler aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 3.26. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Kâr/Ortalama Aktifler	2,0	2,0	1,6
Ziraat Katılım Bankası Net Kâr(Zarar)/Ortalama Aktifler	0,6	1,4	1,7

Grafik 3.14. Net Kâr/Ortalama Aktifler Oranları Grafiği

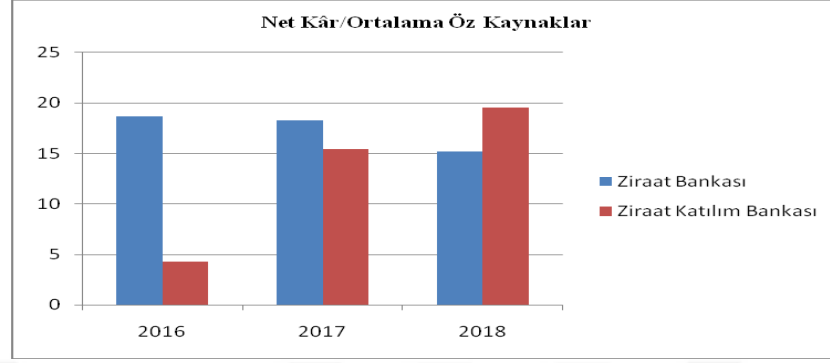
Ziraat Bankasında aktif kârlılık 2016 ve 2017 yılında %2,0 iken 2018 yılında ise %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında ise aktif kârlılık 2016 yılında %0,6 iken 2017 yılında %1,4 ve 2018 yılında ise %1,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında aktif kârlılık 2016 ve 2017 yılında aynı seviyede iken 2018 yılında aktif kârlılıkta azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise aktif kârlılıkta son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.27. Net Kâr/Ortalama Öz Kaynaklar Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Kâr/Ortalama Öz Kaynaklar	18,7	18,3	15,2
Ziraat Katılım Bankası Net Kâr(Zarar)/Ortalama Öz Kaynaklar	4,3	15,4	19,5

Grafik 3.15. Net Kâr/Ortalama Öz Kaynaklar Oranları Grafiği

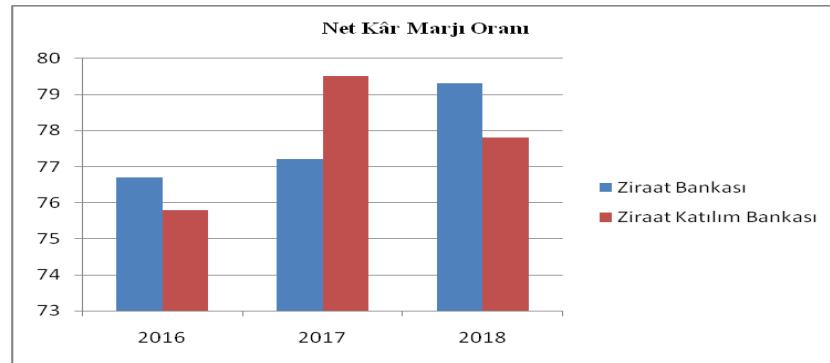
Ziraat Bankasında öz kaynak kârlılığı 2016 yılında %18,7 iken 2017 yılında %18,3 ve 2018 yılında ise %15,2 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında öz kaynak kârlılığı 2016 yılında %4,3 iken 2017 yılında %15,4 ve 2018 yılında ise %19,5 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında öz kaynak kârlılığında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise öz kaynak kârlılığında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.28. Net Kâr Marjı Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Kâr Marjı Oranı	76,7	77,2	79,3
Ziraat Katılım Bankası Net Kâr Marjı Oranı	75,8	79,5	77,8

Grafik 3.16. Net Kâr Marjı Oranları Grafiği

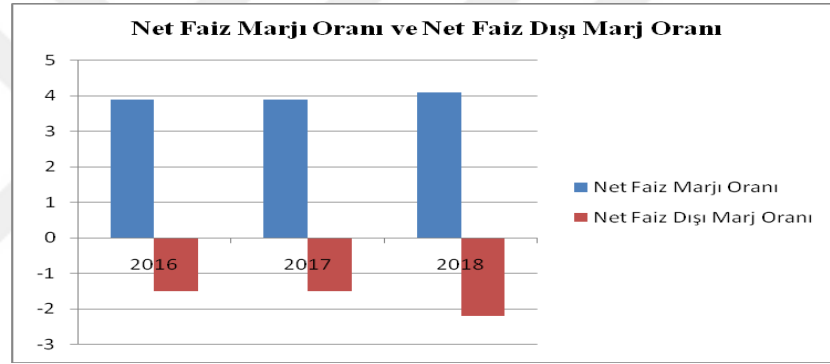
Ziraat Bankasında net kâr marjı oranı 2016 yılında %76,7 iken 2017 yılında %77,2 ve 2018 yılında %79,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında net kâr marjı oranı 2016 yılında %75,8 iken 2017 yılında %79,5 ve 2018 yılında %77,8 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda Ziraat Bankasında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.29. Net Faiz Marjı Oranı ve Net Faiz Dışı Marj Oranı

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Net Faiz Marjı Oranı	3,9	3,9	4,1
Ziraat Bankası Net Faiz Dışı Marj Oranı	-1,5	-1,5	-2,2

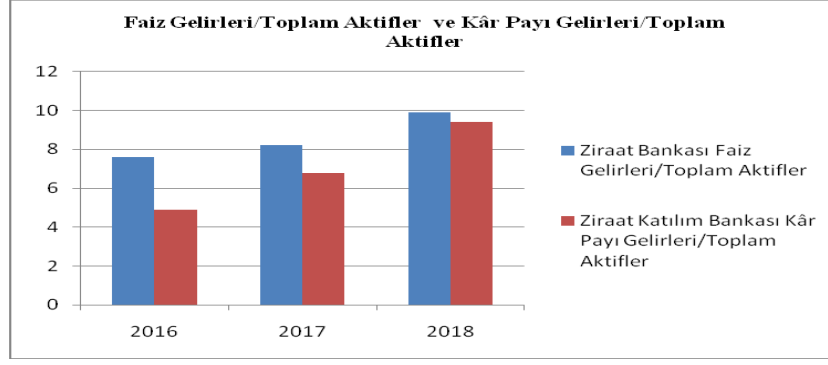
Grafik 3.17. Net Faiz Marjı Oranı ve Net Faiz Dışı Marj Oranı Grafiği

Ziraat Bankasında net faiz marjı oranı 2016 ve 2017 yılında %3,9 iken 2018 yılında %4,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Ziraat Bankasında 2016 ve 2017 yıllarında birbirine yakın iken 2018 yılında ise bu oranda artış gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında net faiz dışı marj oranı 2016 ve 2017 yılında -%1,5 iken 2018 yılında -%2,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Ziraat Bankasında son 3 yılda negatif olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.30. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler	7,6	8,2	9,9
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Gelirleri/Toplam Aktifler	4,9	6,8	9,4

Grafik 3.18. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

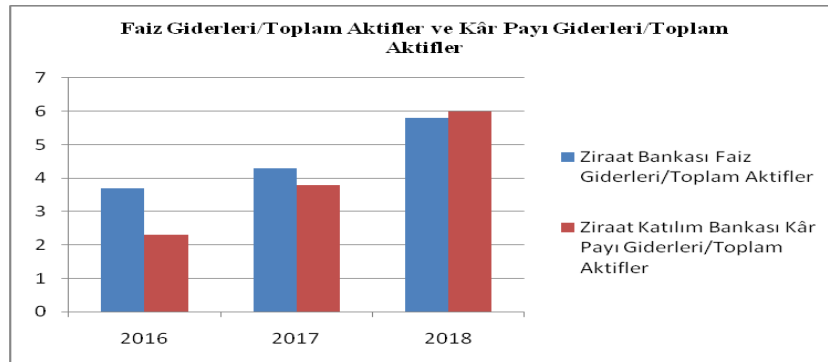
Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %7,6 iken 2017 yılında %8,2 ve 2018 yılında %9,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı gelirlerinin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %4,9 iken 2017 yılında %6,8 ve 2018 yılında %9,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam aktiflere oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kâr payı gelirlerinin toplam aktiflere oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.31. Faiz Giderleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Giderleri/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Giderleri/Toplam Aktifler	3,7	4,3	5,8
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Giderleri/Toplam Aktifler	2,3	3,8	6,0

Grafik 3.19. Faiz Giderleri/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Giderleri/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

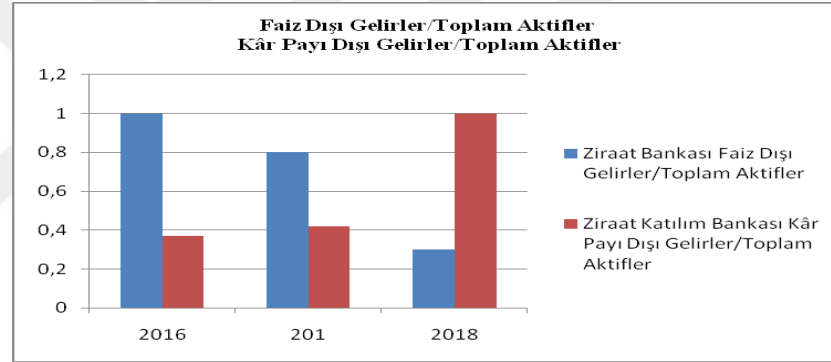
Ziraat Bankasında faiz giderlerinin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %3,7 iken 2017 yılında %4,3 ve 2018 yılında %5,8 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı giderlerinin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %2,3 iken 2017 yılında %3,8 ve 2018 yılında %6,0 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz giderlerinin toplam aktiflere oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kâr payı giderlerinin toplam aktiflere oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.32. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler	1,0	0,8	0,3
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Aktifler	0,4	0,4	1,0

Grafik 3.20. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

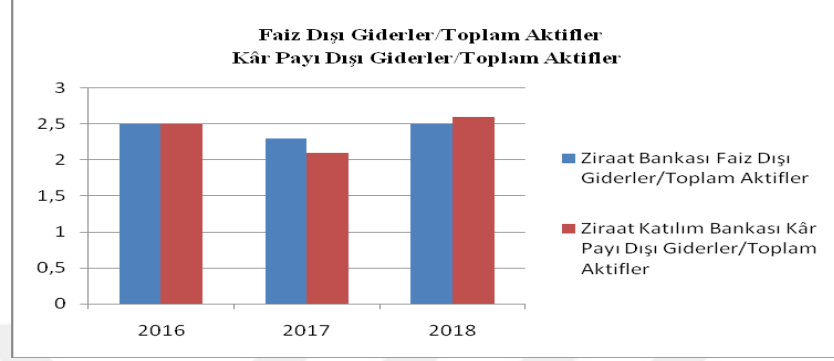
Ziraat Bankasında faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %1,0 iken 2017 yılında %0,8 ve 2018 yılında %0,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı 2016 ve 2017 yılında %0,4 iken 2018 yılında %1,0 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise kâr payı dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı 2016 ve 2017 yıllarında birbirine yakın iken 2018 yılında ise bu oranda artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.33. Faiz Dışı Giderler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Giderler/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Dışı Giderler/Toplam Aktifler	2,5	2,3	2,5
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Dışı Giderler/Toplam Aktifler	2,5	2,1	2,6

Grafik 3.21. Faiz Dışı Giderler/Toplam Aktifler ve Kâr Payı Dışı Giderler/Toplam Aktifler Oranı Grafiği

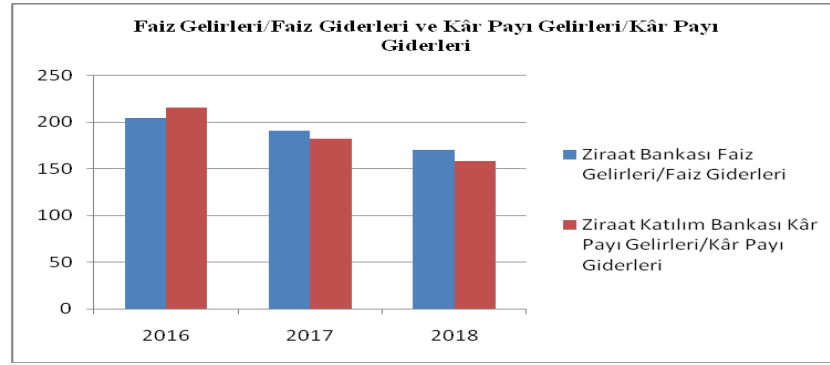
Ziraat Bankasında faiz dışı giderlerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %2,5 iken 2017 yılında %2,3 ve 2018 yılında %2,5 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı dışı giderlerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %2,5 iken 2017 yılında %2,1 ve 2018 yılında %2,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz dışı giderlerin toplam aktiflere oranında 2017 yılında 2016 yılına göre azalış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kâr payı dışı giderlerin toplam aktiflere oranında 2017 yılında 2016 yılına göre azalış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.34. Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri ve Kâr Payı Gelirleri/Kâr Payı Giderleri Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	204,5	191,1	170,4
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Gelirleri/Kâr Payı Giderleri	216,0	182,3	158,4

Grafik 3.22. Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri ve Kâr Payı Gelirleri/Kâr Payı Giderleri Oranları Grafiği

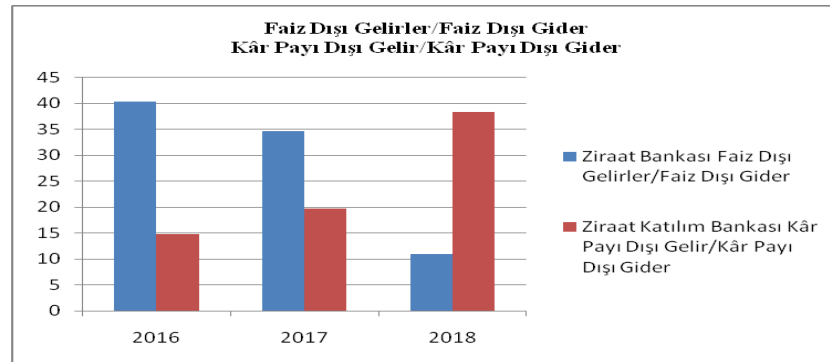
Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı 2016 yılında %204,5 iken 2017 yılında %191,1 ve 2018 yılında %170,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı gelirlerinin kâr payı giderlerine oranı 2016 yılında %216,0 iken 2017 yılında %182,3 ve 2018 yılında %158,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da kâr payı gelirlerinin kâr payı giderlerine oranında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.35. Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Kâr Payı Dışı Giderler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	40,4	34,7	10,9
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Dışı Gelirler/Kâr Payı Dışı Giderler	14,8	19,8	38,4

Grafik 3.23. Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Kâr Payı Dışı Giderler Oranları Grafiği

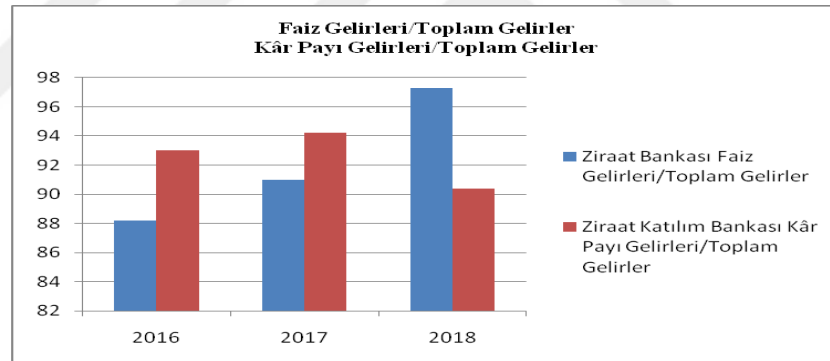
Ziraat Bankasında faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerine oranı 2016 yılında %40,4 iken 2017 yılında %34,7 ve 2018 yılında %10,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı dışı gelirlerinin kâr payı dışı giderlerine oranı 2016 yılında %14,8 iken 2017 yılında %19,8 ve 2018 yılında %38,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerine oranında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise kâr payı dışı gelirlerinin kâr payı dışı giderlerine oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında bu oranda 2018 yılında 2017 yılına göre yaklaşık 2 kat artış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.36. Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Gelirler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler	88,2	91,0	97,3
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Gelirleri/Toplam Gelirler	93,0	94,2	90,4

Grafik 3.24. Faiz Gelirleri/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Gelirleri/Toplam Gelirler Oranları Grafiği

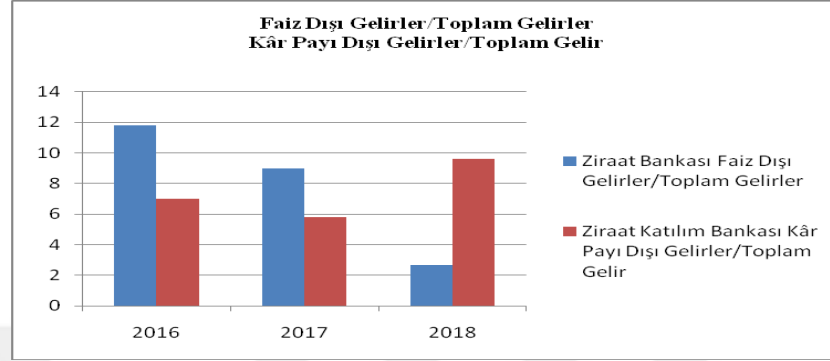
Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2016 yılında %88,2 iken 2017 yılında %91,0 ve 2018 yılında %97,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2016 yılında %93,0 iken 2017 yılında %94,2 ve 2018 yılında %90,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam gelirlere oranında son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise kâr payı gelirlerinin toplam gelirlere oranında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.37. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Gelirler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelirler	11,8	9,0	2,7
Ziraat Katılım Bankası Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Gelirler	7,0	5,8	9,6

Grafik 3.25. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Gelirler ve Kâr Payı Dışı Gelirler/Toplam Gelirler Oranları Grafiği

Ziraat Bankasında faiz dışı gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2016 yılında %11,8 iken 2017 yılında %9,0 ve 2018 yılında %2,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Ziraat Bankasında son 2 yılda azalış göstermiştir.

Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranı artarken faiz dışı gelirlerinin oranı azalmıştır. Ziraat bankasında faiz gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranında son 2 yılda artış gerçekleşirken faiz dışı gelirlerin oranında azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Bankasında faiz gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2018 yılında %97,3 iken faiz dışı gelirlerinin oranı ise %2,7 olarak gerçekleşmiştir.

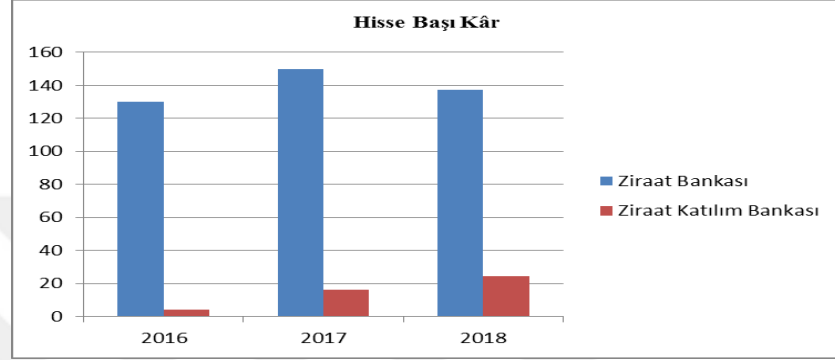
Ziraat Katılım Bankasında kâr payı dışı gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2016 yılında %7,0 iken 2017 yılında %5,8 ve 2018 yılında %9,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Ziraat Katılım Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre azalış göstermiş 2018 yılında ise 2017 yılına göre artış göstermiştir.

Ziraat Katılım Bankasında kâr payı gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranı azalırken kâr payı dışı gelirlerinin oranı artmıştır. Ziraat Katılım Bankasında kâr payı gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken kâr payı dışı gelirlerinin oranında azalış gerçekleşmiştir. Kâr payı gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranında 2018 yılında ise azalış gerçekleşirken kâr payı dışı gelirlerinin oranında artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında kâr

payı gelirlerinin toplam gelirlere oranı 2018 yılında %90,4 iken kâr payı dışı gelirlerinin oranı ise %9,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.38. Hisse Başı Kâr Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Hisse Başı Kâr	130,0	149,7	137,5
Ziraat Katılım Bankası Hisse Başı Kâr	4,3	16,2	24,3

Grafik 3.26. Hisse Başı Kâr Oranları Grafığı

Ziraat Bankasında hisse başı kâr oranı 2016 yılında %130,0 iken 2017 yılında %179,7 ve 2018 yılında %137,5 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında hisse başı kâr oranı 2016 yılında %4,3 iken 2017 yılında %16,2 ve 2018 yılında %24,3 olarak gerçekleşmiştir.

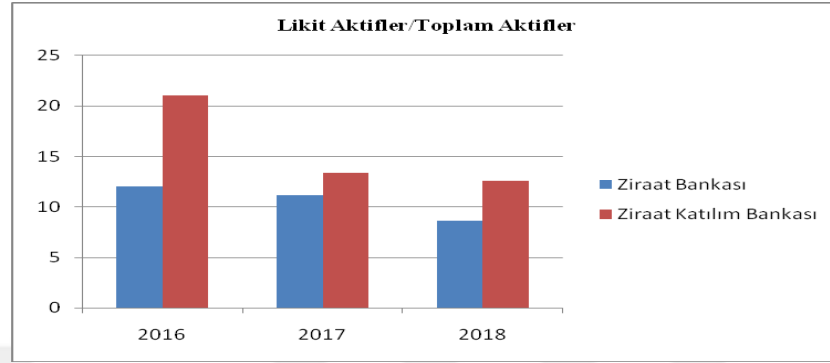
Bu oranda Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre artış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise bu oranda son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında 2017 yılında Ziraat Bankasına kıyasla daha fazla artış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında bu oranda 2017 yılında yaklaşık 3,8 kat artış gerçekleşmiştir.

3.11.5. Likidite Yeterliliği

Ziraat ve Ziraat Katılım Bankasında likidite yeterliliği ile ilgili yapılan analiz sonucu bulunan bilgiler aşağıda belirtildiği gibidir.

Tablo 3.39. Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Likit Aktifler/Toplam Aktifler	12,0	11,2	8,6
Ziraat Katılım Bankası Likit Aktifler/Toplam Aktifler	21,0	13,4	12,6

Grafik 3.27. Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

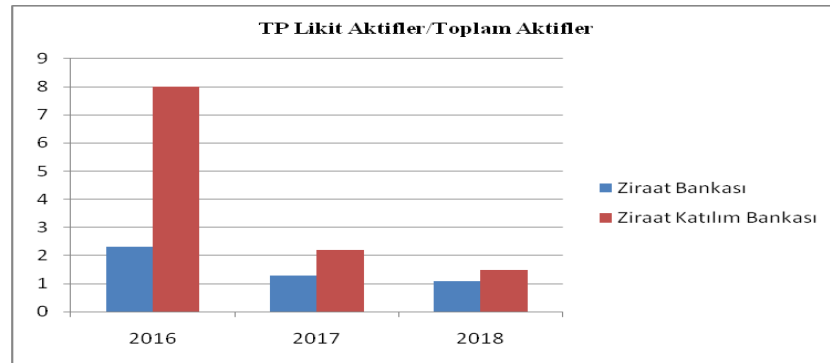
Ziraat Bankasında likit aktiflerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %12,0 iken 2017 yılında %11,2 ve 2018 yılında %8,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında likit aktiflerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %21,0 iken 2017 yılında %13,4 ve 2018 yılında %12,6 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda hem Ziraat hem de Ziraat Katılım Bankasında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.40. TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler	2,3	1,3	1,1
Ziraat Katılım Bankası TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler	8,0	2,2	1,5

Grafik 3.28. TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler Oranları Grafiği

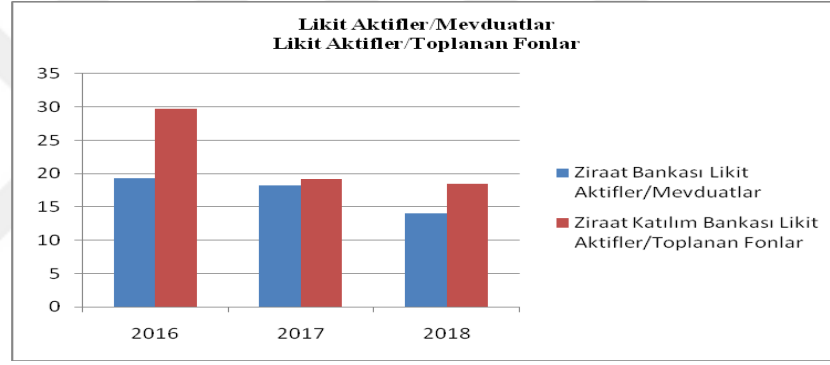
Ziraat Bankasında TP likit aktiflerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %2,3 iken 2017 yılında %1,3 ve 2018 yılında %1,1 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında TP likit aktiflerin toplam aktiflere oranı 2016 yılında %8,0 iken 2017 yılında %2,2 ve 2018 yılında %1,5 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oranda hem Ziraat hem de Ziraat Katılım Bankasında son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ancak Ziraat Katılım Bankasında bu oranın Ziraat Bankasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.41. Likit Aktifler/Mevduatlar ve Likit Aktifler/Toplanan Fonlar Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Likit Aktifler/Mevduatlar	19,3	18,2	14,0
Ziraat Katılım Bankası Likit Aktifler/Toplanan Fonlar	29,7	19,2	18,5

Grafik 3.29. Likit Aktifler/Mevduatlar ve Likit Aktifler/Toplanan Fonlar Oranları Grafiği

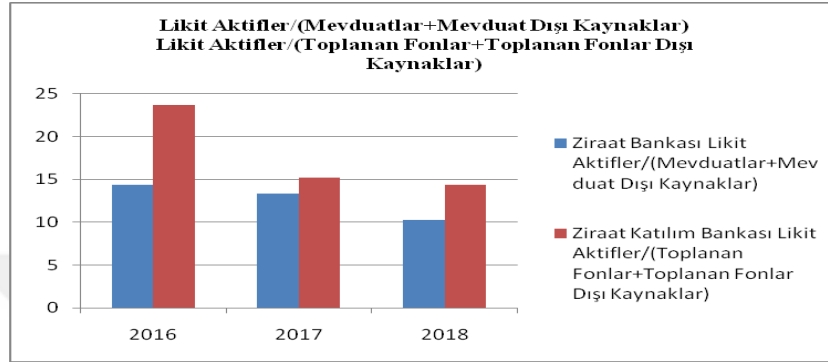
Ziraat Bankasında likit aktiflerin mevduatlara oranı 2016 yılında %19,3 iken 2017 yılında %18,2 ve 2018 yılında %14,0 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında likit aktiflerin toplanan fonlara oranı 2016 yılında %29,7 iken 2017 yılında %19,2 ve 2018 yılında %18,5 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında likit aktiflerin mevduatlara oranı son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında likit aktiflerin toplanan fonlara oranı son 2 yılda azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.42. Likit Aktifler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Likit Aktifler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Likit Aktifler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar)	14,4	13,3	10,3
Ziraat Katılım Bankası Likit Aktifler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar)	23,7	15,2	14,4

Grafik 3.30. Likit Aktifler/(Mevduatlar+Mevduat Dışı Kaynaklar) ve Likit Aktifler/(Toplanan Fonlar+Toplanan Fonlar Dışı Kaynaklar) Oranları Grafiği

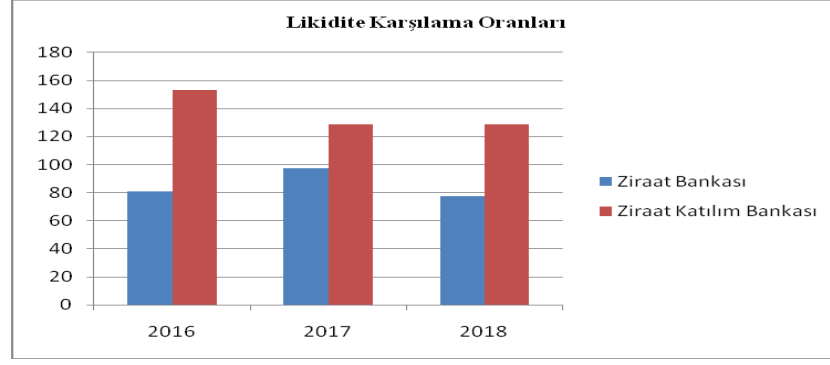
Ziraat Bankasında likit aktiflerin mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %14,4 iken 2017 yılında %13,3 ve 2018 yılında %10,3 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında likit aktiflerin toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranı 2016 yılında %23,7 iken 2017 yılında %15,2 ve 2018 yılında %14,4 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasında likit aktiflerin mevduatlar ve mevduat dışı kaynakların toplamına oranında 2 yılda azalış gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında da likit aktiflerin toplanan fonlar ve toplanan fonlar dışı kaynakların toplamına oranında 2 yılda azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 3.43. Likidite Karşılama Oranları

	2016	2017	2018
Ziraat Bankası Likidite Karşılama Oranı	80,9	97,6	77,7
Ziraat Katılım Bankası Likidite Karşılama Oranı	153,0	129,0	129,0

Grafik 3.31. Likidite Karşılama Oranları Grafiği

Ziraat Bankasında 2016 yılında toplam nakit çıkışları yaklaşık 70,9 milyar TL ve toplam nakit girişleri yaklaşık 12,1 milyar TL olarak gerçekleştiğinden toplam net nakit çıkışları yaklaşık 58,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Bankasında 2016 yılında toplam yüksek kaliteli likit varlıklar stokunun toplam net nakit çıkışlarına oranlanmasıyla likidite karşılama oranı %80,9 olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Bankasında likidite karşılama oranı 2017 yılında %97,6 ve 2018 yılında %77,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasında ise 2016 yılında toplam nakit çıkışları yaklaşık 1,5 milyar TL ve toplam nakit girişleri yaklaşık 1,1 milyar TL olarak gerçekleştiğinden toplam net nakit çıkışları yaklaşık 0,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Bankasının 2016 yılında toplam yüksek kaliteli likit varlıklar stokunun toplam net nakit çıkışlarına oranlanmasıyla likidite karşılama oranı %153 olarak gerçekleşmiştir. Ziraat Katılım Bankasında likidite karşılama oranı 2017 ve 2018 yılında %129 olarak gerçekleşmiştir.

Bu oran Ziraat Bankasında 2017 yılında 2016 yılına göre artış göstermiş 2018 yılında ise 2017 yılına göre azalış göstermiştir. Ziraat Katılım Bankasında ise 2017 yılında 2016 yılına göre azalış göstermiş 2018 yılında ise 2017 yılıyla aynı seviyede gerçekleşmiştir.

3.12. T.C. ZİRAAT BANKASINDA GAP ANALİZİ

Ziraat Bankasının faiz ve likidite riskinin ölçülmesinde GAP analizi aşağıda açıklanmaya çalışılmaktadır.

3.12.1. Faiz Oranı Riskinin Ölçülmesinde GAP

Ziraat Bankasının aktif, pasif ve nazım hesap kalemlerinin faize duyarlılığı tablosundan yararlanarak GAP analizi yapılmaktadır. Faize duyarlı aktifler ile faize duyarlı pasifler belirlenerek GAP durumu ve GAP oranı bulunarak bulunan sonuçlar yorumlanmaktadır.

Tablo 3.44. T.C. Ziraat Bankası Aktif, Pasif ve Nazım Hesap Kalemlerinin Faize Duyarlılığı

	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-12 Ay	1-5 Yıl	5 Yıl ve Üzeri	Faizsiz	Toplam
Aktifler							
Nakit Değerler ve TCMB	21.974.449	-	-	-	-	18.516.763	40.491.212
Bankalar	3.318.379	10.879	45.483	-	-	2.370.766	5.745.507
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	20.574	8.478	3.234	916	5.966	6.692.456	6.731.624
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Varlıklar	8.849.807	8.341.822	18.668.696	19.927.493	21.937.049	662.656	78.387.523
Verilen Krediler	127.048.614	34.097.919	66.018.652	119.026.844	22.642.535	2.111.930	370.946.494
İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Finansal Varlıklar	2.388.244	883.236	1.944.981	1.618.345	3.418.449	-	10.253.255
Diğer Varlıklar ⁹⁰	404.550	1.297.606	311.015	81.474	10.437	22.495.430	24.600.512
Toplam Aktifler	164.004.617	44.639.940	86.992.061	140.655.072	48.014.436	52.850.001	537.156.127
Pasifler							
Bankalar Mevduatı	15.187.956	5.292.517	446.008	-	-	4.742.133	25.668.614
Diğer Mevduat	138.444.436	82.249.621	38.597.049	1.102.333	-	82.249.621	305.397.869
Para Piyasalarına Borçlar	64.077.480	2.671.990	1.118.379	482.947	-	-	68.350.796
Muhtelif Borçlar	-	-	-	-	-	5.315.978	5.315.978
İhraç Edilen Menkul Değerler	1.088.127	896.197	4.030.908	9.415.236	-	-	15.430.468
Diğer Mali Kuruluşlardan Sağlanan Fonlar	6.970.785	8.941.633	11.721.664	5.508.802	1.028.769	-	34.171.653
Diğer Yükümlülükler ⁹¹	1.333.955	810.066	460.321	281.682	4.831.437	75.103.288	82.820.749
Toplam Pasifler	227.102.739	63.616.833	56.374.329	16.791.000	5.860.206	167.411.020	537.156.127

⁹⁰ Ertelemiş vergi aktifi "Faizsiz" sütununda gösterilmiştir.

⁹¹ Öz kaynaklar toplamı "Faizsiz" sütununda gösterilmiştir.

Tablo 3.44. (Devam) T.C. Ziraat Bankası Aktif, Pasif ve Nazım Hesap Kalemlerinin Faize Duyarlılığı

Bilançodaki Uzun Pozisyon	-	-	30.617.732	123.864.072	42.154.230	-	196.636.034
Bilançodaki Kısa Pozisyon	(63.098.122)	(18.976.893)	-	-	-	(114.561.019)	(196.636.034)
Nazım Hesaplardaki Uzun Pozisyon	-	1.098.007	-	-	-	-	1.098.007
Nazım Hesaplardaki Kısa Pozisyon	(34.431)	-	(74.986)	(139.258)	-	-	(248.675)
Toplam Pozisyon	(63.132.553)	(17.878.886)	30.542.746	123.724.814	42.154.230	(114.561.019)	849.332

Faiz oranı riskinin ölçülmesinde GAP analizi yapacak olursak öncelikle FDA ve FDP değerleri aşağıdaki gibi bulunmaktadır.

Faize Duyarlı Aktifler = 484.306.126 TL

Faize Duyarlı Pasifler = 369.745.107 TL

Bulunan bu değerler yardımıyla GAP durumu tespit edilmiştir. GAP durumu FDA ile FDP değerler arasındaki farkla bulunmaktadır.

GAP durumu = FDA – FDP

GAP = 484.306.126 - 369.745.107 = 114.561.019 TL

GAP oranı ise FDA ile FDP değerlerin birbirine oranlanmasıyla bulunmaktadır.

GAP oranı = FDA / FDP

GAP oranı = 484.306.126 / 369.745.107 = 1,31

Faize duyarlı aktifler faize duyarlı pasiflerden büyük olduğu için pozitif GAP durumu karşımıza çıkmaktadır. GAP durumu pozitif olduğundan GAP oranı da 1'den büyük bulunmaktadır. Yapılan işlemler sonucunda bankanın GAP oranı 1,31 olarak bulunmaktadır.

GAP oranı 1'den büyük olduğundan faiz oranları arttığında bankanın faize duyarlı aktiflerinin getirisi de artacaktır. Bankanın faize duyarlı aktiflerinin getirisi arttığında faiz gelirleri artacaktır. Şayet faiz oranları azalırsa pozitif GAP durumundan dolayı bankanın gelirleri azalacaktır.

Pozitif GAP durumunda faizlerin %5 artması durumunda bankanın faiz gelirlerinde 5.728.051 TL artış gerçekleşecektir.

$$\text{GAP} = 114.561.019 * 0,05 = 5.728.051 \text{ TL}$$

3.12.2. Likidite Riskinin Ölçülmesinde GAP Analizi

Likidite riski ölçülmesinde GAP analizinde de tıpkı faiz oranı riski ölçülmesinde olduğu gibi FDA ve FDP değerlerden yararlanılacaktır. Burada aynı vadede FDA ile FDP karşılaştırılmaktadır. Likidite riski ölçüm sonuçları vade yapılarına göre FDA ile FDP değerler arasındaki farkla bulunmaktadır.

$$\text{GAP} = \text{FDA} - \text{FDP}$$

Vade yapısı, 1 aya kadar olduğunda $164.004.617 - 227.102.739 = (63.098.122)$ TL
 1 aydan 3 aya kadar vade olduğunda $44.639.940 - 63.616.833 = (18.976.893)$ TL
 3 aydan 12 aya kadar vade olduğunda $86.992.061 - 56.374.329 = 30.617.732$ TL
 1 yıldan 5 yıla kadar vade olduğunda $140.655.072 - 16.791.000 = 123.864.072$ TL
 5 yıldan fazla vade olduğunda $48.014.436 - 5.860.206 = 42.154.230$ TL

Analiz sonuçlarında vade yapısı 1 aya kadar ve 1 aydan 3 aya kadar olduğunda GAP durumu negatif bulunmaktadır. Buna karşın vade 3 aydan fazla olduğunda GAP durumu pozitif bulunmaktadır.

GAP oranı ise FDA ile FDP değerlerinin vade yapılarına göre birbirine oranlanmasıyla bulunmaktadır.

$$\text{GAP oranı} = \text{FDA} / \text{FDP}$$

1 aya kadar vade olduğunda $164.004.617 / 227.102.739 = 0,72$
 1 aydan 3 aya kadar vade olduğunda $44.639.940 / 63.616.833 = 0,70$
 3 aydan 12 aya kadar vade olduğunda $86.992.061 / 56.374.329 = 1,54$
 1 yıldan 5 yıla kadar vade olduğunda $140.655.072 / 16.791.000 = 8,38$
 5 yıldan fazla vade olduğunda $48.014.436 / 5.860.206 = 8,19$

Buradaki analiz sonuçlarına göre vade 1 aya kadar ve 1 aydan 3 aya kadar olduğunda GAP oranı 1'den küçük bulunmaktadır. Buna karşın vade 3 aydan fazla olduğunda ise GAP oranı 1'den büyük bulunmaktadır.

3.13. T.C. ZİRAAT BANKASINDA DURASYON ANALİZİ

Bir finansal varlıktan elde edilebilecek tüm nakit akımları için gerekli ortalama sürenin ölçülmesi aşağıdaki örnek yardımıyla açıklanmaya çalışılmaktadır.

5 yıl vadeli yıllık %10 kupon ödemeli 1.000 TL nominal değerli bir tahvilin piyasa faizleri %10 seviyesindeyken bankanın durasyonu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

Tablo 3.45. %10 Kupon Ödemesi ve %10 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri

Vade	CF _t	DF _t	PV _t	PV _t x t
1	100	0,9091	90,91	90,91
2	100	0,8264	82,64	165,28
3	100	0,7513	75,13	225,39
4	100	0,6830	68,30	273,2
5	1.100	0,6209	682,99	3.415
Toplam			1.000	4.169,78

$CF_t = t$ zaman sonunda elde edilecek nakit akışları

$N = \text{Vade}$

$DF_t = \text{İskonto faktörü}$

$PV_t = t$ zaman sonunda elde edilecek nakit akışlarının bugünkü değeri ($CF_t \times DF_t$)

$\text{Durasyon} = 4.169,78/1.000 = 4,170$ yıl olarak bulunmaktadır.

5 yıl vadeli yıllık %10 kupon ödemeli 1.000 TL nominal değerli bir tahvilin piyasa faizleri %14 seviyesindeyken bankanın durasyonu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

Tablo 3.46. %10 Kupon Ödemesi ve %14 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri

Vade	CF _t	DF _t	PV _t	PV _t x t
1	100	0,8772	87,72	87,72
2	100	0,7695	76,95	153,90
3	100	0,6750	67,50	202,50
4	100	0,5921	59,21	236,84
5	1.100	0,5194	571,34	2.856,70
Toplam			862,72	3.537,66

Durasyon = $3.537,66/862,72 = 4,101$ yıl olarak bulunmaktadır.

5 yıl vadeli yıllık %8 kupon ödemeli 1.000 TL nominal değerli bir tahvilin piyasa faizleri %14 seviyesindeyken bankanın durasyonu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

Tablo 3.47. %8 Kupon Ödemesi ve %14 Piyasa Faizi ile 5 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri

Vade	CF _t	DF _t	PV _t	PV _t x t
1	80	0,8772	70,18	70,18
2	80	0,7695	61,56	123,12
3	80	0,6750	54	162
4	80	0,5921	47,37	189,48
5	1.080	0,5194	560,95	2.804,75
Toplam			794,06	3.349,53

Durasyon = $3.349,53/794,06 = 4,218$ yıl olarak bulunmaktadır.

3 yıl vadeli yıllık %10 kupon ödemeli 1.000 TL nominal değerli bir tahvilin piyasa faizleri %16 seviyesindeyken bankanın durasyonu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

Tablo 3.48. %10 Kupon Ödemesi ve %16 Piyasa Faizi ile 3 Yıl Sonra Elde Edilebilecek Nakit Akışlarının Bugünkü Toplam Değeri

Vade	CF _t	DF _t	PV _t	PV _t x t
1	100	0,8621	86,21	86,21
2	100	0,7432	74,32	148,64
3	1.100	0,6407	704,77	2.114,31
Toplam			865,3	2.349,16

Durasyon = $2.349,16/865,3 = 2,715$ yıl olarak bulunmaktadır.

Yapılan işlemlerde kupon ödemelerinin düşmesiyle birlikte durasyonun arttığını piyasa faizlerinin yükselmesiyle de durasyonun düştüğünü görmekteyiz. Kupon ödemeleriyle ve piyasa faiz oranlarıyla durasyon arasında ters orantı vardır. Örneğimizde bu durumları detaylı bir şekilde görmekteyiz.

Tahvilde vadenin 5 yıl olduğu kupon faizinin %10 ve piyasa faiz oranının %10 olduğu durumda durasyon 4,170 olurken, kupon faizinin %10 ve vadenin 5 yıl kaldığında faiz oranın %24'e çıkmasıyla durasyonun 4,101 olduğunu görmekteyiz. Ayrıca piyasa faiz oranın %10 ve vadenin 5 yıl olarak değişmediği durumda kupon ödemelerinin %10'dan %8'e düşmesiyle durasyonun 4,218 olduğunu görmekteyiz.

Tahvilde vadenin 3 yıla düştüğü, kupon ödemesinin %10 olduğu ve piyasa faiz oranının %16'ya çıktığı bir durumda ise durasyonun 2,715 olduğunu görmekteyiz. Örneğimizde gördüğümüz gibi vade ile durasyon arasında doğru bir orantı vardır. Vade azaldığında durasyonda azalmaktadır. Vade 3 yıla düştüğünde durasyonda 2,715'e düşmektedir.

Bankanın 1.000 TL nominal değerli çıkardığı 5 yıl vadeli ve %10 piyasa faizli tahvil için durasyonun 4,170 olarak bulunmuştu. Şimdide aşağıdaki formül yardımıyla piyasa faiz oranındaki %1'lik artış karşısında tahvilin değerinin nasıl değişeceği açıklanmaya çalışılmaktadır.

$$\begin{aligned}\Delta P/P &= -DUR * [\Delta i / (1+i)] \\ &= -4,170 * [0,01 / (1+0,10)] \\ &= -0,0379 \text{ yani } -\%3,79 \text{ olacaktır.}\end{aligned}$$

SONUÇ

Küresel anlamda finans sektöründe yaşanan gelişmelerle birlikte bankacılık sektörü giderek daha fazla önem kazanan bir sektör haline gelmektedir. Bankacılık sektörünün gün geçtikçe önem kazanmasıyla bankalarında finansal açıdan sağlam bir yapıya sahip olmaları gerekir. Bunun içinde bankalar finansal açıdan kendilerini iyi bir şekilde yönetmelidirler. Bu açıdan bakıldığında son zamanlarda aktif pasif yönetiminin önemli hale gelmesiyle bankalar sahip oldukları varlıkların ve kaynakların yönetimine önem vermeye başlamışlardır. Bankalar aktif pasif yönetim sürecinde bazı risklerle karşı karşıya kalırlar. Karşılaştıkları bu riskleri ortadan kaldıramasalar da yönetilebilir seviyede tutmaları gerekir.

Bankalar elde ettikleri gelirlere ve yaptıkları giderlere göre ticari bankalar ve katılım bankaları olarak sınıflandırılırlar. Ticari bankalarda fon toplamada ve kullandırmada işlemler faizle yapılırken katılım bankalarında fon toplamada ve kullandırmada işlemler kâr payıyla yapılır.

Ticari bankalarda ve katılım bankalarında işlemler farklı esaslara göre yapılmasına rağmen aktif pasif yönetiminde benzer risklerle karşı karşıya kalırlar. Bankalar karşı karşıya kaldıkları bu riskleri önlemek amacıyla aktiflerini ve pasiflerini bazı teknikler kullanarak analizler yapıp tedbirler alırlar. Bankalar yaptıkları bu analizlerde finansal tablolardan özellikle finansal durum tablosu ve kâr veya zarar tablosundan yararlanırlar. Analizlerde kullanılan katılım bankalarının finansal tabloları ticari bankaların finansal tablolarına benzemekle birlikte farklılıklarda gösterirler. Kullanılan bu tablolardan hareketle yapılan analizler sonucunda Ziraat Bankasının sermaye yeterlilik oranında 2017 yılında artış gerçekleşirken 2018 yılında azalış gerçekleşmiş ancak sermaye yeterlilik oranının standart oranın üzerinde olduğu görülmüştür.

Ziraat Bankasının bilanço büyüklüğünde son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Bilanço büyüklüğünde 2017 yılında %21,4 ve 2018 yılında %23,7 artış gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasının dönem net kârı son 2 yılda artış göstermiştir. Dönem net kârı 2017 yılında %21 artış gösterirken 2018 yılında yaklaşık %0,3 artış göstermiştir. Dönem net kârındaki artış oranında ciddi bir düşüş olduğu görülmüştür. Bu düşüşün en

büyük nedeni olarak gider kalemlerindeki artış oranının gelir kalemlerindeki artış oranından fazla olması görülmüştür. Bu durumda bankanın faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranında da azalış görülmüştür. Ayrıca bu durumun Ziraat Bankasının aktif kârlılığın ve öz kaynak kârlılığın etki ettiği görülmüştür. Ziraat Bankasının aktif kârlılığının ve öz kaynak kârlılığının azaldığı görülmüştür.

Ziraat Bankasının likit aktifleri 2017 yılında yaklaşık %13 artış gösterirken 2018 yılında ise %4,8 azalış göstermiştir. Toplam aktiflerdeki artış 2017 yılında %21,4 ve 2018 yılında %23,7 olduğundan likit aktiflerin toplam aktiflere oranında azalış gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasının aktifler içerisinde en önemli kaleminin krediler olduğu görülmüştür. Pasifler içerisinde ise en önemli kaleminin mevduatlar olduğu görülmüştür. Bu açıdan mevduatların kredilere dönüşme oranı oldukça önem arz etmektedir. Ziraat Bankasının mevduatlarında 2017 yılında %19,4 ve 2018 yılında %24,3 artış gerçekleşmiştir. Kredilerde ise 2017 yılında %28 ve 2018 yılında %24,4 artış gerçekleşmiştir. Bu durum neticesinde kredilerde artış oranı daha fazla olduğundan Ziraat Bankasında mevduatların kredilere dönüşme oranı 2017 yılında yaklaşık %8'lik artış gerçekleşirken 2018 yılında ise yaklaşık %0,2'lik bir artış gerçekleşmiştir.

Ziraat Bankasının yüksek kaliteli likit varlıklarında 2017 yılında %9,4 ve 2018 yılında %9,8 artış gerçekleşmiştir. Toplam net nakit çıkışları ise 2017 yılında %9,3 azalış gösterirken 2018 yılında %37,8 artış göstermiştir. Bu durum neticesinde bankanın likidite karşılama oranında ise 2017 yılında ciddi bir artış gerçekleşirken 2018 yılında ciddi bir azalış gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasının sermaye yeterlilik oranında 2017 yılında artış gerçekleşirken 2018 yılında azalış gerçekleşmiş ancak sermaye yeterlilik oranının standart oranın üzerinde olduğu görülmüştür.

Ziraat Katılım Bankasının bilanço büyüklüğünde son 2 yılda artış gerçekleşmiştir. Bilanço büyüklüğünde 2017 yılında %80,3 ve 2018 yılında %54,6 artış gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasının dönem net kârı son 2 yılda artış göstermiştir. Dönem net kârı 2017 yılında %418,1 artış gösterirken 2018 yılında yaklaşık %103,1 artış göstermiştir. Dönem net kârındaki artış oranında bir düşüş gerçekleşse de dönem net

kârının %100'ün üzerinde artış gösterdiği görülmüştür. 2018 yılında dönem net kârının artış oranındaki düşüşün en büyük nedeninin gider kalemlerindeki artış oranının gelir kalemlerindeki artış oranından fazla olması görülmüştür. Ayrıca bankanın faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranında da azalış görülmüştür. Ziraat Katılım Bankasının dönem net kârındaki artışların aktif kârlılığı ve öz kaynak kârlılığını arttırdığı görülmüştür.

Ziraat Katılım Bankasının likit aktifleri 2017 yılında yaklaşık %15,1 artış gösterirken 2018 yılında da %45,4 artış göstermiştir. Toplam aktiflerdeki artış 2017 yılında %80,3 ve 2018 yılında %54,6 olduğundan likit aktiflerin toplam aktiflere oranında azalış gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasının aktifler içerisinde en önemli kaleminin kullanılan fonlar (krediler) olduğu görülmüştür. Pasifler içerisinde ise en önemli kaleminin toplanan fonlar olduğu görülmüştür. Bu açıdan toplanan fonların kullanılan fonlara dönüşme oranının oldukça önem arz ettiği görülmüştür. Bankanın toplanan fonlarında 2017 yılında %77,9 ve 2018 yılında %51,1 artış gerçekleşmiştir. Kullanılan fonlarda ise 2017 yılında %104,7 ve 2018 yılında %56 artış gerçekleşmiştir. Bu durum neticesinde kullanılan fonlarda artış oranı daha fazla olduğundan Ziraat Katılım Bankasında toplanan fonların kullanılan fonlara dönüşme oranında 2017 yılında yaklaşık %15'lik artış gerçekleşirken 2018 yılında ise yaklaşık %3,6'lık bir artış gerçekleşmiştir.

Ziraat Katılım Bankasının yüksek kaliteli likit varlıklarında 2017 yılında %186,1 ve 2018 yılında %39,3 artış gerçekleşmiştir. Toplam net nakit çıkışları ise 2017 yılında %248,8 artış gösterirken 2018 yılında %39 artış göstermiştir. Bu durum neticesinde bankanın likidite karşılama oranında ise 2017 yılında ciddi bir azalış gerçekleşirken 2018 yılında ise 2017 yılıyla aynı seviyede gerçekleşmiştir.

Sermaye yeterlilik oranlarının her iki bankada da standart oranın yani %8'in üzerinde olduğu görülmüştür. Bu durum her iki bankanın da öz kaynaklar karşısında kredi, piyasa ve operasyonel risklere dikkat ettiğini göstermiştir.

Ziraat Bankasının bilanço büyüklüğünün Ziraat Katılım Bankasından daha büyük olduğu ancak Ziraat Katılım Bankasında bilanço büyüklüğündeki artış oranının daha büyük olduğu görülmüştür.

Kârlılık oranlarında ise Ziraat Bankasının hem aktif hem de öz kaynak kârlılığında azalış gerçekleşirken Ziraat Katılım Bankasında artış gerçekleşmiştir. 2018 yılında Ziraat Katılım Bankasında hem aktif hem de öz kaynak kârlılığında oran olarak Ziraat Bankasından daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Likidite karşılama oranlarında Ziraat Katılım Bankasında 2017 yılında her ne kadar azalış gerçekleşse de 2018 yılında azalış gerçekleşmemiştir. Ancak Ziraat Bankasında 2017 yılında artış gerçekleşirken 2018 yılında ciddi bir azalış gerçekleşmiştir. 2018 yılında Ziraat Katılım Bankasının Ziraat Bankasından daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Ziraat Katılım Bankasının 2015 yılında kurulduğu göz önüne alınırsa kısa sürede varlıklarındaki artışın, kârlılık düzeylerinin bu derece iyi olması katılım bankalarına olan ilginin giderek arttığını göstermektedir. Katılım bankalarının bankacılık sektöründe payının giderek artması katılım bankalarına olan talebin bir göstergesidir. Dini inançları nedeniyle faizden uzak duran kesimlerin veya ticari bankalarda faiz esasına göre işlemler yapan kesimlerin daha avantajlı olduğunu düşünerek katılım bankalarına yönelmelerinin katılım bankalarının kârlılığını arttırdığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Öztin, *100 Soruda Türkiye’de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1987.
- Aloğlu, Ziya Tunç, *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2005.
- Altıntaş, Ayhan, *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*, Turhan Kitapevi, Ankara 2006.
- Anadolu Üniversitesi, *Bankaların Yönetimi ve Denetimi*, Açıköğretim Fakültesi Yayını No :1704, Eskişehir 2013.
- Artun, Tuncay, *İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık*, Tekin Yayınevi, Ankara 1979.
- Babuşçu, Şenol, *Basel-II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, Akademi Yayıncılık, Ankara 2005.
- Bağcı, Haşim, *Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013.
- Bankacılık Sistemi, Erişim Tarihi 14.12.2018, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/bankacilik-sistemi.html>.
- Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ (2006), *T.C. Resmi Gazete*, 26340, 8 Kasım 2006.
- Bolgün, Evren ve Akçay, Barış, *Risk Yönetimi*, Scala Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Çelik, Arzum Erken, Fazlı, Abdullah, *Katılım Bankalarında Aktif Pasif Yönetimi*, Cinius Yayınları, İstanbul 2018.
- D’Arcy, Stephen, Gorrivett, Richard W., “Measuring the Interest Rate Sensitivity of Loss Reserves”, *Proceedings Of The Casualty Actuarial Society*, 87 (166), 2000, 365-400.
- Erdem, Ekrem, *Para ve Banka*, Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Kayseri 2006.

- Geruning, Hennie Van, Iqbal, Zamir, *Risk Analysis For Islamic Banks*, The World Bank Press, Washington D.C. 2008.
- Geylan, Ramazan, *Ticari Banka Yönetimi ve Türk Ticari Bankalarının Temel Yönetim Sorunları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:86, Eskişehir 1985.
- Güçlüay, Sezgin, “Ortaçağda Ticari Müesseseler (Bankalar, Birlikler, Şirketler)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 2001, 295-304.
- Güney, Alptekin, *Banka İşlemleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Hazar, Adalet, Babuşcu, Şenol, *Bankacılığa Giriş*, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara 2017.
- Hempel, George H., Simonson, Donald G., Coleman, Alan B., *Bank Management: Text and Cases*, John Wiley and Sons Inc., New York 1994.
- Karapınar, Aydın, *Özel Finans Kurumları ve Muhasebe Uygulamaları*, Gazi Kitabevi, Ankara 2003.
- Kaya, Feridun, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta Yayınevi, İstanbul 2017.
- Khan, Tariqullah, Ahmad, Habib, *Risk Management an Analysis of Issues in Islamic Financail Industry*, Islamic Development Bank, Islamic Research and Traning Institute, Jeddah 2001.
- Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2016), *T.C. Resmi Gazete*, 29750, 22 Haziran 2016.
- Milli, Alper, *Türkiye’de Ticari Bankacılık Sektöründe Aktif-Pasif Yönetiminin Ekonomik Analizi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008.
- Mishkin, Frederic S., Eakins, Stanley G., *Financial Markets and Institutions*, Pearson Education, New York 2011.
- Öçal, Tezer, Çolak, Ömer Faruk, *Para-Banka*, İmge Yayınevi, Ankara 1988.
- Özulucan, Abitter, Deran, Ali, “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”,

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (11), 2009, 85-108.

Özulucan, Abitter, Özdemir, Fevzi Serkan, *Katılım Bankacılığı Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim*, Türkmen Kitapevi, İstanbul 2010.

Parasız, İlker, *Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama*, Banksis Yayınları, İstanbul 2000.

Parasız, İlker, *Para Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politika*, Ezgi Kitapevi, Bursa 1997.

Rosenberg, Jerry Martin, *Dictionary of Banking and Finance*, John Willey and Sons Inc., New York 1982.

Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik, (2011), *T.C. Resmi Gazete*, 28069, 29 Eylül 2011.

Sümer, Gökhan, “Onan, Fatih, Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 2015, 296-308.

Sümer, Gökhan, “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 2016, 485-508.

T.C. Ziraat Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/faaliyet-raporu-2018.pdf>.

T.C. Ziraat Katılım Bankası 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi, 30.04.2019, <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.12.2018denetim.pdf>.

Takan, Mehmet, *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*, Geliştirilmiş İlaveli 2.b, Nobel Yayınları, Ankara 2002.

- Takan, Mehmet, Boyacıoğlu, Melek Acar, *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2011.
- Tanaydı, Yasincan, *Türk Katılım Bankacılığının Kurumsal Performansı ve Sürdürülebilir Rekabetteki Strateji Hedefleri; Türkiye Uygulama Örnekleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.
- Teker, Suat, Bolgün, Evren, Akçay, Barış, Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), 2005, 42-54.
- Tevfik, Arman, Tevfik, Gürman, *Bankalarda Finansal Yönetime Giriş*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 1997.
- Torun, Melike, “Basel II Uygulamalarının Bankacılık Sektörüne Etkileri”, *İstanbul Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 2017, 1-19.
- Tunç, Hüseyin, *Katılım Bankacılığı Felsefesi Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, Nesil Yayınları, İstanbul 2010.
- Türkiye Bankalar Birliği, *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007*, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:262, İstanbul 2008.
- Türkmenoğlu, Rüveyde Ebru, *Katılım Bankaları ve Türkiye’deki Finansal Yapı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2007.
- Uzkesici, Nuray, *Bilgi Teknolojisinin Ticari Bankaların Yönetim Şekli ve Organizasyon Yapısı Üzerine Etkileri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1993.
- Yardımcıoğlu, Mahmut ve Büyükşalvarcı, Ahmet, “Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi”, *Maliye Dergisi*, (153), 2007, 142-159.
- Yazıcı, Mehmet, *Bankacılığa Giriş*, Beta Yayınları, İstanbul 2016.
- Yetiz, Filiz, “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 2016, 107-117.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kadir OKŞAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Elazığ / 25.06.1985
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Gazi Üniversitesi Çorum İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü 2005-2009
Y. Lisans Öğrenimi	-
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksekokulu Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü 2012-Devam Etmekte
İletişim	
E-Posta Adresi	kadiroksas@atauni.edu.tr
Tarih	19.08.2019